

E.du Perron Genootschap
eduperron.nl

vertaling van de brieven van E. du Perron aan Julia Duboux
door Jan Versteeg (copyright J. Versteeg, 2003)

Aan Julia Duboux: 7 juli 1924

Brussel, 7 juli.

(Na slecht geslapen te hebben
omdat het verschrikkelijk heet is)

Lieve Julia,

Je hebt er geen idee van hoe blij ik ben, nee, laten we eerlijk zijn, al was het maar omdat ik graag het juiste woord gebruik: hoe gelukkig ik ben met je 'terugblik', - bij de toevoeging (?) of de beperking (?) "op de afgelopen twee weken" trok ik een zuur gezicht, maar ik probeer eraan te wennen niet altijd te krijgen wat ik graag hebben wil (wat ik in al zijn uitgebreidheid graag hebben wil!) en bij gevolg: tevreden te zijn met wat ik heb. Ik denk dat die instelling heel heilzaam voor ons is.

Ik bedank je heel heel erg voor die doortastende daad: een terugblik op de afgelopen twee weken na de 24 op een trieste ochtend uitgesproken woorden, en ik maak me op om je in mijn gebroken Frans zo zorgvuldig mogelijk te antwoorden. Toch voel ik me niet erg op mijn gemak; moet ik mijn eigen woorden nog eens aanhalen? - 'voor mij zou het bijna een drama zijn, als je me ging verbeteren!'

Jacques heeft je, letterlijk als mosterd na de maaltijd, verontschuldigd en de grootmoedige ouwe sul stuurt me, om me schadeloos te stellen voor jouw stilzwijgen, en dat van Claude, namens jullie de hartelijke groeten!!! Ik vind dat zo karig dat ik hem een week niet meer zal schrijven. Toch zou hij beter dan wie ook moeten weten dat ik een verwend kind ben. En omdat jij

absoluut niet wilt klagen, omdat jij volhardt in je pantheïstische onbewogenheid, heb ik dan ook reuze veel zin jou een klaagzang te sturen.

Stel je voor, Julia, ik ben nu ingericht-of-zo-goed-als, met om me heen voorwerpen die me min of meer dierbaar zijn; maar jammerlijk alleen, zonder enig interessant gezelschap. Ook al is er geen naaste in wie ik belang stel, toch zou ik graag van iemand willen houden. Zeg nu niet: Gun je ouders dan je liefde! -dat is te eenvoudig. Wij, de jeugd van de 20e eeuw, iedereen weet dat, wij zijn moeilijke mensen. Het is moeilijk tegelijkertijd toneelspeler en toeschouwer te zijn; mochten we echter een enkele kwaliteit hebben dan is die ons vermogen om over onze moeilijkheden te praten. Met Jacques lukte dat uitstekend. Wij hadden er al eerder een gewoonte van gemaakt elkaar genadeloos en met een glimlach op de lippen te ontleden, wij hadden elke gruwel bespreekbaar gemaakt, in onze gesprekken waren vreselijke onderwerpen even talrijk als vreedzame burgers in een drukke straat. Toch hadden we geen ongezonde voorkeur voor zulke onderwerpen: we gingen er alleen op in als ze vanzelf aan de orde kwamen; als echte volwassenen praatten we over alles; met dezelfde glimlach op de lippen spraken we over het Volmaakte; bij ons vervloeden wit en zwart tot grijs.

En nu, wat plotseling: niets meer. Alleen nog maar een rij zwijgzame beroemde mannen, sommigen kijken me aan maar we spreken niet met elkaar. Het is een oefening in zwijgen zonder de kracht van de Daad! En dan te bedenken dat Bonaparte volgens Elie Faure (in een vervelend boek dat je waarschijnlijk nooit zult lezen) de enige was die zelfs van de Daad Poëzie wist te maken! Hij verveelt me uiteindelijk met zijn vlag! - Heb je wel in de gaten dat ik het over portretten heb en dat ik midden in een klaagzang zit? Volgens Angenot zijn het mensen die ik bewonder. Mij best, hoewel ik er niet van overtuigd ben. Jij vertelde me een keer dat je niet in staat zou zijn iemand te minachten of te achten, hoe wil je dan dat ik tien ouwe sullen bewonder? Je hebt ook nog Victor Hugo, omdat hij indertijd begaafd was; Barbey d'Aurevilly, omdat hij de grootsheid van een knappe oude man toont; Verlaine omdat hij me ervan weerhield te zeggen dat

Même au fort du déduit, parfois, vois-tu, l'amante
Doit avoir l'abandon paisible de la soeur....

Anatole France, omdat zijn sceptische glimlach aangeeft dat ook hij ER niets van begrijpt; Rimbaud, omdat hij, in tegenstelling tot France, af en toe iets begreep wat de mens alleen maar meende te begrijpen; d'Annunzio omdat hij ondanks zijn komediantentronie 'l'Arditi di Fiume' was; William Morris omdat hij even mooi is als een everzwijn; André Gide omdat hij, met alle respect voor Béraud, een groot romanschrijver is die iets blijvends zal nalaten; en Alexandre Dumas père, als eigentijdse dandy, omdat hij me, hoe dan ook, nooit verveeld heeft; - ben ik alle "waaroms?" die je in gedachten had vóór gebleven?

Op de schoorsteenmantel staat nog Georges Carpentier. Ah! die bewonder ik natuurlijk wel!

Ik zou door kunnen gaan je al weeklagend mijn omgeving te beschrijven maar zo zou niet alleen de eenvoudige bekoring van mijn clair-obscur verloren gaan, maar, Mijn Vrouwe, terwijl ik me via het ongerepte wit van dit vel papier je beeld voor de geest probeer te halen, denk ik ook - en die gedachte treft me als een schop! - dat je deze velletjes wel eens aan Meneer je Echtgenoot zou kunnen laten zien! Daarom wijzig ik het programma. Ik zal niet meer klagen! Een man schaamt zich voor zijn tranen als die door een andere man gezien worden. Ik leen van Poesjkin het vrolijkste mombakkes dat hij heeft en zeg lachend tegen je dat ook al roept mijn naam Genegenheid op, ik niet weet welke naam ik Genegenheid moet geven; en toch zou Genegenheid heel liefdevol behandeld worden, zelfs al zou ze, Mijn Vrouwe, Clystomire heten! Voor Poesjkin ben ik, helaas, niet meer dan een naam! En jij, jij houdt zo van vaagheid, dat ik je niet meer durf toevertrouwen dat mijn 'salon' van heel-mooi behang is voorzien waarop een heleboel gehurkte naakte vrouwtjes staan: huilende vrouwtjes onder grote bloeiende bomen; de bomen zachtpaars en de vrouwtjes helder roze... Daar houd je vast niet van: het beweegt niet en het maakt geen onbestemde geluidjes. Ik heb heel erg genoten van een bepaalde nevelige nacht, om twaalf uur, aan de waterkant en omringd door zand. Een schim sprak over steeds nieuwe gewaarwordingen, een andere vond die in de lichamelijke liefde. Het was een nacht waarin ik mijn horloge verloor. Door ijverig zoeken werd het teruggevonden en wij bezegelden er een nieuwe vriendschap mee. Sindsdien is die vriendschap ouder geworden, want ik heb een 'oude vriendin.' Maar het horloge lijkt nog steeds nieuw, zoals

het het enige horloge in een nieuw huis betaamt. Ik ben vaak geweest, dus vraag ik een goed cijfer..... Ik zal geen kwaad meer spreken over je voorouders, voor jou, Julia, zal ik 'ossen' als dieren vol gratie beschouwen; ik zal niets meer overhoop halen en als de vrouw die ik van plan ben lief te hebben weer een monotheïst van me maakt zal ik tot je godsdienst overgaan, als je je verwaardigt plaats te nemen in het pantheon dat ik voor mezelf zal bouwen. Troost namens mij de arme Claude die altijd zo hard werkt: moge hij weldra 's nachts weer goed slapen. Ik kus Poesjkin, de enige die zich zo'n soort aanval laat welgevallen, en de andere 'Petits-Souveniriens' druk ik extra-hartelijk de hand. I am yours, my dears, in word and deed - Eddy

Aan Julia Duboux: Monte Brè, 6 augustus 1924

Kurhaus Monte Brè, 6 augustus

Vooroefeningen, allerliefste grote On-Beminde, vooroefeningen die ik rustig wil afwerken. Op dit moment concentreer ik me op het schrijven. Een kwestie van rust, van welbewuste macht over mezelf. En toch wil ik van wat ik je schrijf geen 'stilistisch hoogstandje' maken. Zelfs niet ten behoeve van mijn vooroefeningen. Zelfs niet in een poging een nieuwe vorm te vinden - of alleen maar een nieuw jasje - voor wat ik mijn grondgevoel heb genoemd.

Dus, wat zal ik je vertellen? Dat ik van je houd? Zeg je dan: 'Dat is een goed thema; borduur daarop voort, borduur daarop voort.....'? Ik denk het niet. Ik zou willen dat ik dat niet dacht. Laten we ons in acht nemen en heel eenvoudig blijven; en (als ik het zo mag uitdrukken!) laten we ons steeds voor ogen houden wat geschreven dingen 'waard' zijn. Welnu dan.....

Ik houd van je. Dat weet je; of wist je. Geloof je het? Ik bedoel: Geloof je het nog steeds? Ben je je ervan bewust wat dat betekent, die misschien bijna grove zin: Ik heb ten aanzien van jou een 'grond'-gevoel? Daarmee zou, wat mij betreft, alles gezegd zijn. Ik wil graag dat je dat weet. Dat is misschien beter dan vertrouwen hebben, of

eerder: dat is het nu juist, en sterker. Julia, Eucharys, ik houd van je, geloof me, op mijn manier, zoals ik nu ben, kalm, misschien zonder overdreven gevoelens, maar toch met heel mijn hart, met alle vereiste oprechtheid, en zo serieus als een man maar kan zijn; geloof me, ik schrijf dat nu zonder een spier van mijn gezicht te vertrekken, ik die me eerder, zelfs op het 'hoogtepunt' van mijn gevoelens voor Clairette, graag liet voorstaan op mijn 'kinderlijke' hartstocht. Zou je echt aan die vroegere manier de voorkeur hebben gegeven, of - om met de woorden van die allerbeminnelijkste schrijver van tweespraken in briefvorm te spreken die jij zo waardeerde (vergeef me dat ik als Ronsard schrijf, dat is de briefschrijver die hier schuld aan heeft) - aan die vroegere 'macht'? Ach, wat een dwaas woord. Vroeger wist ik dat niet. Liefde, dat was voor mij: lijden, onzekerheid, wantrouwen (verborgen onder een heleboel liefdevolle woorden), analyseren, en tenslotte haarkloverijen. Dat was van iemand houden, ja, groots, edel, ik zou bijna zeggen zeer zorgvuldig van iemand houden, zoals alleen verheven zielen in staat zijn van iemand te houden! Nu ik van jou houd, en juist omdat ik van Jou houd, lieve Julia die veel te weinig de mijne is, heb ik het gevoel dat ik weet wat ik.... wil. De zin is veel minder stom dan hij lijkt; veel minder positief. Hij heeft alleen maar betrekking op een zielstoestand. Mijn God, wat zijn woorden toch belachelijk, vooral aaneengeregend en ijverig opgeschreven: 'blue-black' op wit, vulpeninkt op vrij goed papier, maar toch overwegend voor zakelijk gebruik.

Nu kijk ik het liefst op die hele ouderwetse manier van doen, dat zo half en half rollen spelen die je uit een paar befaamde romans gepikt hebt, - van de Scènes de la Vie de Bohème tot de funeste verlangens van het modernere soort 'helden' (Nameno bij voorbeeld) - kijk ik daar het liefst met minachting, maar toch toegeeflijk en glimlachend, op neer, omdat ik het als dwaas, nodeloos ingewikkeld, onecht gedoe beschouw. En jij wilt het daar niet 'mee eens' zijn? Ik weet zeker van wel, lieve Julia. Jij moet die innerlijke rust toch hebben; jij die zo vaak uiterlijk rust uitstraalt. Die aangename rust die de gevoelens geen geweld aandoet.

Ik weet zeker dat ik van je houd. Ik weet dat ik bereid ben werkelijk alles voor je te doen wat een man in

mijn omstandigheden in staat is te doen voor de vrouw van wie hij houdt. Daar ben ik op dit moment tevreden mee. Waar is het goed voor de zaken ingewikkelder te maken?

Merkwaardig dat ik het deze keer ben die men niet vertrouwt. 'Men'? - jij? ik? eerder Jacques! Doet er niet toe; vroeger was het altijd de ander. Zozeer, dat ik vastbesloten was om nooit meer van iemand zoiets als 'trouw' te eisen. En nu zou ik bijna denken dat de ander dat helemaal is en dat mijn aandeel in het spel twijfelachtig lijkt. En toch, weet je dat ondanks het feit dat we elkaar de laatste avonden zo goed begrepen, ik je nog maar net verlaten had (dat was in het witte treintje tussen Domodossola en Locarno) of ik vroeg me af of het wel echt 'aannemelijk' was dat je zo van me hield, - Jij, en dan net van mij! - en om welke reden zou je me eigenlijk toegewijd, meer nog dan dat: trouw blijven? Dezelfde twijfel, zonder enige grond, opeens, die me in Brussel overviel, voor ik je brief ontvangen had en toen ik op het punt stond Alice Nahon op te zoeken. Waarschijnlijk de laatste sporen van mijn 'vroegere persoonlijkheid'; het begin, al ben ik daar niet het type naar, van de 'haarkloverijen.' Nee, nietwaar, Julia, nee! Er bestaat verwantschap tussen ons; we zullen het vanzelf merken. Dat is mooi, wij samen tegen de rest: omstandigheden, Lot, Wereld? Begrijp je? Straks zet ik je nog tot opstand aan. Nee, ik zal doodeenvoudig alleen maar van je houden. Laat me begaan, geef je over. Je zult me na afloop heel weinig te verwijten hebben. Daar sta ik voor in! Zeg eens; wil je? Aanvaard je het? Mijn Vrouwe?

Ik weet dat het handelen aan jou is. Althans: dat jij de eerste stap moet zetten. Ik, ik volg je, maar ik zal het van ganser harte doen. Het 'Lead and I follow!' van de ridderlijke dienaren van de Ronde Tafel, uiteindelijk. Je zult het zien. Houd van mij, lieve vriendin, met alles wat kenmerkend is voor je aard, voor de vrouw die je bent en die ik in je waardeer; schenk me je zuivere, oprechte en 'onvervalste' liefde; en je zult zien dat ik op mijn manier, de armzalige manier waartoe ik nu in staat ben, bedaard maar even oprecht, de jouwe zal zijn, je zal waarderen en je, zoveel mogelijk, hetzelfde terug zal geven. Trouwens, doe ik dat niet al? Je moet me op mijn woord geloven. Want de bewijzen - dat is het nu net, geef me de gelegenheid het je op een andere manier te bewijzen dan via brieven. In wezen stelt al dat volgeschreven

papier zo weinig voor, wat 'bewijst' dat nou? dat je veel aan de ander gedacht hebt? - Je afwezigheid heeft me pijn gedaan, Julia, lieveling, een onbestemde pijn, zoals mensen bij wie een lichaamsdeel is afgezet, die een arm hebben verloren, toch vermoeidheid in de pols menen te voelen. Dat steeds weer misleidende gevoel dat ik mijn hand maar hoeft uit te steken om je tegen me aan te trekken. Nu is dat voorbij. Ik weet dat je ver weg bent, in een chalet in Kandersteg, te midden van je kinderen en je ouders. Ik weet het; en toch voel ik geen enkele opstandigheid. Ik heb vertrouwen in je; ik weet dat je me, als het moment daar is, een teken zult geven. En ik zal klaar staan - rustig en met mijn 'grond'-gevoel - en dan zou je voor mij nooit te ver weg zijn. Dat is het. Stel je het op prijs dat we elkaar na deze geloofsbelijdenis een kus geven?

E.

1/2 10 's avonds. Ik ga door. Bijvoegsel bij mijn brief (die ik bijna verscheurd had.) Je weet niet dat ik je, als er niet een bepaalde kritische zin in mij wakker gebleven was, al een paar bladzijden gestuurd zou hebben, geschreven in Locarno in de tuin van het Terminus, waar wij - = ik en veel Duitsers die tussen twee happen door vriendelijk tegen elkaar zitten te schreeuwen - in de open lucht de avondmaaltijd hebben gebruikt. Ik heb je het een en ander beschreven, afgewisseld met aardige woorden en misschien wat geestige opmerkingen. Ik heb het verscheurd; - het eerst driftig verfrommeld, daarna verscheurd. Gisteravond heb ik, in hotel Walter in Lugano, aan Jacques geschreven: twee dicht beschreven velletjes, omdat ik het over jou, over ons wilde hebben. Ook over hem, natuurlijk, bij wijze van inleiding! Dat was schijnheilig en schoolmeesterachtig. Ik heb ze verscheurd. Op dit moment heb ik bijna zin de brief die ik jou zojuist (een uur geleden) schreef op dezelfde manier te vernietigen. Mijn raam is open, op het balkon staat een ligstoel, daaronder dicht gebladerte, boven dat gebladerte en door de spijlen van mijn balkon, kan ik, verderop, heel Lugano zien, een en al lichtjes, een flonkerende halve maan (van stofgoud of diamantslijpsel, wat je maar wilt) rond die bijzondere hoek van het meer. Uit dezelfde richting bereiken me de aandoenlijke afgezaagde deuntjes van een mechanisch orgel

op een piepkleine kermis die ik vanochtend bezocht: niet ver van de kabeltram, in Cassarate. Ik hield op met mijn brief om er opnieuw naar te luisteren; kun je je het een beetje voorstellen? Daarna heb ik hem herlezen met in mijn oren, als bespotting of als begeleiding? een wijsje als 'Sur la Riviera' of 'Unter dem Doppel-Adler'. Even voelde ik me weer vijf jaar. En intussen herlas ik de brief die ik net had geschreven, - aan Haar van wie ik houd. Lieve Julia, dat is zo triest allemaal! Weet je dan niet dat ik, zonder jokken, hoewel ik minder vaak de spot met mezelf drijf dan met anderen (en dat valt nog te bezien! ik het wel des te meedogenlozer doe? Ik kan er niets aan doen. Er is misschien maar één persoon die aan deze 'ironie' ontsnapt, en dat is ook net degene die er misschien het meest bang voor is: Jijzelf. Jou bekritiseer ik niet; van jou houd ik; als ik om jou moet lachen of glimlachen, is dat nooit, ik verzeker het je, op een gemene manier. Tegen mezelf doe ik vaak gemeen. Zoals vanavond, toen ik mijn brief herlas. Iemand binnenin mij (Duco Perkens?) zei: - Dat wil je haar allemaal sturen? Dat is heel goed, mijn jongen. Ze zal heel blij zijn dat te lezen. Je hebt fouten in het Frans gemaakt die ze zal opmerken, maar dat is niet erg, wat je haar schrijft is tenslotte heel aardig; misschien vraagt ze ook niet meer van je. Trouwens, ze zal zien dat je je best hebt gedaan, zoals je haar zelf verklaard hebt! - En wanneer die iemand dan zo tegen me praat, ben ik sterk geneigd te vinden dat hij gelijk heeft. Ik had je beter kunnen schrijven. Altijd iets beter dan dat. Een beetje anders; niet veel; maar toch anders; beter. Ik verzeker je dat dit pijnlijke gedachten zijn. Waar ik niet aan twijfel, is aan de oprechtheid van mijn woorden; maar hun ordening, hun schikking? Buiten gaat het orgel nog steeds door. Het is verbazingwekkend dat je zo'n stom orgeltje zo hard en van zo ver weg hoort. En dat dat zo irritant kan zijn. Ondanks alles stuur ik je deze brief morgen. Ik heb geen tijd om nog een andere te schrijven; ik zal hem in mijn zak steken voor ik naar de stad ga om de foto's te halen, - daarna hoef ik ze maar in de envelop te schuiven en het geheel in de brievenbus te gooien. In Zwitserland mag een brief 250 gram wegen, vertelde Jacques me. Va bene, zoals ze in het Italiaans zeggen. Is je grammarboek je bevallen? Maar dit staat buiten de kwestie, zoals de onderzoeksrechter zou zeggen. We hadden

het over... Waarover ook weer? Over Jou-en-Mij natuurlijk. Maar wat zei ik dan precies over Jou-en-Mij?

Zover is het met me - moe. Moe, helaas! Nee, je weet niet, je kunt ook niet weten, hoezeer schrijven me, eigenlijk, tegenstaat. Het is zoals je zegt: je maakt voortdurend keuzes. En een ogenblik later zou je een heel andere keuze gemaakt hebben. Het is iets heel anders dan schrijven als schrijver; dan kies je meteen vanaf het begin de gewenste, passende, door jezelf vastgestelde stijl; en hoe langer je die vasthoudt, hoe beter het (over het algemeen) is. Toen Duco Perkens over het ongeluk van Nameno schreef ging hij recht door zee. Als ik jou over mijn gevoelens voor jou schrijf..... Wij zijn zo onvolmaakt, lieveling, het is, alles welbeschouwd, zo ontmoedigend, een houding te kiezen - wanneer je niet de zelfverzekerde Dwaas bent over wie ik op een avond (een avond waarop jij me 'aanviel'), in jouw en Claudes bijzijn sprak. Deze bezonnen brief waarin ik een 'geloofsbelijdenis' afleg, ben ik dat? of alleen maar wat ik voor jou ben? Nee, nee... dat nooit! Er zijn duizend-en-twee andere dingen, duizend-en-drie andere gevoelens - of overdreven gevoeligheden! Dingen die je van tevoren wijselijk opzij zette, omdat je wist dat ze zouden vloeken met de 'omgeving'. Een aanbidder maakt zijn keuze, neemt een houding aan (gevoelvol, beslist, maar te star), brengt zijn gedachten onder woorden en verstuurt wat hij onder woorden gebracht heeft. De tegenspeelster ontvangt het, leest het telkens weer over en voelt zich dolgelukkig. Zo gaat het een beetje in ons geval, maar het is heel weinig wij samen, geef het toe! - Je gevoelens zo onder woorden te moeten brengen, is jezelf verlagen. Dat heb ik misschien nog nooit zo goed gevoeld als vanavond.

Toe, neem het me niet kwalijk, Julia. Probeer me te begrijpen; dat kun je, jij, als je wilt. Jij die duidelijk bent wat ik dacht dat je was. Je beseft niet hoe betekenisvol deze zin is, deze zin die juist zo vaag geformuleerd lijkt. En nu, als conclusie - de enige die ik graag wil trekken - deze kant en klare zin, waarmee ik het liefst vier bladzijden zou volschrijven, en die alle andere zou vervangen: Ik houd van je. Hij zou nog een beetje gevarieerd kunnen worden. Bij voorbeeld zo: Ik houd van je, Julia. Julia, ik houd van je. - Wedden dat je denkt dat ik een grapje maak? Niets is minder waar. Integendeel, ik ben bijna jaloers op die galante

briefschrijvers uit de 18e eeuw die niet anders wisten dan een luchthartige toon aan te slaan zodra de liefde ter sprake kwam. Als je dan toch een houding moet aannemen, is die misschien nog de beste. Misschien. Eigenlijk geloof ik er niets van. Ik ben heel ernstig, lieve grote On-Beminder, heel ernstig en ik moet me sterk vergissen als ik niet veel van je houd. Ik bedoel: als je niet de Teer-Beminder bent. In wezen. En alleen het wezenlijke telt. Houdingen, foei toch! zijn zeer veranderlijk, - net als het weer. Deins niet terug; ik kus je. Langdurig.

(Doe wat ik niet gedaan heb; verscheur deze brief.)

7 augustus, 's ochtends Ik ga opnieuw verder. Je zult wel lachen, isn't it? om die brieven-schrijver, die daar nog steeds zit, om al dat papier dat je krijgt - waarop ik mijn 'principes' uiteenzet. Maar nu ik er eenmaal aan begonnen ben, wil ik deze brief ook graag afmaken. Of min of meer! En toch weet ik van tevoren dat dat nooit zal gebeuren; want hij is al vanaf het begin 'wijdlopijg'. Breedvoerige stijl, enz. - tegenover bondige stijl. Briefstijl, los! Je ziet hoe terecht het is dat de modernen naar een synthese zoeken. Alleen, een door synthese tot stand gekomen brief, dat is nauwelijks een brief meer. Wat zou je ervan zeggen als ik je alleen maar deze ene zin schreef, omgeven door veel wit:

IK HOUD VAN JE; HOUD VAN MIJ; ZOLANG JE VAN MIJ HOUDT, ZAL IK JOUW TOEGEWIJDE, LIEFHEBBENDE MAN ZIJN.

Knip dat uit, alsjeblieft; daar gaat het om. Of niet soms?

Ik heb opnieuw de nacht met je doorgebracht: zonder iets bepaalds, zonder iets seksueels (met alle respect voor Freud), maar steeds met het gevoel dat je hier was - of dat ik bij jou was, - in Kandersteg; elders. Het is 10 u. 30 's ochtends. Lugano lijkt een fresco gezien door een stereoscoop. Het water ziet er bijna wit uit, alleen de weerschijn van de San Salvatore is blauw-groen. Jij houdt niet van zulke bijzonderheden, dat is waar ook. Dus, iets anders. Ik heb het gevoel dat ik goed zal kunnen werken. Niets of heel weinig dat het bestuderen van mijn mede-hotelgasten (bijna zonder uitzondering Duitsers) de moeite

waard maakt, ze zijn rustig en weinig opvallend en geheel in de stijl van de kale meneer die een 'illustratie' van onze menu's vormt en die wanneer hij, net als de anderen, aan tafel zit, deze reclametekst nog eens onderstreept: 'Die Süßigkeiten tragt vorüber; Gerber-käse ist mir lieber!' - In een boekhandel (die van meneer Faist, om precies te zijn) heb ik 'Homoseksualiteit' van Havelock Ellis gevonden en ik ben begonnen me te documenteren. Voor het verhaal over de vrouw die in het gezelschap van vijf mannen verkeert. Ik heb mijn personages zorgvuldig gekozen en heb al aantekeningen gemaakt; alleen, die zijn doorzichtig, terwijl ik van plan ben het verhaal geheel in bedekte termen te schrijven. Ik wil ook nog een ander verhaal schrijven dat 'CLAUDIA' zal gaan heten met als ondertitel: Verhaal zonder Analyse. - Kun je serieus werken zonder jezelf serieus te nemen? Dat is de vraag. Misschien pas ik deze werkwijze toe: Me die verhalen door meneer Duco Perkens laten vertellen en ze om zo te zeggen 'in steno op te nemen' terwijl hij vertelt. Staan ze je nu al tegen? Don't, Julia, dearie. Bij een keuze tussen jou en Duco Perkens zou ik beslist jou kiezen, maar het zou me liever zijn als ik niet hoefde te kiezen! Zeg eens: wanneer word je de mijne? De gezellin? aan mijn zijde? Ik zou je zo graag tot gids dienen bij het ontdekken van onbekende dingen en 'werelden'. Jouw blik is nog zo zuiver, nog zo weinig ervaren en tegelijkertijd zo vol rust dat het een bijzonder genoeg moet zijn jou 'te zien kijken'. Denk vooral niet dat ik met je zou willen pronken; zullen we trouwens niet alleen maar met z'n tweetjes zijn? In een sfeer van rust, liefde, aandacht voor elkaar; zou je dat leuk vinden? En toch geloof ik dat ik je het liefst terug zou zien met de uitdrukking die je een keer, 's middags, in de kamer van Jacques, op je gezicht had, toen ik je beurtelings van voren en van opzij zag en jij me op volmaakte wijze de Liefhebbende Vrouw leek te vertegenwoordigen. Gelukkig, - het is een stom woord, maar soms toch het meest passende. Nietwaar, Ma Mye? Nogmaals je lippen. Jouw Eddy.

(Motto: Verscheur deze brief; verscheur hem gerust!)

Laatste vel, laatste - of eerste? - verzoek (denk aan Athos en Hertog de Beaufort!): Toen ik mijn kamer betrok ontdekte ik een oneerlijkheid: ik mis een goede foto van jou. Ik heb er een van mijn moeder en van mijn 'aangenomen zusters', de twee kleine meisjes Jordaan; het zou oneerlijk zijn als jij hier afwezig bleef. Tussen mijn moeder en mijn zusters wil ik Mijn Vrouwe zien staan. Vind je ook niet? en durf je dat 'risico' aan? Laat je zo spoedig mogelijk fotograferen, wil je; bij voorkeur nog in Kandersteg, als er geen 'regular' fotograaf is, zal er altijd wel iemand zijn die zoiets als amateur doet. Informeer eens bij dat sinistere Duitsertje dat je mijn wandelstok geleverd heeft.

Misschien doet hij het ook wel zelf; zo niet, dan kan hij je wellicht een adres noemen. In Lausanne zul je er geen tijd meer voor hebben; overigens wacht ik er al heel lang op. Doe het terstond, voor mij, Eucharys. Laat zo weinig mogelijk afdrukken maken: bijv. drie (of zelfs maar twee) en stuur me ze allemaal. Als je er een hield, zou dat verbazing kunnen wekken; ik bewaar ze wel voor je - voor later, wanneer je 'de gezellin' zult zijn. Het belangrijkste is dat ik niet langer zonder blijf! Laat ze minstens op briefkaartformaat maken (alleen maar het hoofd, of hoofd en bovenlijf) en schrijf me wat de kosten zijn. Het mag dan niet ideaal zijn, wat jammer is! het is in ieder geval iets. Dan heb ik toch steeds Mijn Vrouwe in mijn omgeving. Dat kun je je arme teringpatiënt niet weigeren. Anders ben ik hier helemaal alleen. Moet je schat er nog zijn naam onder zetten?

Aan Julia Duboux: Monte Brè, 8 augustus 1924

Brè, 8 augustus.

Groot meisje van me, ik heb je brief ontvangen, vanochtend, na een lange.... reeks overpeinzingen; opeens was hij er en het gaf me niet eens een schokje toen ik hem zag; iets in mij zei: Kijk eens aan! - maar het was de gewoonste zaak van de wereld dat die brief op dat moment werd binnengebracht. Daarna heb ik hem gelezen. Hoe valt

dat geluk toch te verklaren dat je voelt terwijl je de 'ander' leest (het gaat hier niet om Duco Perkens!) of je nu over het verdriet, of de vreugde, van die ander leest? Egoïsme of filosofie? Of eenvoudige en kritiekloze voldoening over, instemming met alles wat van die kant komt? Ik hoor je zeggen: 'Wat doet het ertoe....' en ik ben het meteen met je eens. Lief groot meisje van me, ik stuur je vandaag het gevraagde kiekje - buiten medeweten van Duco Perkens, misschien; deed ik, gisteren, buiten zijn medeweten niet nog een ander verzoek? Wat dit antwoord betreft, ik weet nog niet wanneer ik het je toestuur. Morgen, misschien overmorgen; met een paar foto's als armzalig voorwendsel. We moeten voorzichtig zijn!!! Verzuim daarom niet mijn slechte Frans te verscheuren. Zul je het doen? Haal geen herinneringen op. Ben je in staat daar bewust vanaf te zien? Mij is het de allereerste dagen niet zo goed gelukt, vind ik, maar nu haal ik ze me met een soort genoegen weer voor de geest. Woorden, die zo'n beetje overal uitgesproken werden, meestal in het donker, met bomen, bomen rondom, flarden van verhalen: 'Dat heeft een mensenhand gemaakt!' en andere, die pijnlijker zijn om te horen; gelaatsuitdrukkingen, met 'omlijsting': losgeraakt haar, een donkerrode, laag uitgesneden bloes; daarna vreselijke opmerkingen, in een oogwenk gemaakt: 'Het is zinloos te proberen het tussen ons iets te laten worden!' - (ja, zelfs dat.) Eucharys, ik heb alleen maar het beste met je voor, dat weet je. En ook ik vind de hele dag - elke dag - dat je hier zou moeten zijn. Het is alleraardigst hier; er zijn niet minder wandelpaden dan in Kandersteg, en in Lugano zijn bioscopen! In huis zijn overal stille plekjes, aangenaam en verlaten; van de paar Duitsers die hier zijn heb je nauwelijks last. In de tuin vind je verrukkelijke plekjes, schaduwrijke plekjes en ver weg - van de toeristen, van de tuinlieden, van de mensen! Er zijn twee smaakvol ingerichte salons, vol stoelen met zachte bekleding, de kamers hebben balkons (jij zou de kamer naast de mijne krijgen en ik hoop dat het behang er zachtpaars is), er staat een piano en er is een masseur die zich om je gevoelige plek zou bekommeren, daar waar de zwangerschap je kwaad heeft gedaan. Er is overal groen, muren, daken, alles is bedekt met een tapijt van groen. En je hebt uitzicht op Lugano, op de San Salvatore en de spoorbrug, het spoor naar Milaan, heel in de verte,

vervolgens overal dorpen, waarvan Caprino het mooiste is. We zouden naar Caprino, Cavallino, Gandria gaan, waar we een hele dag zouden blijven en vanwaar we te voet naar huis terug zouden kunnen. Op de Piazza Alessandro Manzoni zouden we ijsjes eten, in Café Riviera zouden we thee drinken. Jij zou kijken, en ik zou je zien kijken. En zodra we weer alleen zouden zijn.... mag ik het zeggen? - beminnen we elkaar. Veel meer - ondanks alles - dan hij en ik, ondanks - wat Jacques zo goed verwoordde - de genegenheid van... (hier durf ik niet verder te gaan) die ik voor hem zou voelen! O, ik ben nog steeds..... heteroseksueel!

Ik vind de foto met ons samen, op de bank, heel leuk, je staat er heel goed op; zo houd ik van je. (Laten we het niet over mijn verwaande kikkerkop hebben, ik zou me voor de zoon van Béraud kunnen uitgeven.) Probeer op de grote foto - die waar ik onvermoeibaar op wacht - er ongeveer net zo 'uit te zien'; - maar ik wil je blik ontmoeten. Weiger vierkant naar zo iets als een spijker of een knoop te kijken, zoals de fotograaf je zal verzoeken, negeer alles behalve de lens zelf (en in de lens alles wat iets anders dan ik zou kunnen zijn.) Je mooie heldere blik, in mindere mate doordringend dan vragend, Julia, je blik die de intelligente vrouw uitstraalt - je weet wel; op de goede manier. Herinner je je dat stuk van de wandeling? toen je me vroeg of ik je 'intelligent' vond? Ik zou over dat onderwerp een heel hoofdstuk kunnen schrijven (een hoofdstuk in de trant van Hugo, en niet in de trant van Duco Perkens), maar heb ik dat niet al in kort bestek duidelijk gemaakt toen ik je zei dat ik je vooral graag wilde zien kijken. De gedroomde partner - Jij - en na jou (het enige waar ik steeds meer van overtuigd raak): afgelopen met dromen over een partner. Over 'companion-ship'. Dus, nietwaar, als je niet wilt dat ik me met huid en haar aan meneer Duco Perkens uitlever, probeer dan, met alle kracht die in je is, dat te worden, dat te zijn: mijn 'partner'. Het zal ons misschien veel strijd kosten, maar het zal ons lukken, met kalmte en wilskracht. Anderen is het ook gelukt. Wat mijn moeder kon, zou jij dat niet kunnen?

[bladzijde ontbreekt]

zou je van me houden, met al je toegeeflijkheid, zou je me de gemeenheden vergeven die ik 'ongewild' zou hebben begaan, zou je me voor 'onverantwoordelijk' uitmaken en zou je me (zoals alleen jij dat kunt) Schatje noemen. In wezen heb je gelijk, misschien nog veel meer dan je zelf denkt: 'ik doe goed en kwaad zonder dat ik het wil' - of eerder: zonder me ervan bewust te zijn. Daarom eis ik voor het beetje goed dat ik soms doe ook nooit enige 'dankbaarheid'. Soms ben ik stom verbaasd over mijn moeder, en begrijp ik volstrekt niet, al is ze door en door goed, dat ze per se een soort 'beloning' voor haar goedheid wil. Bij mij spreekt het vanzelf dat ik alleen maar goed doe 'als ik dat ook zelf wil' - bijgevolg hoeft iemand die van mij een dienst aanvaardt zich nooit verplicht te voelen. En, als ik erover nadenk, heb ik het een vriend eigenlijk ook nooit kwalijk genomen als hij zich tegenover mij wat je noemt ondankbaar toonde! - Maar dit is een discussie van het soort dat ik met Tin Florias (voor of tegen het socialisme) had! Met jou heb ik (verdorie!) wel andere dingen te bespreken. Eucharys, ik houd van je. Ik was vanochtend heel blij toen ik je brief ontving; en dat ben ik nog steeds. Ik ben ervan overtuigd dat wij elkaar niet zullen kwijtraken. Ik ben ervan overtuigd met een gerust gevoel, en niet omdat ik me, zoals vroeger, mee laat slepen! Ik denk aan jou, ik denk aan Jou; nee toch, twijfel je eraan, Mijn Vrouwe? Ik steun met tedere gevoelens op mijn wandelstok (op onze stok); mijn degelijke. Hij gaat overal met me mee en meneer Duco Perkens is er niet boos om. Luister, we krijgen hem wel klein, die meneer Duco Perkens. Wij zijn met z'n tweeën en hij is maar alleen. En ik houd van je. En -

Aan Julia Duboux: Monte Brè, kort na 8 augustus 1924

Nu, terwijl ik schrijf, staat je gezicht (de foto) voor me, roerloos en bekoorlijk: verwachtingsvol, trouwhartig. Jij bent trouw, allerliefste Eucharys-Pensierosa, ik weet het, en ik ben je er dankbaar voor. Ik reken op je juist nu ik heb afgeleerd op wat dan ook te rekenen. Ik reken op je in weerwil van mezelf, en terwijl ik het bijna nauwelijks kan geloven. Een nogal vreemd gevoel, maar heel aangenaam. En aan de andere kant ook

weer niet zo aangenaam, omdat het als een kalmerend middel werkt; te kalmerend misschien. Mag ik je bekennen dat ik volstrekt niet bang ben voor de Toekomst, dat ik alleen maar het deel geluk zie in het verhaal over Jean en Hélène, het deel op de Gouden Eilanden waar ik jouw gestalte graag zou situeren, maar dan echt, en niet langer in twee lijstjes op een schrijftafel? Dat er om kort te gaan - neem het me niet kwalijk, o allerliefste nimf! - in onze huidige situatie iets te rustig, te zeker is en dat ik, soms, heel graag zou willen dat ik je moest heroveren? Alles opnieuw beginnen, maar onder andere omstandigheden, en ook in een andere omgeving. Wie weet of ik, als ik je terugzie, om me dat genoeg te gunnen, niet mijn 'vreemde' houding aanneem.

Snap je: als jij door mijn glimlach heen het leven wilt zien, ben ik wellicht bereid jouw ongeruste en pantheïstische ogen te aanvaarden. Lief meisje van wie ik zoveel houd! je weet het: 'men is nooit tevreden.'

Maar gelukkig zijn is, misschien, voldoende, wij samen, vast en zeker: 'eens...' Want vergeet niet: dat je de mijne bent, en dat ik daarop reken; dat ik de jouwe ben; en dat je - als je wilt - ook daarop kunt rekenen.

's avonds

Ik schreef de vorige bladzijde in de tuin, op het moment dat het theetijd was. Ik was helemaal alleen, d.w.z. ik had alle tijd om met jou samen te zijn. Ik was net bij de dokter geweest, een nogal jonge, nogal 'onzekere' vent, vooral als hij Frans spreekt. Wat hij me voorschreef: zonnebaden (twee keer per dag); ademhalingsoefeningen; drie keer per week een 'Heublumen'-bad. (Tot mijn zeer grote ongenoegen zie ik die krachtpatser in witte jas weer voor me die gisteren bij mijn bad aanwezig was, die na afloop met een handdoek toesnelde, die krachtig mijn rug droogwreef!) De kuur begint morgen - om 8 uur. Op dit moment ben ik in mijn kamer, na het avondeten. Boven Lugano (en een beetje boven ons) ontlaadt zich een onweer, de bliksemflitsen waren uitzonderlijk wit en de 'lelijke roodharige vrouw' die me in de lift vroeg waarom ik geen Duits sprak kniep herhaaldelijk haar ogen dicht, waarbij ze op een werkelijk afschuwelijke manier haar gezicht vertrok. Door mijn raam zie ik de regen vallen op wat je de 'baai' kunt noemen

(het is een bijna volmaakte illusie), de San Salvatore is nog slechts een schim - een grauwe Chinese schim - maar een deel van de stad is toch licht (moet je hier niet over innerlijk licht spreken?); de donderslagen klinken als geweldige duiksprongen in het water; het groen boven mijn balkon is lichter van kleur geworden en glinstert; het onweer is niet al te hevig, toch heb je het gevoel of het 'onze berg' doet trillen. Een tijd om gedichten aan zijn Liefje te schrijven. Of - wat ik nog prettiger zou vinden - met Haar weg te kruipen, ver weg te kruipen in een knus, comfortabel en 'cosey' hoekje

- oh my cosey corner pillow

beats the moonlight, stream or billow -
misschien bij voorkeur een alkoof:

laten we wegkruipen in ons alkoof!

nietwaar, Eucharys? Hier wil ik beslist dat je me antwoordt: Ja. Of tenminste: Misschien....

O, jou hier te hebben, vanavond, tijdens dit onweer -
Ik denk aan de treinen waar jij graag naar kijkt als ze voorbijkomen. En vooral aan die ene die wij samen gezien hebben. Je had net een trieste bui achter de rug en me om vergeving gevraagd. Misschien dachten we allebei: 'Die trein had ons kunnen meevoeren.' - En als die trein ons had meegevoerd, Julia, zodat je op dit moment hier was - ik vraag me af: zou je gelukkig zijn? En daar is hij nogmaals: de vraag.

Ik heb er opnieuw plezier in te schrijven, uitvoerig te schrijven, op die manier met je te praten, alleen maar tot je dienst te zijn. Vind je dat prettig? Vind je nog steeds dat meneer Duco Perkens een zeer slechte invloed op mijn briefstijl heeft? O, ik hoop van niet! Even onder ons: hij heeft zich vanochtend afgebeuld, meneer Perkens. Hij heeft zitten zweten op het eerste hoofdstuk van een verhaal dat hij me wil vertellen. Hij ligt op dit moment diep te slapen. We laten hem slapen, nietwaar? En kom heel dicht bij me, Julia, heel dicht tegen me aan, in je donkerrode jurk, en maak je heel klein en geef me je lippen. Eerst zullen het heel kleine kussen zijn, heel veel achter elkaar, dan..... - En ik herhaal bij mezelf. Ik houd van haar, ik houd van haar, ik houd van haar, ze weet werkelijk niet hoeveel ik van haar houd - Hoeveel ze voor mij betekent, en hoeveel ik van haar houd!

Je E.

Aan Julia Duboux: Monte Brè, 16 augustus 1924

M. Brè, 16 augustus.

Negen uur 's avonds - en ik heb hoofdpijn. Al een uur probeer ik te slapen, niets aan te doen; mijn geest zwemt in duisternis, tussen dat en helemaal kopje onder gaan, is het verschil nog groot. Ik heb aan jou gedacht; even - niet te lang; en rustig. Het heeft de hele dag geregend, en daarna ook de hele avond; het regent nog steeds, waarschijnlijk zal het tot morgen regenen. Dat is jammer voor de prachtige atleten die hier naartoe gekomen zijn om 'ons' drie dagen op te vrolijken. Wat mij aangaat, ik heb de hele dag gelezen; gisteren en vandaag; ik verslind boeken, het is als een ziekte die me opnieuw treft! ik moet me dat beslist afleren. Dat komt doordat jij ver van me weg bent, jij, de enige persoon die me werkelijk interesseert; iets anders doen dan lezen = een beetje met je eigen gedachten bezig zijn, dat betekent voor mij voortdurend betreuren dat jij niet hier bent. In gedachten (moet ik zeggen geestelijk) ben ik al heel erg aan je gewend, zijn we al heel goede vrienden. Gisteravond heb ik - omdat ik net als vandaag een beetje hoofdpijn had - de uitnodiging van een knappe Mexicaan aangenomen (die een Duitstalige Zwitser en 'Kauffmann' in Zürich bleek te zijn) met wie ik tijdens het zonnebaden kennis heb gemaakt, om met hem, en een paar anderen, mee te gaan naar de 'Grotte Helvetia', ongeveer 3 km. hier vandaan, nog steeds op de helling van de Monte Brè: het is overigens een eenvoudig restaurant waar een Duitse vrouw uitgedost met een fel rode hoofddoek iets in het Italiaans zong. Die 'paar anderen' waren: een derde meneer met wie ik behalve toen ik hem een sigaret aanbood geen woord gesproken heb en die me tegen het eind van het uitstapje opeens de maan wilde laten zien, - en drie dames, onder andere 'de lelijke roodharige vrouw' - het is eerder henna waarmee ze haar haar heeft geverfd - die een Oostenrijkse bleek te zijn en medewerkster van een of ander blad dat aandacht schenkt aan handschriftkunde, handlezen en sterrenkunde

(naar wat ze me erover vertelde). Eerst waren we de enigen, daarna zat het hele terras van deze 'grotte' in een oogwenk vol Engelsen. De Duitse hield op met haar

Ciri-biri-bin (bis)

Quel bel faccin!

en liet ons het nieuwste liedje horen: It's a long way to Tipperary! Het was niettemin alleraardigst en er hing een gondel in een boom. Ik vond het jammer dat jij er niet bij was. Ik kan je zeggen dat de aanwezige vrouwen buitengewoon weinig charme hadden. Maar ik weet zeker dat ik, hoe dan ook, het liefst met jou, - alleen met jou, - tussen al die mensen gezeten had.

Zonder wat er onlangs in K. tussen ons is voorgevallen, zonder die kalme, volledige, zekerheid, die ik had, tijdens de momenten van begrip, van geestelijke vertrouwelijkheid (ondanks alles wat je me zou kunnen verwijten) die we beleefden, dat we beslist heel goed met elkaar overweg zouden kunnen, zou ik me nu misschien heel blij voelen alleen te zijn. In plaats van het 'avontuur' te zoeken, lees ik nu liever. Kortom weduwnaarsmentaliteit. Neem het me niet al te kwalijk.

Toch heb ik, vanmiddag, opnieuw een boek gestolen. Wat wil je? Het regende, het regende - ik was in Lugano en had een overjas aan. Een boek, mits het niet te groot is, in de zak van een overjas laten glijden is een peulenschil; je kunt je er (al snuffelend) net zolang op voorbereiden als je wilt en, is het moment daar, dan zijn twee seconden koelbloedigheid voldoende. Eigenaardig, vanmiddag was ik onzekerder, banger dan gewoonlijk. Kwam dat doordat ik aan jou dacht? Want het betreffende boek heb ik voor jou gestolen; al in Lausanne was ik van plan je een boek te schenken dat ik voor jou gestolen zou hebben; ik had het er met Jacques over die het niet eens zo'n dwaas idee vond. Geef toe dat een gestolen boek dat ik je cadeau doe meer waard is dan een gekocht boek. Dat korte moment van in de rats zitten is toch iets anders dan de onverschilligheid die ik voel als ik gewoon betaal. Ik weet niet al te goed waarom ik me zo uitvoerig verantwoord; ik ben ervan overtuigd dat je me al begrepen hebt. En ik verbied je me er een standje voor te geven. De Gedichten van Vigny stal ik voor mezelf, bij het boekje dat ik je morgen toestuur deed ik het speciaal voor jou. Ik voelde me opgelucht nadat ik het gedaan had. In Lausanne had ik bijna 'The Gardener' van Rabindranath

Tagore voor je gestolen. Maar het was te gemakkelijk, daar; ik was met een paar boeken de winkel binnengelopen, ik had er net een vrij duur boek betaald, niemand lette op me, het boek lag in een hoekje, of eerder in een verlaten 'doorgang', ik had het al tussen mijn eigen boeken geschoven, toen het me opeens tegenstond. Hier was het moeilijker en had ik helemaal niets gekocht. Pas toen het boek al in mijn zak zat heb ik me tot de dichtst bijzijnde verkoopster gewend: Juffrouw, hebt u ook lijm? - In een flesje, meneer? - Liever in een tube. - Dat kostte me 50 centimes.

Ik stuur je dat boek morgen. Het is de Télémaque van Aragon, precies dezelfde uitgave als de mijne en die je gezien hebt, een leuke kleine, genummerde luxe-uitgave, mijn exemplaar is nr 242, het jouwe 206. Eucharys, Eucharys, Eucharys. Lees het; het is werkelijk heel goed. En het portret van Aragon is prachtig. Ik doe er tevens Anicet bij dat ik vermoeiend vond, dat ook niet slecht is, maar te langdradig. ('Brevity is the soul of wit'.) Ik zoek voor jou La Tentative Amoureuse van André Gide, misschien wel het aardigste verhaal dat ik ken. Over een paar dagen heb je het. En maak je niet ongerust (als je je al ongerust mocht maken!), dat boek zal ik kopen!

Ik denk, Julia, dat ik je later, als je eenmaal bij me bent, mijn hele bibliotheek cadeau zal doen. Of ik maak je er op z'n minst toezichthoudster van. Mijn bibliotheek opgeven lijkt me soms zeer noodzakelijk. Als ik jou eenmaal in de buurt heb, zal dat gemakkelijk zijn.

Ik heb op dit moment een beetje hoofdpijn. Zoëven, toen het buiten heel grauw en binnen alles om me heen heel knus (liever gezegd: begrensd) was, deed het me een beetje verdriet geen brief van je ontvangen te hebben. Het 'misschien' bleek dus niet te kloppen. Doet er niet toe, ik nam het je niet kwalijk. Ik heb de andere herlezen. En gemerkt dat ik twee vragen onbeantwoord heb gelaten. Hier zijn de antwoorden:

1. Ik had Alice helemaal niet gekust vóór de foto die jij hebt, om de eenvoudige reden dat ik er net 4 andere met mijn ouders had gemaakt - na het avondeten - en dat mijn 'zusje' nog steeds aanwezig was. Jammer?

2. Meneer Duco Perkens heeft zijn korte verhaal - of liever - zijn vertelling: CLAUDIA, woensdag voltooid, en vervolgens weggestopt. Deze eerste versie werd in 4 dagen geschreven, (het is misschien even lang - of kort - als

het verhaal over Naméno). Sindsdien heeft hij niet meer gewerkt. Hij heeft gelezen! Maar vanaf overmorgen zal hij, denk ik, de studies over seksualiteit van Havelock Ellis weer ter hand nemen en zich opmaken om een nieuw verhaal te schrijven dat waarschijnlijk 1 tussen 5 zal gaan heten (Hoe moet ik het schrijven, want die een is een vrouw?)

Ik wil graag heel liefdevol eindigen. Ik zit vanavond vol gevoelens van liefde, voor jou, voor jou alleen. Maar de blauw-zwarte woorden op het witte papier maken me bang, zoals je weet, en het ergert me vreselijk dat ik ze niet in daden kan omzetten. Ik zou heel weinig praten als je, op dit moment, hier was.

Welterusten, allerliefste Julia. Zul je het boek niet kwijtmaken, en ook de hartenheer niet? En wil je je dief wel een kus geven? En heel aardig tegen hem doen, zoals je tegen kinderen doet die hoofdpijn hebben? Hem aankijken met ogen zoals ik graag wil dat ze kijken en vooral - zonder enige afkeer? Geef me hier antwoord op. Tot slot zal ik je een kleine bekentenis doen. De allereerste avond op 2 Maupas, toen Claude sprak over een gelaatsuitdrukking die, één keer maar, op je gezicht lag en die hij sindsdien nooit meer bij je terug heeft gezien (of heeft weten op te roepen), reageerde je nogal ondeugend, Mevrouw - en honend: - Keek ik toen alsof ik heel erg verliefd was? - Ik zeg: nogal ondeugend, want die arme Claude werd er verlegen van; zijn vingers trilden als van een kwajongen die op heterdaad betrapt wordt. Nou goed, op dat moment dacht ik: - Verdraaid, zo moeilijk kan dat toch niet zijn?..... - en gedurende twee seconden meende ik alles van vrouwen gedaan te kunnen krijgen, Mevrouw, en misschien was het gedurende die twee seconden dat bij mij de behoefte ontstond door jou bemind te worden! Dat is het verhaaltje waarmee ik mijn brief vanavond besluit; deze avond waarop ik hoofdpijn heb. Welterusten, Mijn Vrouwe. Je

Eddy

Aan Julia Duboux: Monte Brè, 18-20 augustus 1924

18 augustus

Hallo, Julia, come sta? Met mij niet al te slecht, - nog steeds zonder brief, maar wat de rest betreft, gaat het. Ik heb Ronsard gelezen om er van buiten adem te raken; tenslotte verveelde die vent me een beetje, zoals hij altijd de slaaf van zijn hart is. Ik ben naar de Ceresio gegaan met de dokter en een vrouw die eerst heel erg aarzelde om zich daar samen met twee 'Männlichkeiten' te vertonen. Het is een ongetrouwde vrouw, een mejuffrouw derhalve *), die zich ongerust maakte, zei ze tegen me, over mijn bleekheid. - U moet wel heel erg ziek zijn, zei ze in het Duits tegen me. - Ik ontkende dat in het Engels; zo voerden een onwaarschijnlijk gesprek van het balkon tot balkon, in de volle zon; zij is al helemaal rood; ik verander niet van kleur; een kwestie van opperhuid. Ze zei dat ik heel voorzichtig moest zijn met mijn zonnebaden, heus, net als elke afschuwelijk lelijke vrouw, heeft ze waarschijnlijk een heel gevoelig hart. Ze heeft trouwens eergisteren, in Lugano, haar haar laten afknippen. Ik heb me behoorlijk met haar verveeld, gisteravond, in de Ceresio, en toch was ik er niet boos om want het heeft me toch verkwikt, na Ronsard. De dokter was minder over haar te spreken; hij wilde me een geheim toevertrouwen. Dat komt doordat hij, sinds hij en ik een keer, van de stadstram naar de kabeltram, van de kabeltram naar het Kurhaus, door de regen zijn gerend, veel vertrouwen in me heeft, die dokter. Hij heet Eberhard en is 32 jaar, - wat wil het geval? - hij is al vijf jaar getrouwd en zijn vrouw houdt niet van hem; omdat hij nogal verstandig is, is hij oprecht (ik gebruik zijn woorden) van een ziek meisje gaan houden; hij zou niets liever willen dan dat zijn vrouw dol werd op een ander. Toen ik dat allemaal hoorde dacht ik: Jeminee, dat is een man die het niet zo stom bekijkt! - En ik voel veel sympathie voor die dokter. Het geheim dat hij me gisteravond wilde toevertrouwen, hield het volgende in: De twee 'huwbare' dochters van de hotelhouder maken ruzie om hem tijdens hun maaltijden. De dienstertjes moeten er erg om lachen; hij ook, maar hij wil liever niets met ze beginnen ondanks het feit dat ze denken dat hij vrijgezel is, want, legde hij me uit, mijn vader was officier. Dus! nietwaar, u begrijpt...

(Ik stop met dit geroddel om een sun-bath te nemen.)

's Avonds. Naar Lugano geweest; de twee Aragons opnieuw besteld; op een bank aan de oever van het meer mijn dokter (who else?) ontmoet, maar als minder gevaarlijke bezigheid verzonken in 'Die Frauen des Morgenlandes' dat hij net had gekocht en waarin hij de nogal 'vrijmoedige' illustraties kostelijk scheen te vinden; de middag met hem in de Huguenin doorgebracht; bij terugkeer geen brief van jou aangetroffen, maar een andere - de enige die misschien in staat is me te troosten! - van Pascal Pia himself, in leven dus! Ik weet niet meer waarom ik verwachtte te zullen vernemen dat hij dood was. Hij is springlevend en meer dan ooit vastbesloten dingen te schrijven 'om de boel in de maling te nemen', hij heeft zelfs een uitgever gevonden, maar hij ligt nog steeds - of opnieuw - in het militair hospitaal in Laveran. Ik zou graag willen dat jullie vrienden werden, jullie twee - en sceptisch zei ik heel zacht tegen mezelf 'dat zou grappig zijn als Julia, straks, mijn vrouw is en zij van Pia hield', maar dat zijn gedachten die je jezelf niet eens durft bekennen, dus waarom zou ik ze jou vertellen? Ik heb voor jou, Boosaardige Zwijgzame Vrouwe, een nieuwe studie van Jacques Rivière gevonden, verheug je: het is er een van bijna 90 bladzijden over zijn vriend - wacht even, dat is nog niet alles! - over zijn dode vriend, en gesneuveld in de oorlog, en - o, Julia, ik durf het nauwelijks te zeggen! - en die hij, eigenlijk, als enige echt goed gekend heeft. Nou? Is dat niet interessant?....

En ik heb dat doorgebladerd en was bijna boos geworden. Vooral toen ik me aan het werk van de dode vriend (Alain-Fournier) zelf waagde. Wanneer ik dergelijke dingen lees - let wel dat er 'voortreffelijke' passages in voorkomen - vraag ik me bijna af: Werkelijk, ben ik dan zo minderwaardig; of staat die man zo hoog boven me? - Al die vragen, over het Leven (ach, het Leven, laten we het daar eens over hebben! 'dat is het Leven!' zou de eerste de beste winkeljuffrouw of typiste tegen je zeggen, bij voorkeur in de autobus, in Parijs), ons Lot, de Liefde, God, en God weet wat nog meer - en de ernst, de overdreven intellectuele gewichtigdoenerij als ik me zo mag uitdrukken, waarmee ze gesteld worden! Ik heb zin om te zeggen: Arme kinderen, zijn jullie pas zo ver? kom toch een gomsiroop in de Huguenin drinken! - maar dan denk ik, nietwaar, omdat ik niet meer de positivist van vroeger ben, de positivist die bij het minste of geringste paf

staat: Welnee! eigenlijk hebben ze misschien wel gelijk, en omdat jij hen niet begrijpt, en omdat jij je die vragen niet stelt, en ook niet met die overdreven gewichtigdoenerij, ben jij, kleintje, degene die ons bewijst dat je maar een lomperik, een zelfingenomen, gevoelloze, laag-bij-de-grondse vlegel bent zonder ook maar een begin van adelendom! - En toch, Julia, toch..... Als je eens wist hoe je je voorgoed, geheel, op weldadige wijze van al die onzin, die halfslachtige heethoofdigheid die de middelbare scholier-poweet kenmerkt kunt ontdoen, door je head over heels in een of andere dwaze, luidruchtige en goedkope klucht te storten - en hoe gezond en heilzaam dat eigenlijk is! - Ach, laten we ons niet druk maken. Wie weet of het in wezen niet de diepste minachting is die me zo doet praten, doodeenvoudig omdat ik weet dat jij van die kijk op de dingen in de trant van Rivière en Fournier en Guérin enz. houdt en dat jij ze, als je ze gekend had, misschien nog meer, en heel wat meer dan ik, gewaardeerd zou hebben; - wie weet? is het misschien alleen dat maar.

Ik houd van Louis Aragon. Maar ik weet niet zeker of jij hem zult waarderen. (Heb ik zijn boek niet een beetje voor je gestolen in de hoop dat je hem zou waarderen? maar dat is geen eerlijk spel) - Ik houd van Aragon omdat ik hem intelligenter vind, omdat ik zijn houding gezonder vind, ondanks alles, en - hoe zal ik het zeggen: onovertrefbaar? hoewel het woord belachelijk klinkt - en geringschattender, goed begrijpen is goed oordelen, dan de gekweld met de ogen rollende zich o zo verheven voelende snuiters die ik tegenover hem stel. Laten we het masker afrukken en zeggen: hij = ik. Ik voel me Louis Aragons broeder, ondanks 1001 verschillen, wapenbroeder om het zo belachelijk mogelijk te zeggen, - hij brengt me niet op een dwaalspoor, ik begrijp hem van A tot Z, zelfs, of vooral, wanneer hij volstrekt onbegrijpelijk is, ik begrijp wat hem ergert, wat hem tegenstaat, wat hem doet huilen (o, helemaal in het verborgene **), wat hij aantrekkelijk en wat hij heel erg vermakelijk vindt. Zoals ik van Valéry Larbaud houd vanwege alles wat hem, ondanks zijn 'moderne' instelling, nu juist ouderwets, overdreven gevoelig maakt, zo houd ik van Aragon omdat hij intelligent is.... intelligent zonder met die intelligentie te willen schitteren. Dat vooral niet, dames en heren.

Kortom, het is een vent die overal sch... aan heeft. Hij heeft sch... aan zichzelf, aan zijn kwellingen, aan alles, ook aan de kwellingen van zijn vriend, die snuiter die zich zo verheven vindt. Maar zijn vriend, die snuiter die zich zo verheven vindt, heeft nu juist niet overal sch... aan. Waarin hij nu juist ongelijk heeft. Hetgeen bewezen dient te worden.

Ik heb sch... aan jou.

Jij hebt sch... aan mij.

Jij bent stommer dan ik.

- Ja! maar! schreeuwt de sukkel, ik ben stommer, dat klopt, maar ik ben verhevener, snap je!

(En hoe wil je hem dat uit zijn hoofd praten?)

Ik vraag je vergeving, Julia, ik oreer als een sacristein, zonder een stap verder te komen - zoals je gemerkt zult hebben - omdat ik beide kampen heel goed ken, en het enige bewijs dat ik kan aandragen is: mijn eigen..... huidige voorkeur! Dat is een nogal pover resultaat van die muggenzifterij. Daarom zei Bamboula: Laten we niet muggenziften!

Julia, ik was bijna vergeten je te zeggen dat ik van je houd. Met heel mijn hart, met alle kracht die in me is, Julia. Dat is heel bespottelijk, dat weet niemand beter dan ik, maar zo is het. En jij bent heel gemeen, Julia, om me de brief te onthouden die 'misschien' zou komen....

Goedenavond, grote schat. Ik schrijf dit voor je over, bij wijze van slumber-tune - misschien het beste dat ik vandaag bij Ronsard heb gevonden:

Les longues nuicts d'hyver, où la Lune ocieuse
Tourne si lentement son char tout à l'entour,
Où le Coq si tardif nous annonce le jour,
Où la nuict semble un an à l'âme soucieuse:

Je fusse mort d'ennuy sans ta forme douteuse,
Qui vient par une feinte, alleguer mon amour,
En faisant, toute nue, entre mes bras sejour,
Me pipe doucement d'une joye menteuse.

Vraye tu es farouche, et fiere en cruauté:
De toi fausse on jouyst en toute privauté.
Près ton mort je m'endors, près de lui je repose:
Rien ne m'est refusé. Le bon sommeil ainsi

Abuse par le faux mon amoureux souci.
S'abuser en amour n'est pas mauvaise chose.

19 augustus, 11 uur.

Hij komt vast niet meer, die brief. Het is alsof Julia dacht: 'Verwende kinderen laten we wachten. Wat? omdat hij een verwend kind is zal ik hem eens met brieven verwennen? O nee! Zo gaat dat niet....' En het verwende kind denkt, omdat het de smaak voor lange brieven weer te pakken heeft gekregen; omdat het vergeten was dat juist hij niet van lange brieven hield, dat het slechts de straf heeft gekregen die het verdiende, en dat het voortaan (wat een leuk woord is) alleen nog maar zal antwoorden, als het ooit weer de gelegenheid krijgt te antwoorden. Daarom heeft het besloten dat deze brief niet verzonden zal worden voor de andere angekommen is, en dat op die manier het vervolg van deze brief mogelijk een antwoord zal zijn. Amen.

11 u. 10

Net als Guillaume Apollinaire (zei je) zeg je graag: 'En mijn verdriet is verrukkelijk.' Net als Guillaume Apollinaire voeg ook jij eraan toe:

'Ja, ik wil van je houden maar zo weinig mogelijk' -
?

(Omdat juist dat verdriet zo verrukkelijk was!)

20 augustus 9 u. 15, 's ochtends.

Drie kwartier om je te schrijven, voor het zonnebad, het Heublumen-bad, de massage, voor het middageten (dat zijn mijn zorgen en bezigheden die het schrijven onderbreken); en ik heb nog voor uren stof! - voor jou, lieveling. Je hebt gelijk: deze brieven schrijven is bepaald niet eenvoudig!) Nou ja; ik zal er maar van profiteren - en geen tijd meer verloren laten gaan. (5 minuten al, wat gaat dat snel!) Luister: Alle gekheid op een stokje, even geen (misschien) gemene en leuke grappen; ik ben heel serieus, heel oprecht, grote lieve schat. Je brief is gekomen -: je bent verbluffend! Je bent geweldig, Julia, verrukkelijk, alleraardigst, lief, en werkelijk te goed! Je hebt gelijk: ik ben een vervelend verwend kind

dat zoveel goedheid niet verdient. Wist ik maar hoe ik het goed kon maken? Door te bekennen: mea maxima culpa? Of gewoon, door je tegen me aan te trekken, dicht tegen me aan, en je heel stevig vast te houden en je te overdekken met kussen? Ook al regelt een kus niet alles, zoveel kussen zullen 'de zaak' toch wel rechtzetten? Want ik zou een heleboel kussen nodig hebben, voor alle Julia's die van me houden en waarvan er geen enkele is van wie ik niet houd. Julia, zeg me, weet je hoeveel ik van je houd, hoe ik van je houd? wat je voor mij betekent? Ik ben bijna overtuigd van het tegenovergestelde. Omdat je me anders, - als je het wel wist - geen..... stomiteiten; en geen.... gemeenheden meer zou toedichten (of in de schoenen zou schuiven) als deze: dat ik misschien alleen maar op je zou wachten uit edelmoedigheid. The horror of it! Tot zoveel altruïsme ben ik volstrekt niet in staat, lieve dierbare Julia, stel je gerust. 'Alles wat je wilt maar niet dat.' Vrienden, ja, vrienden - en de rest, maar geen levensgezellen. Want, Julia, wat ik weet, wat ik je zou durven zweren, als zweren niet zo iets onzinnigs was, is dat ik, zonder jou, na jou, nooit meer een levensgezel zou willen hebben. Ik zou trouwens nooit meer zoveel Julia's van wie ik houd en die van mij houden kunnen vinden. Geloof me, ik begrijp steeds beter wat het is: bekoorlijke vrouwen zijn zo onvolmaakt. Daar ben je zo gauw over uitgepraat: er zit maar één kant aan: vrolijkheid, bekoorlijkheid (het niets-dan-bekoorlijkheid). Jij bent iets anders voor mij - en niet alleen voor mij, om eerlijk te zijn - maar, laten we zeggen, vooral voor mij - omdat meneer Duco Perkens me waarschijnlijk niet helemaal zal loslaten: - jij bent verbluffend, jij bent volmaakt. Als je werkelijk denkt dat wij geschapen zijn om van elkaar te houden, laten we dan van elkaar houden, oprecht, ten volle, laten we ons niet met de rest bemoeien. Er zijn maar heel weinig mensen in staat echt van elkaar te houden. Het begrip? geloof me, dat komt vanzelf. Denk je dat ik zo stom zou zijn je niet te 'begrijpen', als er eenmaal rust tussen ons heerst? Voor het begrip waar jij over spreekt, is rust nodig: van beide kanten. Geef toe dat wij daar op het ogenblik nog vrij ver van verwijderd zijn. Als het ons lukt die rust te vinden, zal dat zijn ondanks - en niet dankzij - de omstandigheden. Wij zullen pas de ware rust leren kennen wanneer we bij elkaar zullen (en niet: zouden) zijn. Pas wanneer we, met vaste

overtuiging, stevig geworteld, nagenoeg onwankelbaar, zullen weten dat wij, (hoe dan ook), van elkaar houden. Dan zal, denk ik, het voornaamste, de rest, - zoveel dingen, als je eens wist! - het ware 'companion-ship' kunnen beginnen. Zal het beginnen.

Julia, ik ben misschien niet erg aardig geweest - ook niet echt gemeen, herlees mijn brief maar! - maar begrijp mij op jouw beurt. Denk je werkelijk dat ik niet wil dat je me vertelt wat je bezorgd maakt? Nee, nietwaar? was het wel zo: wat zou er dan van de musketier overblijven? Heb je er ooit bij stilgestaan dat het wel eens de musketier kon zijn die lijdt - onder het nietsdoen waartoe hij veroordeeld is? Je weet niet, Julia, hoezeer het me ergert niets voor je te kunnen doen. Dat ergerde me al in Lausanne, toen je alleen maar kwam om me de rol van 'confident' te laten spelen; hoe denk je dan dat ik me nu voel? Nutteloos; machteloos en nutteloos. Jij zult alles zelf moeten doen; alles; ik kan niet anders dan met mijn armen over elkaar blijven zitten. Of hooguit: in je nabijheid blijven - maar slechts in gedachten!

Bovendien weet ik dat je het binnenkort tegen mij alleen maar daarover zult hebben, dat je het erover zult moeten hebben om mij op de hoogte te houden, me gerust te stellen. Dat weet je net zo goed als ik. En als het zover is, Julia, vertel me dan alleen daarover. Ik zal je met 'elk gewenst mededogen' volgen - zoals je me eens schreef - vol angst en met alle liefde die in me is. Alle liefde die in me is voor jou, voor de enige vrouw die ik teer bemin, mijn liefde die er in niets minder om zal worden. Spreek me niet tegen, je hoeft zelfs niet te twijfelen, want ik weet het. Maar ik zal je, waarschijnlijk, niet meer kunnen schrijven, ik zal er volstrekt het zwijgen toe moeten doen, zelfs tegenover jou; Ik zal alleen maar wachten op, je weet wel: het teken. Ik zal wachten. Als een musketier, als je wilt. Maar als een musketier die zijn Vrouwe aanbidt! Niet anders, wees daar zeker van.

Eddy

Ik stop ermee, het is 10 u. ik ga vanavond verder. Om je niet te laten wachten, verstuur ik dit toch maar.

* Laten we naïef zijn; dat zal ons geen moeite kosten.

** En niet meer dan een keer per jaar.

Aan Julia Duboux: Monte Brè, 20-21 augustus 1924

Brè 20 augustus 's avonds

Mijn vrouw met de dikke haardos - mijn vrouw, nietwaar? en als je vanavond zo dicht in de buurt was dat je me kon horen, zou je merken dat ik het woord nauwelijks minder nadrukkelijk, minder overtuigd uitspreek dan dat andere - dat andere waarover we het op dit moment niet hoeven te hebben - omdat de enigen op de wereld Eucharys en Eddy zijn, Eddy en Eucharys - mijn lieve lieve vrouw met de dikke haardos, ik heb je vanavond zoveel te zeggen, na je tweede onverwachte brief, je brief die opnieuw alleen maar deze woorden bij me heeft doen opkomen: geweldig, verbluffend! - want in tegenstelling tot wat je vreesde durfde meneer Duco Perkens zelfs zijn gezicht niet te laten zien - alleen maar die twee stomme woorden die ik voor mijn Eucharys gebruik, zonder aarzelen, zonder erover na te denken, en waar ik niets anders aan weet toe te voegen dan: ik houd van haar, ik houd van haar, ik houd van haar..... Gedachtenpuntjes maar die gewoon de duurzaamheid - en de oneindigheid aangeven. Van mijn liefde, van alles wat ik voor jou aan genegenheid in me heb, genegenheid en offerbereidheid, Eucharys, allerdierbaarste, en bewondering, en dankbaarheid. Is je dat niet genoeg? Je hebt gelijk, je verdient beter. Nou, laten we dan eens kijken, wat kan ik je aanbieden, wat zou ik kunnen doen? als je hier of ergens anders was, in Venetië, - ja, - in Venetië.... kussen, blikken, liefkozingen, lieve en aardige woorden, maar heel zacht uitgesproken - en die je in de vlucht zou moeten pakken, en ondanks hun gegons misschien, die je zou moeten pakken 'avant la lettre', zoals ik in staat zou zijn de jouwe te begrijpen, en je stiltes. Veel stilte, nietwaar? om ons heen en.... door ons zwijgen; nee, er hoeft niet gesproken te worden. We begrijpen elkaar uitstekend, Julia, Eucharys, zelfs zonder dat er gesproken wordt. Naar jezelf luisteren en naar de ander luisteren, vooral naar de ander luisteren - in diepe stilte. De ander, Jij. Jij die verbluffend bent. Het is een stom woord, ik weet het, en bijna vulgair zelfs, maar ik zou het op de vereiste toon

weten uit te spreken, vanavond, als je hier was. Luister er maar naar, jij die van nieuwe woorden, of van de nieuwe betekenis van woorden houdt, luister hoe ik het uitspreek. De stem in mij, in diepe stilte. Julia, je bent verbluffend! Julia, Eucharys, mijn Eucharys, nietwaar, onder die naam ben je tenminste alleen maar van mij, teer beminde - teer beminde Eucharys, je bent verbluffend! Werkelijk bewonderenswaardig, en werkelijk verbluffend!

Als ik jouw woorden vergelijk met deze, met het armzalige of zeer geforceerde of zeer banale geklets waarmee ik volstond. Terwijl ik totaal niet geschikt ben om van zoiets als winkelmeisjes te houden, after all; geef het toe; wie ik wel een beetje waardig ben is een vrouw met een dikke haardos, vind je niet, mijn vrouw met een dikke haardos die ik met geen ander zou willen ruilen; je glimlacht? je denkt misschien: 'verbeelding heb je genoeg, liefje, daar niet van; waardig? waardig? ben je ooit iemand waardig?' en toch: Eucharys en Eddy, Eddy en Eucharys wat doe je met die gelukkige stervelingen als ze elkaar niet waardig zijn? Waardig in alles: oprechtheid, spontaniteit, hartstocht - hartstocht ook, nietwaar? - en genegenheid, en trouw (jazeker, waarom niet? Duco Perkens, lelijke sater, terug jij!), en trouw, zei ik, en.... en... Liefde. Liefde die alles verenigt. Eergisteren wilde je op droefgeestige wijze van me houden, vroeg je me toestemming (want ik was een heel vervelend verwend kind - maar eigenlijk wist je best waarom) om op droefgeestige wijze van me te houden; vandaag.... Vandaag was je bewonderenswaardig. En gisteren toen ik je brief kreeg was ik heel opgewekt, en vandaag niet opgewekt en niet bedroefd, maar heel gewoon. Heel blij, me bewust van het volmaakte en van het onvolmaakte van dit geluk, vol-liefde-voor-jou, en heel gewoon. Werkelijk, geen spoor van Duco Perkens. Weet je dat ik het hem ernstig kwalijk heb genomen, gisteren - en vandaag nog steeds - toen ik hoorde dat jij vanwege hem je drie 'tedere' velletjes had verscheurd? Beloof me, Julia, dat je dat nooit meer zult doen. Stuur me alles, heb dat vertrouwen nog. Beetje bij beetje, enz.... Je zult het zien: uiteindelijk... Wat een geleuter! Wees eerlijk en zeg me, heb je echt nog bewijs nodig? Heb je dat niet al lang begrepen? Dat je vertrouwen in me kunt hebben, Grote Schat, het volste vertrouwen, in elke vorm, doodeenvoudig omdat ik van je houd, omdat ik van je houd, en van je zal blijven houden, met een liefde

die ik alleen dankzij jou heb leren kennen? Leren kennen - of nog zal leren kennen. Het doet er niet toe. O, ik weet dat er een toekomst is: de jouwe, de onze; en een nogal moeilijke zelfs. Maar op dit moment bekommer ik me heel weinig om de 'grenzen die de tijd stelt', die beschouw ik als opgeheven door de Liefde* en ik houd op dit moment van je zoals ik toen van je hield; toen, in Lausanne, in juni 1923 al, vergeet dat niet, en vervolgens een jaar later, en in Kandersteg, en in de toekomst. Wanneer we samen zullen zijn, een keer per jaar - om het wachten te veraangename(n) (?) - wanneer het verwende kind helemaal verwend zal zijn, zodat het vergeet dat het dat daarvoor ooit geweest is; of nog later wanneer de treinen en de gondels ons ten slotte zullen meevoeren, wanneer we in Venetië zullen zijn, of in de Gasthof waarvan de naam je zo bekoorde (zodat je mij erdoor vergat? maar dat klopt ook, ik ben geen verleider), of doodeenvoudig (nogmaals) bij ons thuis. Zie je dat bij ons thuis een beetje zitten? Ik niet, en dat doet er ook niet toe: ik zie ons, onszelf, jou met je boek van Boccaccio, mij - zoals je me vaker zag, jij kijkt beter dan ik. Jij bent mijn intelligente, mijn gevoelige, mijn bewonderenswaardige en vooral mijn teer beminde Julia. Ik zal dus bij je zijn, zo dicht mogelijk bij je en je zult beurtelings glimlachen en ernstig zijn - net zoals de liefhebbende vrouw toen die zondag was: zij in de donkerrode jurk; beurtelings glimlachend en ernstig, maar vooral rustig. Ik zal mijn best doen, Julia, je dikwijls zo te zien. Want dat hangt toch een beetje van mij af, nietwaar? ik zeg het je zonder valse trots, zonder er heimelijk genoeg in te scheppen. Ik zal - ik zal proberen - je, ach nee! Laten we het daar niet over hebben, wil je? Je zult het wel merken, je zult steeds meer merken hoeveel echte, sterke, oprechte liefde ik voor jou in me heb, voor Eucharys, voor Jou, Mijn Vrouwe, voor mijn Eucharys en voor de Julia, de Julia's die op een dag de mijne zullen zijn. Enkel de mijne? De enige van het 'lieve grote kind'? En dan is er nog dat andere, lieve kleine, kind. Er zijn twee kleintjes, een kleintje, twee kleintjes, ik weet het niet meer? je hebt ons, onlosmakelijk met elkaar verbonden - wee degene die ons niet met rust laat! - Eddy en Eucharys, Eddy en Julia, en alle Julia's, behalve de Frau Professor die tegen die tijd helemaal zal zijn opgehouden te bestaan, tegen die tijd? nu al? maar dat is hetzelfde, - 'de grenzen zijn

opgeheven', de tijd, de afstand speelt geen rol meer; wij zijn duidelijk samen, ik en de Julia's die van mij houden en van wie ik houd, en wij houden van elkaar, wij doen niet anders dan van elkaar houden; zoveel; zoveel.

21 augustus, 's ochtends

Nummer 8 is gekomen - een dag later maar op hetzelfde tijdstip: ik antwoord op je 'ochtendlijke begroeting - in het Italiaans, om je een plezier te doen: Bon giorno, Giulia; va bene, va bene. Sono tutto il vostro. Sempre. Tutto. Il. Vostro. Tutto il vostro, la mia Dama.

Ik zal je vertellen hoe ik mijn avonden doorbreng. Ik ga nooit voor middernacht naar bed; ik val vrij gauw in slaap en altijd ben jij dicht bij me - en ook jij voelt je nauw met mij verbonden; herlees Ronsard maar, hij geeft het volmaakt weer; dan val ik in slaap en slaap (of bijna, maar hoewel ik niet kan zeggen dat ik droom blijf ik me voortdurend bewust van je aanwezigheid; wie weet, zouden de theosofen zeggen, of jouw ware 'gedaantes' niet echt samen verschijnen?) maar om 8 uur 's ochtends valt het zonlicht, door de bomen, door de ramen en de rest, naar binnen en overspoelt het mijn bed. Dan kan ik niet meer slapen, word ik me weer meer van jou bewust en houd ik me rustig, heel rustig, doodstil om jou niet aan het schrikken te maken. Je bent dan niet meer de vrouw met de dikke haardos, maar het grote meisje dat behoefte heeft aan veel tederheid. Toch blijf ik doodstil liggen met jou tegen me aan, heel dicht tegen me aan, en ondanks het zonlicht, maar de deken beschermt ons ertegen, tot 9 uur. Om 9 uur wordt mijn ontbijt gebracht. En tref ik op het blad al of niet een brief aan en - de dag begint. Ik ben alleen.

Overdag, behalve wanneer ik je schrijf, zoals gisteren, zoals vandaag, ben je minder in mijn gedachten aanwezig dan 's avonds. Je bent steeds in mijn gedachten aanwezig, twijfel daar niet aan, maar minder bewust. Vaak eist Duco Perkens me op. Hij zet me ertoe aan Homoseksualiteit van H. Ellis te bestuderen, of 'verstrooiing' te zoeken bij, zoals je wel kunt raden, Toulet, Aragon en Perkens. Verstrooiing zoeken? In wezen heb ik al vóór jouw brief op deze opmerking geantwoord; Toulet, ja, die vertrooit me, maar dat is ook alles,

daarom vind ik hem enkel sympathiek, en dan nog niet eens altijd; Aragon daarentegen schotelt me bijna een geloofsbelijdenis voor! Boeken zijn eigenlijk slechts getuigenissen - die bij stommelingen (je weet wel: degenen die nooit veranderen) allemaal op elkaar lijken maar ook heel sterk kunnen verschillen, zoals bij voorbeeld bij intelligente mensen van het soort Cocteau, je zou kunnen zeggen: 'de eeuwige essayisten' Wat telt is de mens en bij de mens - laten we eerlijk zijn! - zijn instelling. Er zijn een heleboel instellingen; jij zelf zei heel juist dat schrijven inhoudt dat je steeds een keuze moet maken. Dat is ook de instelling van een vent als Louis Aragon die ik veel aantrekkelijker vind dan alle inspanningen van een vent als - laten we niet zeggen Radiguet, want Le diable au corps is ronduit stukken beter dan Le bal d'Orgel - laten we zeggen als: Paul Hamp. Of Jules Romains - of zelfs Georges Duhamel, als je dat liever hebt. Het ernstige, bezorgde soort, snap je? het 'zwoegende' soort. Misschien omdat je voelt dat als hij zou willen een vent als Aragon heel goed in staat is net zo veel van zulke werken af te scheiden als je wilt. Denk nu vooral niet dat ik van het 'humoristische' genre houd! Ik heb een hekel aan Béraud, lui als Dekobra, Courteline (je merkt dat ik ze allemaal over één kam scheer), dat is ook de reden waarom ik, ondanks alles, niet kapot ben van Toulet. - Maar een ander verhaal, dat je misschien leuker vindt. Vanochtend, tegelijk met jouw nummer 8, kreeg ik een brief van Peeters met een krantenknipsel, een quasi-kritiek van een zekere heer Emanuel de Bom, een nogal bekend literair recensent in Vlaanderen, die onder de titel 'Komkommeriana' in zijn krant en mijn beroemde Berckelaers (Seuphor) en onze vriend Perkens afkraakt. Luister. Na dus Seuphor vergeleken te hebben met de erbarmelijkste rijmelaars van ulevelrijmpjes die België ooit gekend heeft, zegt hij (en ik vertaal):

'Dezelfde uitgever stuurt ons nog een andere bundel** die ons wat minder krankzinnig voorkomt. Hij heet: Het Roerend Bezit door Duco Perkens, en is van elf plaatjes voorzien door Oscar Duboux, aan wie het boek trouwens is opgedragen: Voor jou, beste Jacques!***

'We geven een voorbeeld. Het begint zo:

In een stad.

Het doet er weinig toe welke.

In de twintigste eeuw.

Ter vermijding van mogelijke anachronismen.

De hoofdpersoon mag Nameno heten.

Kleine omzetting van No Name.

Enz. Enz.

Het is om te wanhopen: die Perkens is bijna overal geniaal - op 't randje af dus van de waanzin!'

Vervolgens die twee arme stakkers, Seuphor en Perkens, met een ferme hand op één hoop gooiend:

'Op het graf van deze dichters,' - roept de waardige man uit - 'mag terecht het pittige onderschrift gezet worden dat Multatuli te hunnen behoeven heeft gedicht:

Onder dit steentje

Ligt een fenomeentje.'

En om zijn niet minder waardige lezers in het oog te doen springen wat een echte dichter is, en om zich tegelijkertijd te verontschuldigen voor het feit, zegt hij, dat hij hun deze komkommersalade heeft opgediend, schaamt hij zich er niet voor (het is nog steeds hij die het zegt) een gedicht van de dode dichter te laten afdrukken.**** Die en die, getiteld Nacht en dat je, zegt hij, 'stilletjes voor je heen kunt fluisteren'.

(Volgt het gedicht.)

Wat ik je wil zeggen, Julia, is dat Duco Perkens vandaag, bij het opstaan vanochtend vroeg, verschrikkelijk opgewekt bleek te zijn. Hij vertrouwde me iets toe dat ik voor jou nauwelijks durf te herhalen: 'Mijn beste, de drek van hen die aan verstopping lijden levert de mooiste lauweren op.'

Laten we het verder niet over hem hebben; je mag hem toch al niet. Ik houd van je. Als ik tussen hem en Eucharys moest kiezen, koos ik zeer beslist Eucharys. Ben ik immers niet 'verliefd': domweg, helemaal, verrukkelijk, terwijl hij doet alsof hij het nooit is? Hebben we enig punt van overeenkomst? Eddy en Eucharys worden, en ondanks de omstandigheden, steeds onafscheidelijker. Perkens, helemaal in z'n eentje, is blij als hij de massa kan ergeren. ***** Dat is een spel; aangenaam riskant. Wij, wij, dierbare Eucharys, wij spelen geen spel. Verliefd zijn is een zeer ernstige zaak. Zeker in weinig gunstige omstandigheden. Kijk, ik heb iets voor mijn 'reizigster'. Een prentbriefkaart: met de spoorbrug die me tart wanneer ik op mijn balkon sta, die ponte di Melide waar je

overheen moet als je naar Milaan gaat. Ik wil dat hij ook jou tart. Wees gerust, ooit

ooit nietwaar?

zullen we ons wreken. Zullen we eroverheen rijden, en wat nog mooier zal zijn, zonder naar Milaan te gaan! Het zal zijn om naar Venetië te gaan, maar toch zullen we er dan overheen rijden.

En ik heb nog iets voor je, je bent zo aardig geweest, ik wil je overladen met geschenken! een prentbriefkaart, nee, een landkaart: van de drie meren. Die zul je langdurig bestuderen, won't you? Zoek Lugano, Stresa, Pallanza. Zoek ook Saló, aan de 'Italiaanse Riviera', ach nee, ik vergis me, dat ligt verderop, aan het Gardameer, om daar te komen moet je over Milaan. Nou goed, dan doen we dat toch! Ik wil een herfst met je in Pallanza doorbrengen, en een winter in Saló, mocht u dat wensen. (Mocht jij dat wensen.)

En ik heb nog iets voor je, still more! een foto, een heel klein fotootje dat de lelijke roodharige vrouw gemaakt heeft van de nog lelijker vrouw met (nu) geknipt haar. Juist vanwege dat geknipte haar, als bewijs - voor de familie. Het is het gebruikelijke grote familiedrama, nietwaar? - een dochter, of een vrouw, of een nicht gaat weg - er komt een brief... - Mijn hemel! de dochter of de vrouw of de nicht heeft haar haar laten knippen! - Maar misschien omdat geknipt haar de aanwezigheid van een man gewenst maakt, werd ik geroepen, van het ene balkon naar het andere: Monsieur, Mijnheer! - en moest ik me demonstratief achter dat geknipte haar vertonen. Dus daar sta ik dan. Ik zag bleek en 'mijn gezellin' kreeg er een rode kleur van. Kijk maar.

Julia, ik zou wel tot morgen door kunnen schrijven. Het is 11 u. 1/2; dat is me om het even. Ik zou je over van alles en nog wat willen vertellen: beurtelings opgewekt, ironisch, vertrouwelijk, liefdevol. 'Eucharys, ik houd van je' en 'Duco Perkens leeft er maar op los' tegelijkertijd. Jij houdt heel veel van mij. Daar kan maar een ding tegenop wegen: - Ik houd heel veel van jou. Op een heleboel vragen in je drie brieven heb ik geen antwoord gegeven, maar dat antwoord krijg je nog. Nu duizelt het me even. Je bent werkelijk heel aardig geweest. Totaal niet 'terughoudend', maar 'recht uit het hart', 'zonder beperkingen', - werkelijk geweldig, bewonderenswaardig. En jij houdt van een Mahaut d'Orgel!

Nee toch, Julia, je vergist je, heus. Geloof mij en geloof Duco Perkens: François de Séryeuse is een idioot, en Mahaut een marsepeinen poppetje uitgedost met een communicantenjurkje. Duco Perkens mag dan een voorliefde hebben voor 'knollen', zijn knollen zijn beslist interessanter. Ik verzeker je dat ze interessanter zijn. Je zou Nederlands moeten leren (ach! ik zou het je binnen twee weken leren, later: wanneer jij me Italiaans, Frans en Italiaans zult leren.) Ja zeg, laten we dat doen: ik leer jou Engels en Nederlands, jij leert mij Frans en Italiaans. Bij Engels zullen we teder van elkaar houden, bij Nederlands ernstig, bij Frans opgewekt ***** , bij Italiaans hartstochtelijk. Snap je: jij zult eerder naar mijn lessen uitkijken en ik naar de jouwe. I love you, ik houd van je, je vous aime, ti voglio tanto bene.

Dat zal veel meer 'concentratie vergen' dan een spelletje schaak. Sinds twee dagen speel ik schaak tegen de vrouw met het geknipte haar. Ze is heel aardig, heel eenvoudig, heel lelijk. O, gisteravond, na de brief van mijn Eucharys, waardeerde ik haar heel erg. - Je zou Nederlands moeten leren: je kent Musa en Nameno (een beetje), maar Claudia, Otto en Erasmus ken je volstrekt niet. Toch zouden ze je misschien 'vermaken' (o wat een lelijk woord). En nu we toch vertrouwelijk bezig zijn: voor mij zijn het eerder mensen als Séryeuse en Mahaut d'Orgel die me vermaken, die me nu juist alles doen, behalve me ontroeren. Terwijl ik me graag laat ontroeren. Ik houd bv. heel veel van een zekere Vagabond Sentimental. Zijn grote liefdes heetten: Erigone en Cléopé. Maar Vooral Erigone. Erigone, Eucharys. Voor mijn Eucharys, die graag ontroerd wordt, schrijf ik een stukje over dat ik ontroerend vond:

'Het was misschien niet eens begeerte, want zijn liefde voor haar was groter dan zijn begeerte; het was de obsessie te willen weten of zij zich aan hem zou geven of niet: deze zekerheid leek hem onmisbaar, zonder dat hij wist waarom. En toch hield hij genoeg van haar om er vrede mee te hebben dat hij haar nooit zou bezitten, als zij dat zo gewild zou hebben.' (Ik heb deze laatste woorden onderstreept, de ontroerendste, en die alle andere goedmaken.)

De ridder en zijn vrouw zijn het er niet mee eens maar zij kussen elkaar innig. ***** Dat zullen ze steeds doen, denk je niet? als ze het niet met elkaar eens zijn?

En de ridder zal nooit proberen zijn Vrouwe 'op betere gedachten te brengen', en de Vrouwe zal niet bereid zijn haar ridder 'helemaal zijn zin te geven'? Want dat, (remember op jouw beurt): 'is het begin van alles mooier maken dan het is, van het op voetstukken plaatsen - van de ondergang!' Weet je waar je dat gelezen hebt? Er zijn nog bepaalde andere dingen; die je misschien zult lezen; ooit.

Ooit...

altijd:

altijd:

ooit...

Het moet komen, dat ooit. Het zal komen, geloof me.

Twaalf uur. Ik stop even, Eucharys, o, maar niet lang. Ik ben nog steeds de jouwe - helemaal de jouwe. Don't forget. Houd van me zoals het je goeddunkt, vergeef me mijn vele 'gemeenheden'. Het is waar, jij, jij weet niet eens wat gemeenheid is. Ik zou mezelf moeten verbieden ooit nog 'wantrouwen' te koesteren. De Vrouw. Een vrouw. Eucharys, mijn Eucharys is niet zomaar een vrouw. Van alle denkbare nimfen, was Eucharys de trouwste. Dat is ook de reden waarom Eddy van haar houdt, zo trouw als maar kan.... Geef me nu je mond, Eucharys - Je toegenegen

Eddy

Vervolg (1 u. 1/2)

...Geef me nu je mond, Eucharys. En kus me, alsjeblieft - wil je? - en neem me in je armen zoals alleen jij dat kunt. Even stevig als een moeder en....? En als een geliefde. Een echte geliefde. Weet je nog dat ik ooit dacht dat je 'lichamelijk' ongevoelig was? Ik vond je daar te volmaakt voor. Mits de ander - de ander ervoor geschapen was van je te houden. Om van jou te houden, nietwaar, heel speciaal van jou. - Geloof je dat ik die ander ben? Ik zal je bekennen dat ik soms bang ben. Stel je voor dat je opeens iets van dat grove, dat primitieve in mij zou aantreffen waar je zo'n hekel aan hebt. Ik heb mezelf voorgenomen heel voorzichtig te zijn. Zal me dat lukken? Ik schik me naar haar wil. Eucharys en Eddy houden van elkaar, heel vrijmoedig, net als in de stanza's voor Cassandra: dat moet toch heel bekoorlijk zijn. Nooit ruw, nooit grof. O, dat beloof ik je in ieder geval. Alleen -

en dat is voor mij de grote vraag - zal ik me kunnen beheersen, zoals ik tot nu toe steeds gedaan heb? Ik heb reden om aan te nemen van niet. Jij (het is jouw schuld), jij bent anders. ***** Maar omdat ik van je houd, en omdat ik eerbied voor je heb, en omdat je bij mij in hoge achting staat, diep in mijn binnenste, Mijn Vrouwe, durf ik niettemin een beetje voor mezelf in te staan. Nee, Eucharys, ik zal nooit grof worden. Dus - derhalve - geef me je mond.... Wil je? Ti voglio tanto, tanto bene. E sono tutto, tutto - il tuo.

E.

* Leve Ronsard!

** Zelfs dat heeft hij niet begrepen; hij beschouwde Het roerend bezit als een dichtbundel!

*** Natuurlijk maakt Oscar die Jacques genoemd wordt voor hem de verwarring compleet.

**** Eigenlijk was het overbodig zijn dood te vermelden.

***** 'Laten we ergernis wekken! in plaats van vermaak te bieden.'

***** Var. uitgelaten.

***** Hartstochtelijk, innig, innig, hartstochtelijk.

***** Dan alle.... 'andere vrouwen'.

Aan Julia Duboux: Monte Brè, 22 augustus 1924

M. Brè, 22 augustus

Ik heb deze twee dubbele vellen mooi papier van de foeilelijke vrouw met het geknipte haar gevraagd; maar de druiven die ze me, van balkon tot balkon, aanbodde geweigerd. Ze is heel aardig! als je eens wist, Eucharys dearie: ze is heel lelijk en heel aardig! Ze gaf me onmiddellijk haar beste papier. En ik zit klaar om je te schrijven terwijl zij zich, daar, buiten, op haar balkon afvraagt waar ik gebleven ben - (ik ben er stellig van overtuigd dat ze zich dat afvraagt.) Ik ga mijn Eucharys dus schrijven - in een heel klein handschrift, omdat ik na deze twee velletjes misschien niets anders meer heb; en straks gaat het buiten, boven Lugano, regenen. Het regent al. Vanavond, dat weet ik zeker, zul je mij ook schrijven; dat wil zeggen: ik krijg binnenkort een brief van je. O,

ik ben ervan overtuigd, je zult het wel merken als ik geen gelijk had. In dat geval zul je me opnieuw dwingen (letterlijk!) je dingen te schrijven als: ik houd van je, eindeloos, en redeloos, en misschien wel reddeloos, dus vele keren volkomen oprecht: ik houd van je. Daarom moet je eerst naar me luisteren: - een verhaaltje. Straks mag je weer Eucharyst zijn. Nu heb ik Julia even nodig, mijn intelligente Julia die niet de minst aantrekkelijke is in ons companion-ship. Luister, Julia-mine:

In Locarno (de enige avond dat ik er was, je weet wanneer!) kocht ik een krant. Ik had hem gekocht vanwege een kop die me had getroffen: 'Twee jonge Fransen veroordeeld wegens een al te belangstellend bezoek (of iets in die geest) aan een Hindoetempel'. Volgde het verhaal. Die twee jonge Fransen hadden, in Cambodja, een 'boeddhistisch bouwwerk van al zijn kunstschaten beroofd'. Bas-reliëfs, beeldjes, alles was geleidelijk aan verdwenen. Tenslotte had men alarm geslagen, de schuldigen ontdekt en hen veroordeeld, de hoofdverdachte, ene Georges Malleraux ('zich uitgevend voor letterkundige') tot 3 jaar gevangenisstraf en zijn medeplichtige, een zekere Chenavan, ik meen tot 1 jaar.

Ik schreef Creixams en stuurde dat krantenknipsel mee. Hij schreef me terug. Die zogenaamde Georges Malleraux heet in werkelijkheid André Malraux en was een van de vier vrienden die Creixams boven 'alle andere' stelde, en juist degene die hij het meest bewonderde. Ook Pia en Arland bewonderden hem. Hij was rijk, getrouwd, zijn vrouw was (zegt men) eveneens een bewonderenswaardig iemand. Ik ben de enige die hem niet kent. - En daar krijgt Creixams dus opeens dat artikel onder ogen. Hij schrijft me - hierbij wat hij me schrijft. Lees die brief aandachtig. Vergeet mij even en denk je Creixams in. Ik verzeker je dat ik op hem gesteld ben, die goedige Creixams; zijn verontwaardiging is niet geveinsd; hij is woedend, hij gaat grof tekeer, hij weet dat Malraux een 'meesterwerk' geschreven heeft, als je het wilde lezen zou er heel moeilijk aan te komen zijn en hij zou je zelfs de titel *) niet kunnen zeggen, maar hij weet het, zijn vriend verdient bewondering! en zo 'raast hij maar door'. - Ik ontving dit gisteravond en ik weet niet waarom, ik was er uitermate blij om. Ik merkte dat ik een sterke vriendschap voor Malraux voel, en oprecht kwaad ben op die idioten die hem voor 'dief' uitmaken. Heb ik misschien zo

geredeneerd: Hij een dief = ik een dief (?) - Ik heb je nodig, Julia, Duco Perkens heeft me de rug toegekeerd. Denk je eens even in: Ik had André Malraux kunnen zijn, en jij: de vrouw van André Malraux. - Dat dacht ik in Locarno al, toen ik nog niet eens echt zeker wist dat het om deze 'bijna-vriend' ging. En - ik zal je nog meer bekennen, ik kwam op het idee om iets uit het hotel te stelen waar ik logeerde (het Terminus) om die boosdoener - of mezelf - een beetje te wreken op de 'zegepralende bourgeoisie'. Maar Duco Perkens lachte me in mijn gezicht uit. En hij voerde een onweerlegbaar argument aan, hij die al mijn zwakke punten kent; hij zei tegen me: - Besef je wel dat die Malraux, als hij je gekend had, je misschien wel voor een snotneus uitgemaakt zou hebben? - Nou, de rest begrijp je wel! Ik ben heel kalm gebleven.

Dus toen ik Creixams las, moest ik eerst glimlachen. Daarna nam ik hem ernstig. Vervolgens was ik heel blij hem als vriend te hebben.

Je vond zijn brief hierbij ingesloten. Je hebt zijn tekeningen misschien met een zekere afkeer bekeken. O, Creixams is inderdaad zeer grof. Maar 'koester hem', zoals jij dat zo goed kunt, Julia; en vertel me daarna hoe het volgens jou zit met die Creixams. Hoe het zit met die Malraux en met degene die jij 'je schat' noemt. Vertel het me, wil je? Ik wil het dolgraag horen.

(Tussen haakjes: de schets die Pia voorstelt - met het adres eromheen geschreven, is verbluffend! Het is hem helemaal; vooral de mond is een klein 'meesterwerk'.)

Dat - dat zijn nou mijn vrienden; ik zou je nu al willen zien kijken. Ga dus niet weg; ik heb je altijd nodig. Ander verhaal. Dit betreft misschien Duco Perkens. Of gewoon zijn nieuwe 'werk'.

Ik ben dus weer (zoals je al weet) met het bestuderen van Havelock Ellis begonnen. Het lukte me echter niet me een heldere voorstelling te maken van wat ik zelf wilde doen. Een 'bijdrage aan de bestudering van de Homoseksualiteit' leveren zou gewoon idioot zijn. Dus kan de aandacht zich beter richten op.... De analyse? Dat vooral niet! De geschiedenis? Phoe! Dus.... Ik was nogal ontreddeerd. Vanmiddag heb ik toch geprobeerd een begin te maken. Zonder enig plan, enige intrige in mijn hoofd te hebben. Wel wist ik een ding: dat het over een vrouw en

vijf kerels zou gaan. Dat die kerels 'homoseksueel' zouden zijn. Maar dat ik dat niet zou zeggen.

Geloof jij in inspiratie? Ik niet; werkelijk niet. Toch schreef ik, zonder dat ik er lang over hoefde na te denken, dit (ik moet, helaas, vertalen!):

'Dit is een kaartspel. Ik speelde het met patiencekaarten. Je kunt het alleen spelen, in een ligstoel, als je een klein beetje fantasie hebt. Je kunt een heleboel variaties bedenken. Je hebt niet veel kaarten nodig; zeven is genoeg.

Te weten: een heer (schoppenheer), een vrouw (hartenvrouw), vier boeren en de joker. Om te beginnen gaf ik zes van de zeven kaarten namen. De joker speelde eigenlijk niet mee. De heer noemde ik Bob. De vrouw Betsy. De boeren Max, Maurice, Eric en Willy. De joker, die bijna niet van belang is, heet in dit spel gewoon: de masseur.

De ligstoel was de plaats van handeling. In dit spel: een Kur-ort (vertaal, Julia, help me, het is vreselijk!) - ik was zelf in een Kur-ort. De eerste kaart die ik pakte was Bob. Ik had net zo goed Max kunnen pakken. Maar ik pakte Bob. Ik leidde hem het Kur-ort binnen. Maar hier begint het spel, het verhaal al. Omslaan a.u.b.'

Als je vervolgens de bladzijde omslaat zie je:

1. Bob. - Volgende bladzijde: 2. Max. - Volgende bladzijde: 3. Maurice. **) - Volgende bladzijde: 4. Eric & Willy. Enz. enz. Er zijn 25 bladzijden; bovenaan staan telkens een of meer namen. ***) En ik weet nog nauwelijks van wat ik met al die mensen zal gaan doen. Maar ik weet dat ik heel goed begonnen ben (let niet teveel op de taal!) Voor iets dat je zomaar uit je mouw schudt, is het niet gek. Ik zal me tijdens het schrijven niet vervelen, ik zal niet hoeven te 'ploeteren'; eigenlijk doe ik een kaartspelletje: het gaat erom dat de een met de ander geconfronteerd wordt; daar vloeit iets uit voort, wat? dat moet je maar net afwachten! Duco Perkens heeft veel vertrouwen in zichzelf, hij heeft zulke kunstjes al eerder uitgehaald! En jij, Julia? Je hoeft als liefhebbende vrouw echt geen 'bewondering' voor me te hebben; vergeet dat ik er iets mee te maken heb; kijk naar Duco Perkens. En zeg me, na gekeken te hebben, heel vertrouwelijk, wat je van hem vindt. Je bent intelligent, Julia; ik hecht veel belang aan je oordeel.

Ik heb nog drie bladzijden.

En ik wacht op je brief. Het is 4 u. 20; de post komt hier om ongeveer 5u. 30. - Het regent nog steeds buiten.

8

uur 10. Na het avondeten. De post is vandaag laat binnengekomen; vanwege de regen waarschijnlijk. 6 u.; 6 u. 15; ik dacht al dat ik het fout had. Ik schaamde me een beetje, - toen klop-klop-klop: er wordt me een brief gebracht. Van jou! Zie je wel dat ik gelijk had!

Ik heb hem gelezen: je bent een schat, Julia, lieve bijgelovige Eucharys, - een allerliefste schat. Ik was heel graag naast je komen zitten, jij gehuld in de wijde schoudermantel die ik ken en die mij kent, naast jouw steen. Ik zou tegen je gezegd hebben: Julia, do you know you're a big big darling? En ik zou me van de lippen, en de ogen meester gemaakt hebben, die je me in het liedje wilde geven. Misschien van nog wel meer. Wat zou je hiervan zeggen? Een stukje van je... hart, om niet al te onbeschaamd te zijn, en hoewel 'het hart niet meer in de mode is.' Steeds een nieuw stukje van je hart. O-ooh!...

O-oh, Julia, dearie, de foeilelijke vrouw met het geknipte haar snurkt al! naast mij. ****) Ik hoor haar tot hier snurken! Dat is heel vertederend. Het is 8 u. 20. Maar wat wil je, buiten regent het nog steeds. Het is hondenweer. Lugano totaal onzichtbaar. Grauw, grauw, schoongewassen en toch vuil.

Kom heel dicht bij me, Julia, Eucharys, Eucharys en Julia. Echt, ik houd evenveel van Julia als van Eucharys. Op dit moment heb ik Julia nog steeds nodig. Misschien dat Julia straks Eucharys wordt. Dat is zelfs waarschijnlijk - tijdens, of na het lezen van deze brief. Op het ogenblik heb ik Julia nodig. De bijgelovige, de ernstige; en vergis je niet: ik zal haar heel veel kussen geven. Ik kus haar nu al: op haar ogen, op haar lippen. Zachtjes op haar ogen. En ik zeg: Je zat fout, grote kleine lieverd met je bijgeloof: woensdagavond om 10 uur zat ik je te schrijven; er was me net iets heel vreugdevols overkomen, want ik had zojuist een heel aardige brief van Mijn Vrouwe ontvangen, en ik bewonderde haar zeer en ik hield nog meer van haar en ik probeerde nog wat te schrijven, voor zover ik daartoe in staat was maar toch verwoordde ik mijn liefde voor Mijn alleraardigste Vrouwe heel onhandig. Heb je die brief nog niet? Vast wel; op dit moment moet je hem

hebben. Die brief - een vrij lange - en een andere die eraan vooraf was gegaan. Op dit moment moet je hem hebben; die lange, en deze hier stuur ik je morgen; heel vroeg. Vertel me eens: je gelooft toch wel dat ik van je houd? Dat ik van je houd, geheel en al, zonder enige terughoudendheid, hartstochtelijk, liefdevol, vol ontzag - alle blaadjes van de margriet - en steeds met mijn 'grondgevoel?' Zeg me of je het nu gelooft. Een beetje. Ook daar hecht ik veel waarde aan!

Het spel dat Duco Perkens met de liefde speelde, was: Liefhebben - maar alleen omwille van het genoeg - zich in bedwang houden - zijn hartstochten in bedwang houden - vooral zijn hartstochten - zegevieren - heersen zonder heerszuchtig te lijken - met een schijnheilig gezicht - alles nemen - zo weinig mogelijk geven - vooral nooit zeggen: Ik houd van je.

Goede smaak? of trots van Duco Perkens? of berekening? (zo zou men hem later nooit ook maar iets kunnen verwijten.) Na Clairette heb ik nooit meer tegen iemand gezegd: Ik houd van je. Behalve tegen Jou. Tegen Jou kon ik het, wilde ik het zeggen, was ik blij het te kunnen zeggen. Weet je nog, die thee die we samen dronken, die eerste dag in Kandersteg? tussen de verhalen van Alice en de bioscoop door: 'Tegen jou kan ik het zeggen; wil je dat ik het tegen je zeg?' - Het klonk misschien opgewekter dan ooit. Maar het was beslist ernstig bedoeld. Toen al wilde ik het je bewijzen. Maar je zei: 'Later. Niet hier.' - Misschien dacht je dat ik niet helemaal oprecht was! dat het een vorm van opschepperij was.

Julia, je begint me te begrijpen, maar je kent me nog niet helemaal. Ik jou ook niet, trouwens. Dat komt later wel. We zullen elkaar vast goed leren kennen, wanneer we elk wantrouwen, hoe weinig daarvan ook sprake is, zullen hebben laten vallen. Voorlopig is het belangrijkste dat we van elkaar houden. Dat we van elkaar houden. Herinner je je dit nog: Ik liep naar je terug, we stonden op het punt uit elkaar te gaan, het was heel donker: Julia, ik houd van je. Houd je ook van mij? - Ik houd van je, lieveling.... (het laatste woord meer dan de andere in a whisper.)

En vanavond zeg ik je opnieuw:

Julia, ik houd van je. - Moet ik eraan toevoegen: Houd je ook van mij? Dat zou dus voor de grap zijn. Ik weet nu dat jij ook van mij houdt. Dat is nog het

'fijnste'; dat te weten, in te staan voor de ander. Ik zal de vraag dus anders stellen: Julia, weet jij dat ik van jou houd? (Geef me antwoord.)

Eddy

*) De titel moet zoiets zijn als Lune de papier; meer weet ik niet.

**) Maurice, of Edward.

***) Meestal twee; soms alle zes.

****) In de kamer naast mij, zul je toch wel begrijpen!

Aan Julia Duboux: Monte Brè, 25-26 augustus 1924

M. Brè 25 augustus

1 uur (maar 's morgens)

Gisteren - dat is dus al gisteren -
gisteren, zondag, 24 augustus, na de lunch, zei ik tegen de foeilelijke vrouw met het geknipte haar, van balkon tot balkon: 'Luister: deze dag wil ik graag met een zondagsgevoel doorbrengen. U ook? laten we naar Lugano gaan. Er is een Esposizione de Belle Arti in het Museo Civico. Daarna gaan we naar Huguenin. Hebt u zin? - Ze had wel zin. - Laat u me dan vooruitgaan naar Cassarate; ik moet me eerst laten scheren. U vertrekt een kwartier na mij; ik wacht op u beneden bij de kabeltram. - Wat werd afgesproken. Ik kom bij de kapper; de zaak zit vol voermannen, metselaars en andere intellectuelen. Ik zit op hete kolen; eindelijk ben ik aan de beurt; ik loop naar buiten, geschoren; en ik ontwaar de foei-enz. vrouw die geduldig op me staat te wachten. - Hebt u lang staan wachten? - Een kwartier. - Ik verontschuldig mij, of eerder, ik gebruik de voermannen, metselaars en andere helden als verontschuldiging. Zij toont zich nogmaals een voortreffelijke kameraad. We lopen langs de kleine kermis, we zien een nieuwe attractie, aangekondigd door een reusachtig bord: HET LEVENDE ZEEWIJF: pas op uw vingers - zij bijt - (toegang voor volwassenen 50 centimes, voor kinderen 30 centimes). We blijven staan om een mollig dier

te bewonderen, voortgekomen uit de kruising van een zeeleeuw en een hondshaai, vertelt een man met een pet op: het Zeewijf heeft pientere oogjes en stinkt. We gaan verder, lopen het Park in, begeven ons naar De droefheid, daarna gaan we het Museum binnen; we zien uniformen, slaapkamers en de hele rest, en voor 1 frank meer een uiteenlopende verzameling prulschilderijen. In de kelderverdieping pik ik een hartenvrouw: hier is ze. Laat de heer haar kussen, maar stuur me haar terug - komen wij weer samen komen zij weer samen. Sic volo. Nou ja, om weer verder te gaan met mijn verhaal, we verlaten het museum. We zoeken de muziek bij Huguenin op; we doen ons tegoed aan ijs, schuimgebakjes, Chinese thee. De muziek begint 'in onze oren te dreunen'; we hebben er genoeg van; het bij het zondagsgevoel behorende welbehagen zou er bijna door verdwijnen. We heffen de zitting op en huren een bootje. De Charlot, even licht, en minder vast op het water liggend, dan een ander bootje dat ik me opeens herinner, en dat Mistinguet (met een t) heette. Ik roei; ik stuw Charlot, de foeilelijke vrouw en mezelf voort tot we in Caprino zijn: tussen 5 u. 1/2 en 6 uur. Ik kom helemaal bezweet aan, het is snikheet. We bestellen een fles Asti Spumanti, die uit een 40 meter diepe kelder wordt gehaald. En we treffen bekenden uit het Kurhaus die ongetwijfeld denken dat wij tweeën iets met elkaar hebben. De bekenden hebben een motorboot en vertrekken weer. Het is 6 u. 1/2. In het Kurhaus wordt om 7 uur gegeten. De zon is nog steeds verzengend heet. We besluiten niet in het Kurhaus te eten, maar bij een Italiaanse trattoria in Lugano; zo hebben we de tijd. En we vertrekken weer omstreeks 7 uur. De zon is ondergegaan, het wordt snel donker; het roeien is een genot, de vermoeidheid, het 'verhitte gevoel' dat ik had (als ik me zo mag uitdrukken) zijn helemaal uit me verdwenen, bovendien hebben we de tijd. Het is bijna 8 uur als we weer op de kade in Lugano staan. En we lopen, zijn blij dat we lopen, op zoek naar de trattoria waar we willen eten. Onderweg kopen we sigaretten, die we verder samen oproken. We vinden de trattoria die we op het oog hadden: Trattoria del Popolo. Een lage ruimte, net vier tafeltjes, arme mensen die onder elkaar het Italiaans van Tessin spreken; mijn Italiaans blijkt beter dan ik dacht: we krijgen koud vlees en bonensalade voorgezet. Dat is alles; maar de foei-enz. toont zich een steeds voortreffelijker kameraad: ze vindt

het heerlijk. Ik ook; de mousserende wijn - een Freisa - is trouwens verrukkelijk. Als dessert roquefort en peren. Ik vertel mijn kameraad over mijn tochten met Jacques langs eethuisjes in Versailles en welke rol nu net die roquefort daarbij speelde; we roken sigaretten; we vertrekken tevreden, met 'Arriverderci's' ten afscheid. Ik zou graag tegen iemand: 'Ciao, bel faccin' gezegd hebben. Omdat niemand zich aandient, zeg ik het toch hardop; mijn kameraad begrijpt het niet, zij denkt dat ik aardig Italiaans spreek. We staan opnieuw op de kade. We lopen langs de borstwering tot waar Lugano-Paradiso begint, naast het Parkhotel. Ik haal de kleine chrysant uit mijn knoopsgat die de kameraad voor me geplukt had toen we het Museo Civico verlieten, en ik zeg: Mejuffrouw, ik houd hartstochtelijk veel van een vrouw die, naar ik aanneem, ook van mij houdt; ze is zevenentwintig jaar oud, net als u; ze heeft zwaar en zwart haar met opzij een blonde lok. Staat u mij toe aan deze bloem - die daar even geschikt voor is als een margriet - te vragen hoeveel zij van mij houdt? - Ze zegt: Dat is best; maar laten we gaan zitten. Dat zal een heel werk worden want deze kleine chrysant zit veel ingewikkelder in elkaar dan een margriet. - We gaan dus op de borstwering zitten; ik met mijn benen bengelend boven het water waarin ik de uitgetrokken bloemblaadjes laat vallen. Ze biedt aan me te helpen (ik heb verdorie immers flink voor haar geroeid.) Onvermoeibaar herhaalt ze: Sie liebt mich - von Herzen - mit Schmerzen - über alle Maszen - kann's gar nicht lassen - klein wenig - gar nicht. Dat gaat heel heel lang zo door. Ik denk aan Jou, geconcentreerd, met een heilig geloof in het vonnis van het bloemetje. Eindelijk - eindelijk (ik bewonder de kameraad, die eigenlijk hierbuiten staat) zijn we klaar. En het vonnis luidt: Kann's gar nicht lassen. Ik begrijp het nauwelijks. - Is dat gunstig? vraag ik de kameraad. - Dat is heel gunstig, verklaart zij. Ik voel me dolgelukkig, als een kind dat een geldstuk gevonden heeft. Ik laat me door de kameraad meeslepen, zonder verder aan haar te denken; we stappen ergens binnen: weer een café, weer een orkest. Ik neem gemengd ijs, de kameraad een cherry brandy; ze spelen It's a long way to Tipperary, Yes, we have no bananas en een potpourri uit Cavalleria Rusticana. Ik droom heerlijk weg, de kameraad is niet langer de kameraad, maar de metgezel: Jij. Dan moet ik haar echter niet aankijken. Dus laat ik mijn blik wat

ronddwalen - en gelukkig praat ze niet. Ze rookt. Tot ze me voorstelt terug te keren. 10 uur 30. Er rijdt geen tram meer, de weg terug zoals ik me die eergisteravond met jou had voorgesteld, leg ik nu, te voet, met de kameraad af. We lopen opnieuw over de kleine kermis; ik vraag nog eens een slecht geweer. Daarna gaan we verder. We weten de weg niet; een boer geeft ons uitsluitel. We lopen omhoog door idyllische en donkere lanen. Ik bekommer me er nauwelijks om of ze bang is of niet, de kameraad; ik word 'beheerst' door de angst van een andere vrouw. Dat duurt 20 minuten, een half uur misschien. Dan staan we opeens op de grote weg, met een auto, en lantaarns. Om 11 uur 15 zijn we thuis; we zijn nauwelijks moe. Na mijn pyjama te hebben aangetrokken, ga ik op het balkon in mijn ligstoel liggen. Ik bleef er nog een hele poos: vol romantische gevoelens, net als jij; dromerig, net als de metgezel. Ik heb heel lang aan jou gedacht, terwijl ik naar de stad beneden keek. - Kann's gar nicht lassen; hoe denk jij daarover? Jij die van Duits houdt. Als je eens wist hoeveel liefde ik voor je voel, liefde, trouwe, duurzame liefde. Als je vanavond hier was, wat zou ik dan romantisch - en sentimenteel zijn. Ksst, Meneer Perkins (die 'zo geniaal is dat hij zich op de rand van de waanzin bevindt'). Eddy en Eucharis. Ik houd van je, Eucharis, ik kan er ook niets aan doen; ik houd van je! - 2 uur. Ik heb geschreven als een razende, ik heb niet een moment naar woorden hoeven zoeken. Ik heb dit 'verslag' voor je gemaakt om het idee te hebben toch met jou samen te zijn geweest. Alles wat de kameraad gedaan heeft, zou jij ook gedaan kunnen hebben; nu kun je het ondanks alles in je verbeelding doen. Ik houd zoveel van je Julia, - (net zoals je tegen mij zei). Ik wil er niets meer aan toevoegen. Vanavond moet je er wel van overtuigd zijn dat ik van je houd; en hoe veel. Ik ga nu proberen te slapen. Of het me zal lukken? Ik ben bang van niet. Zal er morgen een brief van je komen? Chi lo sa. Ik hoop het alleen maar; voor ik inslaap, zal ik er met alle kracht mijn hoop op vestigen. Misschien dat er dan morgen dankzij die hoop een wit envelopje op het dienblad met mijn ontbijt zal liggen. Welterusten, lieveling. --- (Grote schat van me.) -----

('s avonds, 8 uur)

Je brief kwam vanmorgen, als voorbode van een andere, die me voor morgen is toegezegd, en die ik hoe dan ook verwacht. Je was dus: 'niet al te ontevreden over mijn brief', zoals wereldse mensen zeggen. En ik ben er blij om. Ik had gewild dat hij nog honderd keer beter was geweest, mijn brief. Nog veel beter.

Dit speelt steeds maar door mijn hoofd: '....De overtuiging dat wij bij elkaar horen, - jij de vrouw die ik nodig had - ik de man die jij nodig had: mensen die niet meer twijfelen, die niet bang meer zijn -'. Ik hoop het; van ganser harte. Denk er maar vaak aan dat je dat gezegd hebt. 'Jij de vrouw die ik nodig had', ik ben ervan overtuigd! I want you, Julia. Zozeer!

Ik ben bedroefd, vanavond; weet iemand ooit waarom. Als jij hier was kon je me stilletjes helpen.

(Ik wacht. Je brief? En wat nog meer?)

10 uur (bijna).

Ik kruip in mijn bed; het schrijven lukt me niet, vanavond. Ik voel me een beetje moe, vandaag; zoals ik had voorspeld heb ik nauwelijks geslapen. Maar was jij hier geweest, dan zou ik je een wandeling voorgesteld hebben: met jou zou me dat goed gedaan hebben. Poeh, laat ik maar gaan slapen - als een marmot, zoals jij het noemde.

Maak je niet ongerust; dit heeft niets te betekenen. 'Das Unbestimmte' om in mijn sfeer te blijven. Jij bent mijn grote schat, nietwaar? mijn Pienserosa, mijn Julia? Mijn Julia [Julia: 2 x onderstreept], eenvoudig en simpel. Ik ben moe, Julia, ik heb niets vermetels in de zin ik verzeker het je: I only want you. Ik zal proberen te slapen; net als gisteravond (vanochtend!) zeg ik: welterusten, lieveling.

Ik stuur je morgen de beide boeken van Alain-Fournier (met een studie van J. Rivière). Dat zal je vast bevallen. Ik heb geen tijd om ze te lezen; ik hoor wel van je of het iets bijzonders is. Welterusten, Jij de-vrouw-die-ik-nodig-heb. Ik omhels je innig. -----

26 augustus, 's avonds.

Zie je dat: ik heb al geantwoord. 'Jij de vrouw die ik nodig had', meer had ik me niet kunnen wensen; het was trouwens als het ware een antwoord - op een nog niet gestelde vraag. Er is een zekere rust over me gekomen (die je vooral niet mag verwarren met onverschilligheid). De hele dag had ik het gevoel van je te houden zoals ik twee jaar geleden van je gehouden zou hebben. Er zijn beslist momenten (meer dan je denkt) waarop ik Pensierosa verkies boven Eucharys.

Je brief is gekomen, en je vertelde me (zondag) over toen je 20 jaar was. Ik vertelde jou (diezelfde zondag meen ik) over toen je 20 jaar was. Wijst dat op een bijzonder? begripsvermogen? of geeft dat slechts aan dat wij praten en denken als ware (gewone) geliefden? - ik houd het liever op het eerste, Duco Perkens, de donker gekleurde wreedaard, op het tweede. Maar dat doet er niet toe, want --- Het belangrijkste ligt elders. Ik ben rustig, gelukkig, vol-liefde-voor-jou. Bedenk dit (geschreven in Lausanne): 'Als ik hier bleef, zou haar aanwezigheid bijna onmisbaar voor me worden' (dat bijna heeft D.P. eraan toegevoegd; op 3 juni, 's nachts); en ook dit (van 4 juni): 'ik heb me gisteravond duidelijk niet vergist toen ik voorzag dat zij bijna onmisbaar voor me zou worden'.... Ik weet zeker van niet! Nu kan ik zeggen: Het is gebeurd.

Zoëven heeft de foei-enz. vrouw twee margrieten geplukt die ze me op mijn balkon kwam brengen: een voor haar, een voor mij. De mijne zei: 'Sie liebt mich.' De hare: 'Gar nicht'. Ze scheen ontstemd. Ze houdt van een reusachtige Duitser die tijdens de oorlog het feld-grau droeg, ik zag zijn portret in een hartvormig medaillon; ze liet me hem zien als voorbeeld van een 'schöner Kerl'; tijdens onze cafébezoeken hebben we al vaak naar knappe mannen zitten uitkijken, zij wijst me ze aan, ik geef mijn oordeel; over knappe vrouwen hebben we het zelden.

Aan Julia Duboux: Brussel, 12 september 1924

Bruss. 12 sept. 's ochtends.

Zojuist heb ik je brief ontvangen, my only dear, wat vaststaat is dat wij elkaar beslist terug moeten zien,

moeten spreken. Innerlijk is er bij ons niets veranderd, daar ben ik van overtuigd, om ons heen is er veel veranderd sinds de verrukking Kandersteg - Monte Brè. Ik schrijf je in grote haast, zoals altijd; vergeef me. Tijdens het ontbijt ontving ik dit telegram: 'Mama ernstig ziek; kom onmiddellijk', - 3 uur later mijn volstrekt onverwachte vertrek, een reis van 18 uur, de aankomst hier, en de angst dat het haar laatste ogenblikken zouden zijn (want wat men me ook mag verwijten, ik houd veel van mijn moeder); daarna - op het station: een glimlachende Alice, met een bevallige hoed op, die tegen me zegt: Je moeder is weer beter! - ik verzeker je dat dit alles met behoorlijk wat emotie - zelfs met woede - gepaard ging. Ik leg het je later nog wel uit, als ik bij je ben. O, Mijn Vrouwe, je dacht toch niet, of wel soms, dat je kleine ridder je zomaar in de steek zou laten? Op dit moment is mijn moeder 'weer op de been', heeft ze haar rust teruggevonden, gaat alles naar wens; vanochtend sprak ik met haar erover dat ik binnenkort weer zou vertrekken: naar Jou toe, natuurlijk. Nog een paar dagen, Eucharystia. Houd van mij; ik houd van jou; houd alleen van mij; ik houd alleen van jou. Is dat duidelijk? logisch? als je daar de voorkeur aan geeft. Niet een moment houd ik op de jouwe te zijn. Tijdens die onaangename reis, ik zeg het nogmaals, was ik ervan overtuigd dat op belangrijke momenten jouw aanwezigheid alles voor mij zou veranderen. Jij was de enige die ik nodig had; jij bent het dierbaarste, het enige dat ik heb; doodeenvoudig.

Je zult me de 20e terugzien - dat moet. Ik kom dan uit Bruss. maar voor alle anderen, nietwaar? kom ik weer uit Lugano: Kurhaus M. Brè, nietwaar? Ik schrijf je nog, kort, wat je weten moet. Al het overige (alsof dat weinig is!) vertellen we elkaar zelf. Ik zie geen andere oplossing meer. Schrijven staat me op het ogenblik vreselijk tegen.

Ik heb hier op je brief gewacht, omdat ik bijna bang was. Ik wilde eerst weten wat er gebeurd was; je leek ergens ongerust over te zijn. Nu ben ik een beetje gerustgesteld. Er zijn talloze dingen die ik je wil zeggen; te schrijven weet ik bijna niets. Begrijp je me, grote dierbare vriendin, je twijfelt toch niet aan me? Soms vrees ik van wel, omdat ik van je houd. Ons vertrouwen mag - vooral nu - niet wankelen. Julia, Eucharyst, Pensierosa, ik kan me jouw situatie zo goed

indenken, als je eens wist; ik ben je geheel toegewijd, en ik vraag je vergeving, - je weet wel waarom. Als ik kalm ben, is dat niet uit egoïsme; alleen maar uit noodzaak. Bewaar ook jij, lieveling, je kalmte. Binnenkort zien we elkaar weer. Schrijf me nog een keer hierheen, want ik vertrek misschien al de 16e (ik reis via Parijs); ik houd je op de hoogte. Tot ziens; ik kus je langdurig, liefdevol, hartstochtelijk: net als op de kaart: 'Il Bacio'.

Geheel de jouwe.

Aan Julia Duboux: Parijs, 15 september 1924

Parijs, dinsdagavond.

Mijn Vrouwe,

Een meningsverschil veroorzaakt plotseling - Onzekerheid! Maar kan een meningsverschil niet ook nuttig zijn om dingen bloot te leggen?... duidelijk te maken?... en met wat voor een beangstigende helderheid?... met hoeveel nuances in het gevoel en het denken? en met welke gevolgen? Ik beef.

Toch zal ik - dat zweer ik hierbij - zal jouw ridder, eerder een arme drommel die niets doet dan beven, er zijn om je te ontmoeten, aanstaande vrijdag, een dag na overmorgen, niet vroeger en niet later dan 8 uur 's avonds, bij jou thuis, jouw 'hier': in jouw familiekring.

Zeg nooit meer dat ik weerspanning ben, Mijn Lieve Vrouwe.

Mocht ik ondeugend zijn (wat jij noemt: ondeugend zijn)? heus, dan weet ik daar niets van, want dat is geenszins mijn bedoeling (gesteld dat ik zo onnozel was die bedoeling te hebben). Ik kom gewoon, net zo gewoon als de vorige keer, om jou 'terug te zien', - o, precies zoals de woorden het zeggen! Alleen de plaats vind ik niet zo geschikt. Ik had je beslist liever alleen ontmoet, zo ver mogelijk - of althans in denkbeeldige zin - weg van alle mensen, hoe goed ze het ook bedoelen. Maar aangezien het jou niet schijnt te hinderen...

Jacques is er trouwens ook - dat weet ik sinds eergisteren - en jij denkt dat dat de zaken een stuk

eenvoudiger maakt. Ik niet, eerlijk gezegd. Ik had je liever ontmoet juist zonder Jacques, juist ver uit de buurt van Jacques, en juist zonder Jacques als voorwendsel te hoeven gebruiken, en bijna ondanks Jacques, misschien. Maar niets aan te doen! want zonder Jacques gaat het blijkbaar niet, vooruit dan maar, mij best met Jacques erbij. Taraboem (drie keer).

Toch zou ik, aangezien ik Mijn Vrouwe dus niet alleen zal aantreffen, Jacques graag eerst even alleen ontmoeten. Ik kom donderdagavond zo een paar minuten over 7 in Lausanne aan (zonder Evian aan te doen). Wil je Jacques namens mij vragen om van 8 uur tot 8 u. 1/2 (de trein kan vertraging hebben) op mij te wachten in de Lumen, waar ze gekoelde melkdranken verkopen, barman Alfredo? Dan kunnen we, als hij dat wil, de rest van de avond samen doorbrengen. Terwijl hij intussen schetsen maakt; en dat heet dan: 'er flink tegenaan gaan'.

Dus tot ziens, Mijn On-Beminderde. Ik snel je tegemoet, jou en de conclusies die er getrokken zullen worden, het onderhoud, dat geenszins sentimenteel hoeft te zijn, de standpunten en wat nog meer? We zullen open kaart spelen! - dat staat op de voorkant van het programma geschreven. De Onzekerheid zal verdwijnen, en als de conclusies dat noodzakelijk maken zullen we ons (dat is duidelijk!) nederig bij die Gedwongen situatie moeten neerleggen. Maar vanzelfsprekend. Dat moet dan wel.

- Maar Julia, dearie, ik heb zin om je te kussen!

- In plaats daarvan, echter, pakken we zetels, ernstig, waardig misschien, zetels die een enorme afstand zullen lijken te scheppen. We zullen erin gaan zitten. En we zullen praten. Mijn God, ik zie ons al praten. En dat heet dan: 'De Jacht op Conclusies in de Schoot van de Heilige Familie'. (Dat zal misschien nog erger zijn dan 'de Gevolgen van een Migraine-aanval'.)

Is het ons intussen - misschien - nog gegeven de hoop levend te houden?

Mijn groet lijkt vrolijk, hoewel ik beef, Mijn Vrouwe.

Je

E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 1 of 7 oktober 1924

Bruss. dinsdag (avond)

Julia-dear, ik ben in het geheel niet ongeduldig. Ik wacht met alle rust die wenselijk is en vrees je onvoorzichtigheden even zeer als de mijne. Ondanks het onaangename voorkomen van de dingen, gaat alles tot nu toe heel goed. Als ik de metgezel ben, ben jij de ideale kameraad; trouw, toegewijd, dapper, bewonderenswaardig. Met betrekking tot jou klinkt het woord vertrouwen dwaas. Om je te zeggen hoe zeer ik op mijn Eucharyst reken, kan ik opnieuw niet meer bedenken dan mijn 'grondgevoel'. Ik heb het geheel bezit van me laten nemen (misschien hangt het ook om me heen), je zou het een oosterse houding kunnen noemen. Fatalistisch? Dat geloof ik niet; - maar kalm, volstrekt kalm. Fatalistisch, dat wil misschien zeggen berustend, voor zover het mijn niets doen betreft. Maar jij bent er, ik voel je als de mijne, vlak bij me, en hoewel je midden in de strijd zit, maak ik me nauwelijks zorgen over je. Want je wint, mijn Vrouwe; jij komt overal als overwinnaar te voorschijn. Ik zei al dat de dingen een onaangenaam voorkomen hebben. Maar wat doet dat ertoe? Wij zullen ons voor dit alles 'wreken', later, als onze 'tijd' gekomen zal zijn. Ik heb me een heel goede voorstelling kunnen maken van alle mensen die je me beschreef, maar ook jou zag ik heel duidelijk voor me, jij, die niet tot onwaardigheid in staat bent (omdat je niet tot gemeenheid in staat bent) - en dat heeft me getroost. Een vergelijking tussen Winnie en jou geeft gewoon geen pas meer. Ik herinnerde me de woorden van W., die middag toen ik eerder bij haar wegging dan zij gewild had, haar gelaatsuitdrukking. Ach, zoiets onbelangrijks, daar kun jij je toch niet door gekwetst voelen, dear. Je hebt gelijk: later - binnenkort zelfs al - zul je erom lachen. Zullen we er allebei om lachen.

Vertel me over Poesjkin. Hoe gaat het met hem tijdens dit alles? Van Jacques heb ik niets gehoord. Hij had me toch vanuit Parijs kunnen schrijven, al was het maar om me zijn adres mee te delen, want hij zit er al vier dagen. Ik heb hier de grote en kleine eierzuchtigen uit Antwerpen weer ontmoet: Peeters en ik zijn zoiets als een uitgeverij begonnen die wij de naam 'De Driehoek' gegeven hebben; met

Berckelaers ben ik slaags geraakt: tot nu toe heeft hij de meeste klappen gekregen. Maar dat is niet erg interessant. Aan werken kom ik niet toe; ik lees de Bijbel. Ik voel me vreselijk suf. Ik kan me nauwelijks voldoende concentreren om te schrijven. Je moet het me daarom maar niet kwalijk nemen. Luister, dearie-mine, later we elkaar een keer per week schrijven, - of elke dag een paar regels - maar het geheel op een vaste dag versturen: bijv. ik op dinsdag, jij op zaterdag. Zo weten we zeker dat we een brief zullen ontvangen, en blijven we toch 'voorzichtig'.

Ik heb het flink aan de stok gehad met mijn ouders: harde meningen, duidelijk onbegrip, eisen, andere stomme dingen - alles zo nu en dan besproeid met tranen. We hebben ons weer verzoend: daar hadden we ook mee kunnen beginnen! Maar dat is wat me nog het meest vernedert, wat me - geestelijk gesproken - al mijn krachten ontnemt. Ik word er gek van, dat valt niet te ontkennen; je zult het wel begrijpen. Maar wees gerust: enkel jouw aanwezigheid zal de beer weer in de betoverde prins veranderen. Verdraag me intussen zoals ze me geschapen hebben. Meneer Duco Perkens - geef toe dat hij iets goeds had - houdt een soort winterslaap. Ik heb mijn Vrouwe slechts mijn trouw te bieden. Ik wacht. Ik wacht ook op de foto's: stuur ze me gauw: ik hoef je maar even weer te zien en ik word wakker. Ik ga misschien naar Assche, om even uit deze omgeving weg te zijn. Stuur me je Beeltenis, Mijn Vrouwe. Het veiligst is: als aangetekende brief; als het formaat niet te groot is, kun je ze gewoon in een envelop doen. Anders tussen twee stukjes karton en als foto's. Maar als alleen het passe-partout in de weg zit, gooi het dan weg en stuur me alleen de foto's zelf; ik zal ze meteen laten inlijsten. En bij voorbaat heel veel dank, Julia, voor alles wat je voor me doet. Ik herlees jouw brief - en ik heb de moed niet het velletje te herlezen dat ik jou zojuist geschreven heb; ik weet dat jij, ook wat het overige betreft, op dit moment meer voor mij doet dan ik voor jou doe. Maar je kunt je niet voorstellen hoe ingeslapen ik me hier voel. Jij, jij leeft; ik ---. Ah, een nieuwtje dat ik onder de spinnenwebben die de resten van mijn verstand bedekken ontdek: ik ben opnieuw met röntgenstralen onderzocht, en door de beroemde Derscheidt zelf deze keer; hij heeft me geheel genezen verklaard. In plaats van me aan te raden dit klimaat te ontvluchten, wil hij dat ik hier blijf, om 'me te harden'. Dat is misschien

een andere manier om te zeggen: vast te roesten. Ik lees de Bijbel. Wil je dat ik je boeken stuur? Mijn 'vaerzen' krijg je omstreeks 15 oktober: 'eerste uitgave van de Driehoek!' Ik heb alles verbeterd, vervangen, omgezet... een vers. Een regel, wat? zes woorden; ik was er helemaal 'exhausted' van.

Julia, my very very dear, laat me stilletjes van je houden. Als ik straks in Assche ben, schrijf ik je misschien beter. Daar straalt mijn tante Henny, als overtuigd theosofo, tenminste iets van het onstoffelijke leven uit. Je krijgt het er niet benauwd van de meubels en het eten. Hier doet Alice haar best me wakker te houden, jammer genoeg lijkt haar aanhoudende slaaptoestand me nog hopelozener dan de mijne. Ik - Nee, Jij. Jij. In mijn hele huidige leven is er één uitzondering: Jij. Jij bent van een andere orde, van een andere soort. Jij heerst over mijn grondgevoel zodat de slaap er geen vat op krijgt. Maar ik helaas, mijn arme hersens - die eigenlijk uitdrukking aan mijn gevoelens zouden moeten geven, vooral op dit afschuwelijke papier dat ik ijverig zou moeten volkrabbelen - mijn arme hersens hebben zich wel in slaap laten sussen. Je moet me maar vergeven, een beetje liefkozen, alsof ik een verwend kind was, maar dat ziek is, ook al lijkt het niet zo. Je moet me kussen. Steeds weer. Was je toch maar hier; hier, zo dichtbij dat alles wat niet mijn hoofd met hersens is met je zou kunnen praten. Jij die zei dat je geen vertrouwen hebt in daden! Eucharys, mijn daden zouden je bewijzen dat ik, ondanks alle geestelijke onmacht, geheel - maar dat weet je al - de jouwe ben.

Nu dit gezegd is, zwijg ik verder. Stel je dat eens voor: ik zwijg en laat mijn hoofd op je schouder vallen. Maar mijn mond zoekt een plekje in je hals en verwijlt daar een poos; en intussen liggen mijn armen om je heen, en omklemmen je heel stevig, en omdat je nu net als altijd zo aardig bent en je lichaam zo meeg---, gedwee is, besef ik, beseffen mijn arme hersens, wat er in mijn armen ligt, en mijn mond maakt zich los van het plekje in je hals en mijn hand trekt je gezicht tegen het mijne aan en.... strijkt je wenkbrauwen glad, en legt je voorhoofd bloot; en omdat je ogen me heel aardig aankijken, heel aardig - nietwaar? - ga ik met mijn gezicht nog dichterbij naar het jouwe toe en mijn mond, die al te lang niets

deed, vindt jouw lippen. En we worden weer de ridder en zijn Vrouwe (die wij zo graag zijn).

Heel lang, wil je?

E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 24 oktober 1924

Bruss. Vrijdag.

Het is duidelijk, 'vóór ons weerzien zullen we niets goeds voortbrengen'. U hebt het gezegd, Mijn vrouwe, zo zit het.

Ik blijf lezen. Ik heb stug volgehouden, ik heb alle 'Illuminations' gelezen. Het was heel goed, ik ben blij die bundel eindelijk gelezen te hebben, ik verdiende het op mijn lauweren te rusten. Ik heb ook nog 'La fin du monde' gelezen, dat werkelijk heel aardige fantasieverhaal van Camille Flammarion die ik, af en toe, tamelijk 'modern' vind; ik heb ook 'Les contrerimes' van Toulet gelezen (waar ik beslist niets aan vind) - dat was minder dan de vorige week, maar het lijkt me niettemin behoorlijk. Daarom heb ik je nog steeds niets te vertellen. Ik heb je nodig, ik denk veel aan je - ondanks dat ik, terwijl ik ondertussen lees; - dat is alles. Is dat weinig? of 'wat weet ik eigenlijk?' Ach, laten we het er maar niet over hebben. Het belangrijkste is dat we van elkaar houden: dat jij en ik, Eucharys en die ander, zich onafscheidelijk met elkaar verbonden voelen, verstandelijk, zoals jij het noemde; ondanks afstand, omstandigheden, vermaningen. Vergeef me dit vervelende spelletje met woorden.

Jij wilt ook graag lezen? Ik stuur je vandaag - zonder dat er ook maar enig systeem in zit - een Amerikaanse avonturenroman (die je al eens gezien hebt), Duitse fantastische vertellingen (die van Hoffmann waaraan ik me nog nooit heb durven wagen), een bundel moderne Franse gedichten: Feu de joie van Louis Aragon. Laat me weten wat je ervan vindt. Waarom vond je toch niets aan de Gide die eigenlijk helemaal niets van Gide weg had? Ik heb het met buitengewoon plezier verslonden. Het eerste deel, de bekering van die atheïstische vent die zijn kruk naar

de Maagd gooit en uitermate ontroerd raakt na het gebed van een kind gehoord te hebben, is Victor Hugo waardig (cf. Meneer Myriel e. a.); het tweede deel, de verwikkelingen tussen Lafcadio en de beide graven van Baraglioul, wat een uitstekende Dumas père! - de reis van Amédée Fleurissoire en het verhaal over Mille-Pattes - het deel sotternie ten slotte, heeft misschien een beetje van Gide weg, maar het is een Gide die heel anders is dan de schrijver van La porte étroite, of zelfs van Paludes, (een andere 'sotternie'), en eigenlijk elke andere Franse 'humorist' waardig; het vijfde deel, Lafcadio die uit verveling een man doodt, om erachter te komen welk gevoel dat geeft, verplaatst ons midden in Dostojewski, en het eind van het boek vertoont trouwens een treffende overeenkomst met het eind van Schuld en boete. Maar vergeef me deze kwalijke poging tot kritiek, die in een brief onverdraaglijker is dan elders. En die altijd onverdraaglijk is.

Ik ben genezen, maar men blijft me behandelen met ultraviolette straling, wat niet wegneemt dat ik voortdurend hoest. Ik zal nooit aan dit klimaat wennen, dat is voor iedereen die niet mijn ouders (of mijn artsen) zijn duidelijk; maar ik blijf hier omdat er, redelijkerwijs, geen gevaar is. Wees dus niet ongerust; als ik hoest komt dat omdat ik onvermijdelijk verkouden ben en omdat iedereen min of meer hoest. Gisteravond heeft het gevroren; bij ander weer is de lucht verzadigd van vocht. Mijn 'bestraler' is een Rus, een vrij knappe vent en met een opgewekt humeur die me tijdens de behandelingen 1001 dingen vertelt; dus, ik luister naar hem, ik lees, ik denk aan jou, en ik laat mijn snor staan. Zie het beeld voor je - , een smakelijk detail om een vaers aan te wijden. Tussen haakjes: het bundeltje dat je al kent verschijnt deze week, in een oplage van maar 250 ex.; omdat zowel Peeters als ik verwachten dat de verkoop zeer 'problematisch' zal zijn.

(Heb ik je trouwens verteld dat een zekere meneer Carel Scharten, een van de autoriteiten in Holland, kans heeft gezien iets goeds over Het roerend bezit te zeggen, hoewel hij het moderne genre aanviel? Hij noemde me een grappenmaker met kwaliteiten, een geestelijk gestoorde dus eigenlijk. Hij was zeer lovend over de tekeningen van Jacques. Iets dat je ouders misschien interesseert.)

Het is 10 uur; ik eet en schrijf je intussen. Ik zit aan mijn ontbijt, - in bed. Straks moet ik onder de hoogtezon. Het is verbazingwekkend hoe druk ik het heb, terwijl ik eigenlijk helemaal niets hoeft te doen. Ik heb jou nodig. Aan je foto's heb ik niet genoeg. Kom hier logeren, als een serieuze vriendin. Je krijgt een leuke kamer op de tweede verdieping, niet ver van Alice - die graag kennis met je wil maken, die met bijna teveel belangstelling je foto's, op mijn tafel, bestudeert. Tijdens mijn 'ziekte' vroegen mijn bezoekers - en bezoeksters - me verscheidene keren: Hé, wie is dat? Ik antwoordde met alle ernst die daarbij hoorde: - Dat is mijn vrouw. - Daar moesten ze om lachen en, gezien mijn aard, wisten ze niet of er achter de grap - want voor hun was het dat! - misschien toch een kern van waarheid schuilging. Een aardige vrouw, die geen enkele 'overeenkomst' zag tussen de van opzij en van voren genomen foto, stelde haar vraag met deze woorden: - Wie zijn die vrouwen? - Ik zei: - Dat zijn Eucharys en Persierosa. - Ja, maar.... - Dat zijn nimfen.

Louis Aragon beweert dat je om een vrouw razend te maken niet iets kwetsends tegen haar moet zeggen, maar gewoon een zin die ze niet begrijpt. Ik geloof dat ook - mits de zin op het 'psychologisch juiste moment' wordt uitgesproken. Ik probeer het uit op Alice. (Zij praat veel te veel, de laatste tijd, en veel te gebiedend.)

Je ziet dat ik behoorlijk geestelijk aftakel - zoals Pia zou zeggen. Je merkt dat er 'vrouwen bij me langskomen'; dat is veel interessanter dan voortdurend 'gezetene burgers' te ontmoeten, en er zelf een te zijn. Heus, ik heb me in mijn lot geschikt. -----

Tot het befaamde teken komt!

Ik bedenk dat Brussel niet al te ver van Parijs ligt en dat in Parijs misschien.... En ik wacht. Ik zou misschien geduldiger wachten als ik wist dat je minder door zorgen gekweld werd. Als C. zelf geen daad stelt, begrijp ik niet waarom hij zijn 'liederlijke vrienden' hun gang laat gaan. Je gaat me toch niet vertellen dat hij van dit alles niets weet. Ik heb de indruk dat hun spel, net als bij sommige voetbalploegen, van vrij sterk samenspel getuigt. En ik betreur het steeds meer dat aangezien wij maar met z'n tweeën zijn, ik geheel werkeloos moet blijven toekijken. Als je wilt, vertel me dan over de geldkwesties

waarover zij met jou praten. Leg het me allemaal uit; ik weet niets van de Zwitserse wetten, en ik verzeker je dat me dat allemaal in de hoogste mate interesseert. Aangezien ik deel uitmaak van je leven, gaat het ook mij aan, nietwaar? Vertel me ook over Poesjkin, over je ouders. Ik ben niet alleen maar je.... knulletje, ik ben je vriend, en misschien minder jong * dan je soms denkt. Now let's have a kiss, dear. En neem het me niet al te kwalijk als dit een stomme brief is. I am yours.

E.

* Minder jong - of minder onbezonnen.

Aan Julia Duboux: Brussel, vmdl. 31 oktober 1924

Vrijdag

Eekhoorntjesbrood, Julia, bereid je zoiets smakelijker met olie of met boter? Ik ben maar vertrokken terwijl mijn ouders en de familie Van Lennep (in de zitkamer) een heftige discussie over dit onderwerp voerden. Alice was er ook bij. Alice, sinds een paar dagen voortdurend in tranen. Gisteren vond ze dat ik een 'hart van steen' had toen ik op haar mededeling dat ze zich van kant wilde maken (en het was niet de eerste keer dat ik dat hoorde) antwoordde: - Best, maar doe het dan gauw. - Ze ging er in tranen badend vandoor. Ze heeft een werkelijk afschuwelijke droom gehad, schijnt het: haar Genius was haar komen zeggen dat Hij niet langer bereid was haar pen te voeren. Mijn ouders hebben haar meegenomen naar de goede mevrouw Kloppenburg (ik weet niet of Jacques het met jou over haar gehad heeft) om de boze geest die haar kwelt te laten bezweren. Alice die, ook al huilt ze veel, niet helemaal gek is, vond het middel erger dan de kwaal, -maar wat moet je bij zoveel verdriet? Overigens, vandaag lijkt ze gekalmeerd. Ze is naar de club van Vlaamse schrijvers (Kreupelenstraat) gegaan. Zij is lid van dat gezelschap; ze ontvangt elke dag boeken, brieven, tijdschriften, krantenknipsels - en laat ze me zien. Niets

is ontmoedigender. Al die literatoren prijzen, aan wie het maar horen wil, hun miezerige werkwijze als de beste aan. Dankzij dat feit? of is het sinds ze Alice in huis hebben? houden mijn ouders - en bijna alsof ze er verstand van hebben - zich eveneens met Kunst bezig, en verkondigen ze hun principes. Wat mij aangaat: ik lees niet meer; ik voelde de behoefte anders te reageren: ik schrijf nu sonnetten, zo mooi rijmend, zo 'klassiek', en ook zo schunnig als maar mogelijk is. Ik wil het ook laten drukken: in 25 exemplaren, zonder auteursnaam, maar met de tekst in mooie Elzevier-letters, met rode sierletters, en op getint papier. Het gaat Agath heten, en bezingt de - lichamelijke - schoonheden van een keukenmeid. (Met veel alliteraties.) Wat wil je? Te veel mensen om me heen prediken fatsoen - het hunne. Ik heb de beslissing genomen, en mijn ouders gaan er, eindelijk, mee akkoord, te vertrekken; ik ga waarschijnlijk tegen 15 november uit Brussel weg. Eucharys, lieveling, wat een goed nieuws! Ik dacht meteen aan jou.

Ik ga eerst naar Parijs, en blijf daar zeker twee weken. Er is werk te doen met Creixams, met Pia (sinds een maand terug, gehavend, maar afgekeurd, met een uitkering van 50 frs. per maand), met Willink (die er nog steeds verblijft) en misschien met Jacques. Die twee weken samen met jou..... inderdaad!

Kom je? Wil je, kun je komen? Daar hangt het grotendeels vanaf. Parijs is te koud voor me. Als je komt, zullen we samen, zoals je het noemde, 'weer en wind' het hoofd weten te bieden. Zo niet, dan ga ik naar de Côte d'Azur. En wacht ik daar op je seintje; als je tenminste naar me toe kunt komen: ik weet op het moment nog niet precies waar: in Hyères, in Cannes, in Saint-Jean-les-Pins, ergens aan de blauwe zee. Als je kon: zouden we er samen een deel van de winter doorbrengen. Dat zou voor mij helemaal zijn wat Poe schreef: AIDENN.

Je weet niet hoe blij ik ben binnenkort te vertrekken. Zelfs als ik alleen zou blijven; maar hoe zou het zijn als mijn Schone Beklaagde me vergezelde? Zou je voor me zorgen? Ik vind dat alleraardigst; maar op het ogenblik word ik meer door Ledigheid (bezongen door Baudelaire) en Dwaasheid (idem) gekweld dan door iets anders. Dat zal veranderen zodra ik in Parijs ben, ik ben ervan overtuigd. Bovendien, als jij komt, zou alles zich, zelfs op dat punt, ten goede keren. Ik moet je echter

bekennen dat ik je liever aan de Côte d'Azur dan in Parijs terug zou zien; dat zou intiemer zijn, we zouden meer bij elkaar zijn. Als je in Parijs alleen of echt met z'n tweeën wilt zijn, moet je je ogen sluiten en je oren dichtstoppen. Je wordt er helemaal door de atmosfeer 'in beslag genomen'. Maar ik weet niet eens waarom ik je dat eigenlijk vertel: ik weet van tevoren dat jij er net zo over denkt. Alleen, de mogelijkheid, nietwaar? Julia, dearie? En ondanks alles weet jij niet hoe hard ik jou nodig heb.

Later, als we eenmaal samen zijn (want geef toe dat ook jij verwacht dat die 'tijd' komen zal) zul je vaak piano voor me spelen. Is dat beloofd? Het modernisme heeft me geleerd te voelen alvorens te begrijpen: het modernisme drijft me naar de muziek, in tegenstelling tot mensen die het modernisme weten te 'waarderen' omdat ze via de muziek geleerd hebben hoe ze ermee om moeten gaan. Een zeer eenvoudig principe, en zeer omstreden. Kinderen die geleerd hebben naar een schilderij te kijken, een gedicht te lezen, zoals hun ouders al eeuwenlang naar muziek geluisterd hebben, hebben er waarschijnlijk geen vrede mee iets niet te begrijpen. Ik weet zeker dat, als ik de muziek tot nu toe verwaarloosd heb, dit komt door die geesteshouding die ervoor zorgde dat ik me ten overstaan van een kunstwerk altijd afvroeg: 'Wat betekent dat?' Ik heb dat pas sinds kort afgeleerd; al is het geleidelijk gegaan en kostte het me, vooral in het begin, moeite; er zijn mensen die het nooit lukt iets af te leren. Bij mijn eerste pogingen - in Parijs - was Pia de enige die me de weg wees; en daarom geloofde ik hem dikwijls op zijn woord. Als ik niet zeker had geweten dat hij noch een grappenmaker noch een stommeling was, had ik me misschien nog steeds niet van die te verstandelijke manier van redeneren bevrijd. Zoals het er nu voorstaat, zou ik misschien van Isabella Kaiser houden; zonder van muziek te houden. Als je wilt, zul je dan vaak voor me spelen? Brahms, Chopin en Debussy, maar ook Bach, en Beethoven, en Händel; en Lully, Corelli, Couperin. God weet welke duistere overledenen nog meer; Palestrina, Orlando de Lasso! Heren van wie ik alleen de portretten ken. (Vroeger verzamelde ik portretten van beroemdheden: Karel de Grote, en kapitein Webb.) Speel alles voor me wat je kunt spelen: er moet een hele opvoeding overgedaan worden. Maar je zult zien: ik ben geen al te slechte leerling. Wie weet lukt

het me nog eens een fox-trot van een symfonie te onderscheiden.

Nog twee keer, Julia-dear, en ik schrijf je vanuit Parijs. Wat vind jij van de ellende in dit ondermaanse? En van de vreugden die ons af en toe vergund zijn? Toe maar, Mijn Vrouwe, filosofeer, filosofeer.... (Ik, ik schrijf schunnige sonnetten.)

Zeg eens, ken jij Jean d'Agrève? Ik zal het je snel toesturen. Het is heel ouderwets, maar daarom kunnen wij het best aardig vinden. Die geliefden houden zo innig van elkaar in zo'n aangename omgeving! De mooie brieven die ze elkaar schrijven (zoveel meer van literair gehalte dan de onze)! Jean en Hélène; Hélène en Jean. Je zult nog aan die andere twee namen denken. En misschien beleef je straks eveneens een idylle. De Gouden Eilanden! voor de kust van Toulon; waarom gaan we daar eigenlijk niet naartoe? Het is deze hele week - (steeds als Ledigheid en Dwaasheid hun greep verslaptten!) - niet uit mijn gedachten geweest. Denk er ook over na, my only dear. Wees het heel-kleine-grote-meisje en lees (of herlees om mij een plezier te doen) die 'prachtige legende': Jean en Hélène, Hélène en Jean. En schrijf me dan een brief waarin alles mooi en leuk verzonnen is. Pensierosa scripsit. Ik houd evenveel van haar als van Eucharis, dat weet je; ik ben evenzeer haar

Eddy

Aan Julia Duboux: Brussel, 2 november 1924

Zondag, 2 nov.

Bedankt, Julia-dear, je bent allerliefst! (zonder 'mondaine' trekjes) Weet je dat jij vandaag de eerste was die me feliciteerde? Je aardige briefje kwam tegen 10 uur - de enige bezorging op zondag - op dit moment is het bijna 11 uur en ik heb mijn vader alleen maar even in het voorbijgaan gezien. Enkel een handdruk. 'En ik loop weer door....'

Mijn moeder heb ik nog niet gezien, noch mijn zusje, noch Alice. De beide laatsten zijn waarschijnlijk een wandeling gaan maken; wat mijn moeder betreft, die zit ergens en maakt zich ongerust over haar hart, haar lever,

misschien over andere delen van haar zeer zwakke gestel. Ik ben in ieder geval heel blij dat ik haar niet zie. Zo zit het.

Eigenlijk is zij de goedheid zelf, maar je moet haar door er door kennen om haar altijd aardig te vinden. Er zijn momenten waarop ze als een ware feeke tekeergaat. Ze kan zo tegen het huispersoneel schreeuwen, at the top of her voice, net als in Indië Chinese vrouwen die zich omhoog gewerkt hebben, dat je er daarna nog een week van walgt. Gisteravond, terwijl mijn neef Nour-ed-Din (bijgenaamd Coco) bij ons te gast was, gaf ze ook weer eens zo'n vertoning; toen ik er vervolgens een opmerking over maakte, sprong ze letterlijk uit haar vel: dwars door een bos ik weet niet wat voor tere bloemen stak ze dreigend haar wijsvinger naar me uit, schreeuwde twee keer zo hard als gewoonlijk en liet ze haar ogen in hun kassen rollen. Niemand durfde nog iets te zeggen; mijn vader zat met het hoofd in zijn handen, Alice was bleek, Coco keek me glimlachend aan, ik, tegenover haar, deed alsof ik op haar gezondheid dronk. Daarna nam ze de wijk naar de loggia, waar alleen Alice zich bij haar voegde. Toen Coco vertrokken was, ging ik haar welterusten wensen, waarop ze niet reageerde. Ik hoorde haar tegen Alice haar plannen uiteenzetten om voorgoed weg te gaan (steeds weer hetzelfde geklets); ik sliep goed. Vanochtend werd ik wakker van haar geschreeuw: let wel dat zij zich op de benedenverdieping bevond, terwijl ik in mijn kamer op de tweede verdieping was. Welke misdaad was er gepleegd? Ik weet het werkelijk niet en ik wil het ook niet weten. Het is echt nauwelijks meer beschaafd te noemen, en te stompzinnig. Begrijp je me nu als ik zeg dat ik graag uit deze omgeving weg wil? - Afgezien van dit alles is mijn moeder een goede, aardige, liefdevolle, gevoelige, menslievende, edelmoedige, enz. enz. enz. enz. enz. enz. misschien raak je nog eens op haar gesteld.

Straks komt er een stel mensen dat mijn moeder heeft uitgenodigd. Ze zullen me ontroerd de hand drukken, en me vertellen wat voor een goede ouders ik heb. Ik zal, op het kritieke moment, aan de Kodak denken die mijn vader me cadeau heeft gedaan - en die ik nog moet kopen. Toch zal ik, als ik me een beetje opgewekt voel, misschien een kleine toast op hen uitbrengen.

Dat is mijn verjaardag, dearie-mine, te midden van mijn zeer dierbare familie. Een kostschoolmeisje zou het je niet beter kunnen vertellen, nietwaar? Maar hier gaat het om Duco Perkens, een jongeman die zich bijna geniaal waant. Geef trouwens toe dat hij beter verdient.

Je brief heeft me geweldig goed gedaan. Ik voelde me heel lang met jou alleen; en als ik je deze, helaas geenszins overdreven, schets van mijn omgeving heb gegeven, was dat vooral om je het contrast duidelijk te maken. You are my only, very, dear. I'm yours in word and deed, My Lady. En ik kus je hartstochtelijk!

Eddy

Aan Julia Duboux: Brussel, 8 november 1924

Bruss. zaterdag ('s ochtends) 8 nov.

Allerliefste vriendin,

Ik ontving je brief donderdagavond, toen ik op het punt stond naar de bioscoop te gaan (om Scaramouche te zien). Ik heb hem twee keer gelezen en maakte eruit op dat je een beetje te beklagen was, omdat jouw ridder een 'rare snuiter' is, of daar graag voor wil doorgaan. Je vindt het bij hem moeilijk om jezelf te zijn. Het knulletje hindert je; en je houdt te veel rekening met zijn meningen. Doe dat niet: zeg alles wat je wilt, wil je? of het nu over je weemoedige gevoelens gaat of over iets anders. Je weemoedige gevoelens zijn jouw weemoedige gevoelens, en vergeet niet dat je ridder - hoe 'hooghartig' hij ook doet! - van je houdt. Dat verandert alles, geloof me. Je bent nooit erg origineel als je verliefd bent. Wees dus weemoedig, Mijn Vrouwe, en heb vertrouwen!

Dat verhaal over muzikanten te midden van vallende bladeren; dat kan ik vrij goed begrijpen. Ook Duco Perkens is teerhartig waar het gaat om alles wat bedelaar is. Hij heeft een hekel aan mensen die in 'luxueuze hotels' (om met de bekroonde dichter van de Olympische Spelen te spreken, een zekere Géo Charles) hun gekrijs ten beste geven, hij houdt nogal van kerels die op straat hun violen laten janken. Op een dag toen jullie op stap bleken te zijn (als ik me zo mag uitdrukken?), jij en Claude, heb ik op het plein aan het eind van de rue Maupas een tijd lang

naar zo'n duo staan luisteren. De herfst? ik word er verkouden van, maar als jij er weemoedig van wordt - wees het dan gerust. Van aangezicht tot aangezicht zou een Pensierosa in Herfststemming met al haar weemoedige gevoelens me heus niet 'bang maken'. Als de woorden het bij mij laten afweten, zal ik Haar met daden tevreden stellen, vele; en zeer liefdevolle. --- (Maar die brieven!)

Het was donderdagavond; ik las dat, ik vond dat aardig, strelend, vooral het eind; maar ik dacht bij mezelf: Er zit iets in deze brief dat te veel is, en er is iets dat ontbreekt. Dat was geen kritiek. Het was een vaag gevoel. Waarom Julia-dear, ben je zo terughoudend jegens je ridder? Jegens jouw ridder, dearie-mine?

Om je de waarheid te zeggen, hebben ze me hier heel erg op mijn zenuwen gewerkt. Op mijn zenuwen gewerkt, vergeef me deze manier van spreken, het is de enige die bij de omstandigheden past. Ik ga naar Parijs, over twee weken (om precies te zijn de 20e) alsof ik naar een herstellingsoord ga. Toch zijn de mensen hier, ondanks alles, heel aardig. Ik weet ze zelfs te waarderen. Ze schreeuwen al minder hard (ik verbeeld me dat het om van mij is). Als ik maar niet meer - nooit meer (o Baudelaire! o Mallarmé!) - mijn leven met hen hoefde te delen. Verdorie, wat zou ik blij zijn.

Donderdagavond, toen ik je brief gelezen had, heb ik een groot deel van de Franse Revolutie mee beleefd. Amerikanen hadden zich als sans-culotten uitgedost, Belgen zetten geestdriftig de Marseillaise in. Het was meeslepend en ook een beetje komisch. Ik onderging het als een verkwikkend bad; ik zou heel graag Moreau-Scaramouche geweest zijn, ja zelfs Ramón Navarro, 'jeune premier bij uitstek', 'ontdekking van het seizoen', enz. Toch heb ik de menigte op het Beursplein maar niet toegesproken. Ach, roodharige bontjassen en bolhoeden!

Gisteren, vrijdag, was ik in Antwerpen. Werkzaamheden met Peeters, plannen voor de 'Driehoek', die eerder laat dan vroeg uitgevoerd zullen worden, twee keer koffie en broodjes, nogal pittige maar tegelijkertijd nogal beperkte gesprekken, want Peeters is voor mij eerder een uitstekende medewerker dan een vriend. Altijd dat 'autoritaire' waarvoor ik (als reactie?) hooguit toegeeflijkheid kan opbrengen. Kortom, een nogal lange, maar noodzakelijke, en als 'afwisseling' eigenlijk heel

genoeglijke dag. Ik vertel je dit slechts om me te rechtvaardigen: ik ben gisteren niet aan schrijven toegekomen. Ik had Brussel 's morgens om 10 u. verlaten, ik was pas om half een 's nachts terug. Vandaag, zaterdag, probeer ik de achterstand in te lopen. Maar het schrijven lukt niet best, ik weet het, en ik vraag je het me niet kwalijk te nemen.

Wat ik je te vertellen heb.... Niets. Wat ik je te zeggen heb? Heel veel. Dat ik van je houd, dicht bij je zou willen zijn, om je te strelen, om mijn liefde in talloze daden om te zetten, die je me zult toestaan altijd minder 'leugenachtig' te vinden dan woorden. Als ik wilde zou ik gemakkelijk liefdevolle zinnen kunnen neerschrijven, zonder me om originaliteit te bekommeren, omdat gevoelens worden geacht eeuwig te zijn (nietwaar?) en omdat de liefde altijd elke onvolkomenheid vergeeft als er maar een vleugje genegenheid achter schuilt. Maar ik zeg je liever ronduit dat ik van je houd. Dat is in al zijn alledaagsheid nog het eenvoudigst. Je weet dat ik van je houd: al is het, op het ogenblik, op een nuchtere manier. Getuigt dat van een 'hooghartige' houding? Denk je? If you like. Ik kom tot de slotsom dat ik ernaar verlang je terug te zien, je terug te zien, om iets anders te doen dan op je te rekenen. Begrijp je me ook, jij, my very dear?

Deze briefwisseling komt me onecht voor, of lijkt me steeds onechter te worden: terwijl onze gevoelens - daarvan ben ik in ieder geval overtuigd - dat beslist niet zijn. Hoe lang moet ik nog wachten? Je komen opzoeken? graag; maar waar? En je lessen - hoe kunnen die nu echt een belemmering zijn? Toe, Julia-dear, dat wil je me toch niet laten geloven. Kortom, denk na over alles wat misschien wel.... mogelijk is. Ik reken op je. En ondanks de vorm van mijn brieven

houd ik
van je.

E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 13-14 november 1924

Bruss. 13 nov. 's avonds.

Plaatjes kijken; - uit het Verleden, waar jij een zwak voor hebt. Wat deed ik eigenlijk op de dag van de wapenstilstand? zes jaar geleden - ik ben blij dat jij het rekensommetje hebt willen maken - 11 november 1918 dus; hoe oud was ik? ik geloof dat ik net 19 was geworden: een heel jonge man dus, ja; maar die, ik verzoek je me te geloven, al zijn kleine liefdesavonturen en zijn Grote Verdrietigheden had, Mijn Vrouwe; die geen idee had van jouw bestaan, maar die al gedroomd had van een toekomstige minnares (in Europa!), een Vrouw met een Dikke Haardos! Toch bewaar ik geen enkele leuke herinnering aan het feest zelf ter gelegenheid van de wapenstilstand. Er was gemaskerd bal op straat en in de 'clubs', een echt carnaval, het eerste in Bandoeng, een stadje in wording dat, in 1915, nog maar een gat was. Ik had me uitgedost als bohémien: ik had Murger gelezen; ik had een ruitjesbroek, een gebloemd vest voor me laten maken, ik had een zwart fluwelen jasje gevonden, meneer Van Lennep had me een hoed geleend. Ik droeg een valse baard en snor. Ik was woedend, om 10 uur, te midden van de menigte: een soldaat had me voor Rembrandt uitgemaakt. Ik was kwaad over zoveel onwetendheid; hoe kon het dat die boerenkinkel in mij niet Rodolphe - of Marcel herkende? Om middernacht wandelde ik naast een creools meisje met rode lippen, verkleed als Servische: zij kreeg een prijs; ik niet. Ik was niet nationaal genoeg: de jury gaf de voorkeur aan nationale klederdrachten. Om 1 uur raakte ik baard en snor kwijt, die twee vieze vlekken achterlieten. Om 4 of 5 uur, zo weet ik nog, maakte ik deel uit van een van de laatste groepen die voor de grote 'club', de Concordia, een kring vormde en luidkeels zong:

Marie, o Marie!

Ik ben zo blij dat ik jou zie!

Dat is het laatste beeld dat ik me van die dag herinner. Je merkt het: het ging niet erg diep, noch onze vreugde, noch onze smart, die gedenkwaardige dag, in Oost-Indië, in Bandoeng, hoofdstad van de 'provincie' Priangan (op het eiland Java). Ik was negentien jaar, ik had net een geestelijke liefdesgeschiedenis achter de rug, in lichamelijk opzicht was ik nauwelijks meer onbevlekt te noemen.

Jij, daarentegen, jij was nog maagd; en een vurige maagd; en een met rede begaafde vrouw, dromerig, vol verlangen, die diep over de dingen nadacht. Jij had een

held die je serieus nam (wat hij ook van je verlangde); van 'glimlachende ridders' moest je maar heel weinig hebben. Je was een groot meisje van 21 jaar; je zou me vast niet aardig gevonden hebben. Ik jou wel? Dat zou best eens zo kunnen zijn. In die tijd had ik heel veel waardering voor elk menselijk wezen dat in staat was tot filosoferen, d.w.z. zichzelf, in de hoogste mate, serieus te nemen. Meisjes niet uitgezonderd. Ik zou je gezelschap, je vriendschap dus op prijs gesteld hebben; van daar naar de liefde is als je 19 bent minder dan een stap. Julia-dear, ik zou je dus aardig gevonden hebben. Maar jij, jij zou mij niet serieus genomen hebben! Denk je eens in! met een meneer van 25 jaar als rivaal, en die onder de wapenen was, en gedichten schreef: ik zou geen schijn van kans gehad hebben. Je zou me hooguit, als hoogste gunst, 'voorgelezen' hebben. Je zou me misschien de sonnetten of het koningsdrama van Rossetti voorgelezen hebben; ik zou je van repliek gediend hebben met Hernani of Cyrano. Je zou me aangeraden hebben van het Leven te houden! en ik zou je niet hebben durven bekennen dat ik liever van jou had gehouden.

14 november ('s ochtends)

Ik heb nog maar weinig toe te voegen. Je over mij vertellen? nee, nietwaar? genoeg geklaagd, ook al was het op spottende (jij noemde het hooghartige) toon. Ik ben heel blij dat ik over een week wegga. Zal ik dan naar jou toe komen? Daar heb ik het nog wel met je over.

Schrijf me aanstaande dinsdag - de 18e - of liever woensdag misschien - naar het adres van Dhr. P. Creixams, 57 rue du Chevalier de la Barre, Parijs (XVIII). Ik vertrek hier de 20e, dat staat vast. Ik schrijf je vrijdag, zoals gewoonlijk; vanuit Parijs.

En ik stuur je hierbij een herdruk (zinloos, natuurlijk, maar herzien) van 'Het roerend bezit', - in een oplage van 25 ex., in een bescheidener uitvoering. Ik heb 2 illustraties van Jacques laten vallen; het zal je geen moeite kosten te zien welke. Dit boek is eigenlijk een model voor me: voor toekomstige romans-van-een-paar-bladzijden. Een gelijkvormige reeks, uit te geven door de Driehoek, en waarvan nummer 2 zal bestaan uit Claudia. Opgedragen, dit deel (of dit meisje?) aan Julia-Eugénie-

Eucharis-Pensierosa. Ik vertelde je, geloof ik, al dat Creixams de illustraties zal verzorgen. Het krijgt een blauwe omslag; vrij zacht blauw.

Dit deel van mijn brief lijkt wel een 'verkooppraatje'. Neem me niet kwalijk. Bedenk dat daden het belangrijkste zijn. Ik voel altijd de neiging om, 4 bladzijden achter elkaar, te schrijven: Ik houd van je. Ik houd alleen maar van jou. Maar je bent zo ver weg, allerliefste vriendin, en ik heb genoeg van papieren omhelzingen. Ik kom dus terug op mijn gevoelens van gisteravond: Ik zou je graag heroveren. En het liefst heel gauw, my very dearie, o dearie-mine!

Tot aanstaande vrijdag - je weet wel waar vandaan. (Hoera!)

Sta me toe dat ik je kus *

Je

E.

* (op papier helaas)

,, ,, alleen maar weer

Aan Julia Duboux: Pallanza, 16 december 1924

Pallanza, Hotel de Belle-View

16 december

Mijn Vrouwe,

Dat we een huwelijk uit liefde voortaan laten doorgaan voor een verstandshuwelijk, verandert dat voor ons iets aan de aard ervan? Het zet me aan het denken, hier, in de maneschijn. Het liefst zou ik je vertrouwelijker aanspreken, en noemde ik je: mijn verloofde. Vanochtend heb ik, na een ander hotel genomen te hebben, met zorg je portret op mijn tafel gezet; op dit moment, terwijl ik schrijf, is het maar zeven centimeter

van mijn haar verwijderd, dat nog steeds borstelig is.
Geen twijfel mogelijk dat ik van je houd, Mijn Vrouwe.

Toch had je gelijk: als je met me mee was gegaan naar Pallanza, zou je het risico hebben gelopen het einde van een droom mee te maken. Wat een idiote tijd heb ik gekozen om hier te gaan wandelen? Niemand op straat; toch staan er bij de aanlegsteiger droefgeestig drie - open! - rijtuigen te wachten - maar waarop? Niemand in de huizen, zo lijkt het wel; de paar hotels die niet gesloten zijn, herbergen slechts zo'n 3, 4 'forestieri', - vanavond ga ik kijken wat er te doen is in het kleine 'casino' aan het eind van de stad, waarop men mij attent heeft gemaakt - wat de cafés hier - het centrum! - betreft, niet alleen geen dansers of een orkest, maar zelfs niet de meest gammele pianola. Tel uit je winst!

Twee banketbakkers, de ene naast de andere, beconcurreren elkaar. Ze schenken er geen slechte thee. Als je in de etalage kijkt, zie je tot je - stomme - verbazing drie reusachtige taarten staan, tulbanden gehuld in zijdezachte chocoladecrème versierd met edelstenen van suiker. Wie zal ze ooit opeten? Want ik ben de enige mogelijke koper en ik loop voorbij.... Ik vroeg er de oberkelner naar. Ze maken er later kleine gebakjes van, vertelde hij me. Maar is dat waar?

Mijn Vrouwe, geen twijfel mogelijk dat ik van je houd. Het is niet zo dat ik niemand nodig heb; geen twijfel mogelijk dat ik Jou nodig heb. Het is misschien even onbegrijpelijk als het moet zijn. Maar wat dan nog? des te beter.

Mijn Vrouwe, ik vraag me af hoe ik aan de stijl kom die ik vanavond hanteer. Ik schrijf alsof ik gedictieerd word, zonder enig probleem, zonder mijn zinnen te hoeven overdenken; - toch is het niet in de trant van Corbière. Ik merk dat het nogal aangenaam is een vreemdeling te zijn die van zijn Vrouwe houdt en die haar schrijft in een taal die hij niet beheerst, terwijl buiten alles rustig is - (alleen als er een boot voorbijvaart trillen mijn ruiten.)

Mijn Vrouwe, ik kijk naar je portret dat mij aankijkt. Ik ben er zeker van dat ik literatuur voortbreng, maar ik ben er net zo zeker van dat ik van jou houd. Je ogen kijken even vragend als op je foto van een jaar geleden, maar hun uitdrukking is minder naïef, sceptischer. Ook zie ik weer voor me hoe je glimlachte, bij de deur, toen je me uitliet. Je keek alsof je me iets

vergaf. Ik vroeg je toen 'het me niet kwalijk te nemen'. Maar ik zou het zelf werkelijk niet geweten hebben als ik gezegd had: wat.

Mijn Vrouwe, ik ben vier keer een alinea begonnen met: Mijn Vrouwe. Jij houdt niet van vaste regels. Dus: Mijn Verloofde, het ga je goed, en maak je geen zorgen, en geloof in mij - ook al ben je 'niet gelovig', en sta toe dat ik je heel liefdevol kus.

Je Eddy.

Aan Julia Duboux: Pallanza, 18 december 1924

Ik vertrek misschien morgen, of overmorgen, zodra het geld hier is aangekomen. (Naar San Remo.)

Pallanza, 18 december.

My Lady Sweet,

Je hebt er geen idee van hoe je je hier verveelt; het is erger dan 's winters in de voorsteden. Het schrijven ging moeizaam, ik heb me letterlijk van Een tussen vijf moeten ontlasten. Kaartspel en brief; brief aan Willink, die er illustraties bij zal maken. In de brief - aanvankelijk bedoeld als een soort inleiding, voorwoord - vertelde ik bijzonderheden over mezelf, zette ik denkbeelden over kunst, het leven, de rest uiteen, die me al enige tijd door het hoofd spelen. In het verhaal een gevoelloze en mathematische strengheid - (maar alles slechts zo om en nabij.) Alleen, aangezien het verhaal me maar heel weinig interesseerde, wordt het geleidelijk minder, je voelt dat het er voor de schrijver niet meer toe doet, terwijl de brief toeneemt en de man die daarin zijn leven beschouwt interessanter wordt. Als men intelligent was, zou men dat eruit moeten opmaken. Nou ja, met de hand op mijn hart: het is heel slecht. Er is meer dan onverschilligheid voor nodig, een zekere minachting voor het publiek - en misschien voor jezelf - om dat te publiceren. Toch zal het gepubliceerd worden en zoals het

er nu uitziet, als Willink er tenminste geen bezwaar tegen heeft dat zijn naam afgedrukt wordt. Dat is toch (in ieder geval) goede reclame voor hem. Ik weet bijna zeker dat hij toe zal stemmen.

Ik ben van plan binnenkort iets veel veel beters te schrijven. Iets heel sentimenteels misschien wel. Waarom niet? (maar dat kun je je bij alles afvragen.)

Ik heb, vanavond, langdurig en heel sentimenteel naar het portret van mijn verloofde gekeken. Mijn verloofde die af en toe denkt dat ik maar een beetje van haar houd? Over enige tijd zal ik weer inzicht hebben in mijn situatie, maar ik ben zo vrij me alvast in een paar woorden nader te verklaren - het zit zo: Geestelijk maak ik een moeilijke periode door, zonder dat ik weet waar ik naar op weg ben - of is het een terugkeer? - het heeft niets met jou te maken eenvoudig omdat je niet hier bent, maar wat ik voor je voel is onaantastbaar. Misschien omdat dat zo diep in me zit, wat jij belachelijk scheen te vinden. Het zij zo; blijf van me houden, als je wilt. Misschien ben ik je liefde toch niet helemaal onwaardig. Maak je vooral geen zorgen; alles zal prima in orde komen, je zult het zien, zodra we echt bij elkaar zijn. ('Echt', - alsof dat nog nooit het geval was geweest.)

Als we eenmaal getrouwd zijn, schrijf ik een roman. Dat heb ik vanavond besloten. Je zult het waarschijnlijk niet leuk vinden, maar dat doet er niet toe, ik zal hem toch een beetje voor jou schrijven. En proberen er iets van mezelf in te leggen, meer dan ik misschien tot nu toe gedaan heb (getuige mijn laatste product dat de sporen van Aragon-Cocteau-Larbaud draagt.)

Als we eenmaal getrouwd zijn zal ik alle boeken die je bibliotheek zullen vormen van een opdracht voorzien - natuurlijk alleen als ze van mij afkomstig zijn - : Voor Julia omdat ze mooi is. Voor Julia omdat ze de kunst verstaat blijmoedig te zijn. Omdat ze ongerust is. Omdat ze intelligent is. Omdat ze goed thee kan zetten; - dat alles afhankelijk van de aard van het boek.

Als we eenmaal getrouwd zijn zullen we dikwijls samen zijn. Als we eenmaal getrouwd zijn zullen we veel van elkaar houden. Als we eenmaal getrouwd zijn zal mijn moeder tevreden zijn. Als we eenmaal getrouwd zijn zullen we misschien veel kinderen krijgen. Als we eenmaal getrouwd zijn....

Het is komisch en sentimenteel, prettig en aangenaam. Maak je geen zorgen. Houd gewoon van me. Zoals ik van jou houd, Mijn dierbare Vrouwe. En ik ben jouw

Eddy

Aan Julia Duboux: Nice, 30 december 1924

Nice, 30 dec. '24.

Ik geloof dat je boos op me bent, Julialieveling, of dat je afspraken die niet echt bedoeld waren om je eraan te houden te letterlijk neemt. Je kunt daar natuurlijk mee doorgaan, maar ik waarschuw je dat de gevolgen wel eens heel ernstig zouden kunnen zijn. Ik zou schrijver kunnen worden!

Wat wil je dat ik anders doe als iedereen me met een volmaakt stilzwijgen bejegt? Lezen, wandelen; en daarna? Na Een tussen vijf, een drama waar ik in San Remo een tweede einde aan heb toegevoegd, ben ik nu gedwongen het geval van de Zwijgzame te bestuderen. De man die zwijgt; of die zweeg, dat is voor mij hetzelfde. Een vreselijk en teleurstellend verhaal. Het geheim van de man blijft onopgehelderd. Wat oneerlijk! maar wat wil je? gedwongen schrijver te zijn, wring ik me in bochten.

Ik wring me trouwens heel erg, vaak in bochten - dat wilde je me toch zeggen, nietwaar. Me toch een beetje verwijten, misschien? sst, geen verwijten. Een opzienbarende onthulling (want ik ben niet iemand die zich in stilzwijgen hult): sinds ik hier ben, wring ik me in bochten, om niet de minnaar, ach nee, laten we zeggen: de bedgenoot van Mevrouw Ninon de Smrecsányi te worden. Wat? wie zei daar iets?!

Ik onthul je haar hele naam, och, wat riskeer ik daarmee? jij bent trouw - my trustee - my friend and trustee - en het is toch volstrekt onmogelijk haar naam uit te spreken!...

Ze is Hongaarse, ik maakte kennis met haar in de trein, tussen Menton en Monte-Carlo. Ze rookte een sigaret

in het gangpad, ik vroeg haar om een vuurtje; ze vroeg mij inlichtingen over de nabije omgeving, daar begon het mee, daarna, in Nice, mijn mannelijke hulp voor haar koffers; omdat een ontspoorde goederenwagon twee spoorbanen versperde, stopt onze trein vervolgens in Beaulieu, verder gaat hij niet, de mensen stappen uit, zo ook wij. De volgende dag vervolg en einde van de reis, in een open rijtuig, als oude vrienden. Op dit moment vraagt ze zich af welke seksuele afwijking de oorzaak van mijn preutsheid is. (Al eerder vroeg ze me of ik meer van mannen hield.)

Het is een vrouw die in staat is - ze heeft het me intussen bewezen - de zaken eenvoudig voor te stellen, en dat wil ze ook. Ze voelde zich heel ziek, de dokter kwam: het was heimwee, bovendien vertrouwde ze na heel veel zichtbare aarzeling aan mij als enige toe, dat ze daarginds, in Hongarije, waar heel veel mensen haar aardig vinden, de gewoonte had aangenomen nooit in haar eentje te slapen. Ach, zo zit het dus. Ik begrijp het! (maar dat zei ik niet).

Niet dat ik te trots ben om een aardige vrouw dit soort kleine dienst te bewijzen, maar heus, Mevr. de S. - haar opperhuid, zou Jacques zeggen - boezemt me nogal wat afkeer in. En wat doe je daaraan? Ik probeer het voor me te houden.

Zo heb ik deze onverwachte vriendin dus in de steek gelaten, en bijna zelf in de steek gelaten door de toekomstige vriendin die ik zeer weloverwogen had gekozen, heb ik me weer op de schone letteren gestort! De man die zwijgt. De Zwijgzame. Ik ben van plan er zelf plaatjes bij te maken!

Ik doe dit onsamenhangende velletje op de bus. Schrijf me, ALSJEBLIEFT. Lieve On-Beminderde. Om jezelf op weg te helpen mag je alles zeggen wat je wilt, maar bedenk dat er niemand is van wie ik zoveel houd als van jou. Van Toulouse tot Guadaléte! - of van hier tot hier als je dat liever hebt.

Il Tuo, als hij niet in ongenade is gevallen

P.S. Ik heb Alice geschreven of ze een paar van de boeken waar wij over gesproken hebben naar het adres van Dhr. O. Duboux wil sturen. Ik hoop dat ze het gauw doet.

Aan Julia Duboux: Nice, 31 december 1924

Nice 31 dec. '24

Julia-dearest,

Ik was juist de drukproeven van Agath aan het corrigeren, toen jouw brief kwam: wat een contrast! Trouwens, je hebt nu mijn brief van gisteravond, je weet dat ik 'jou' verwachtte. Je kwam, als een kwelling weliswaar, maar je was er dan toch. Je vertelde me over kerstmis, over nieuwjaar, over mensen die jou heel aardig vinden en over iemand die jij misschien heel aardig vond. Een jonge vriend - mijn jonge vriend, schreef je misschien zonder het in de gaten te hebben - 25 jaar, net zo oud als ik, 'opmerkelijk', meer dan ik voor mijn part, maar please, Julia -dear, please, niet 'net zoals ik', en die ook schrijft - beter, voor mijn part, veel beter, dearie-mine, maar nogmaals, alsjeblieft, niet 'net zoals ik'. En al is ook hij 25 jaar, het enige punt van vergelijking dat overeind blijft, hij zal er toch anders uitzien dan ik. Ik stel me hem zo voor: een knappe jongen, recht van lijf en leden, lang, met golvend haar, een kalme blik (de kalmte van een man die zichzelf kent) en helemaal in vervoering (de vervoering van een dichter). En ik verzoek je, spreek me niet tegen. Zo is hij, zo wil ik dat hij is, zo ziet hij er voor mij uit, en zijn naam - ik noem hem Dagobert. Dagobert - vooruit; is het een Zwitser? uit het kanton Vaud? - dus: Dagobert... Prévallon. Ja, dat is het; dat kan ermee door. Dagobert Prévallon, zonder de r te laten rollen, 25 jaar, een knappe jongen, dichter. Hij bewondert Elie Faure - ach, wat een pientere knaap is het toch! - hij is naar Jacques Rivière wezen luisteren. O, Julia! Hij was daar - in dezelfde zaal, heel dicht bij jou misschien op het moment waarop Jacques Rivière, met alle goedheid van zijn oprecht menslievende hart, als geletterde en hoofdredacteur van een tijdschrift, voor zijn bewonderaars in het buitenland zijn rijke kennis tentoonspredde. Jullie waren allebei daar; misschien kenden jullie elkaar al, hadden jullie elkaar al eerder ontmoet, gesproken, aardig gevonden. Misschien zijn jullie elkaar intussen nog aardiger gaan vinden. Fire in stubble noemen Engelsen zulke liefdes. Trouwens, misschien is het alleen maar uitstel van executie, zoals Hollanders het noemen.

Commissaris, laat ze maar begaan. We wachten nog even: en ik heb al niet meer in te brengen dan de stomme glimlach van een werkster die zojuist haar ontslag heeft gekregen. Ik weet, Mijn Vrouwe, hoe jonge knappe dichters van 25 jaar zich tot gescheiden - of bijna gescheiden - vrouwen aangetrokken voelen. Ik maak me geen enkele illusie en geef toe dat ik jaloers ben, groen van nijd zie, stikjaloers ben op Men. Dagobert Prévallon. Je zult hem opnieuw ontmoeten, hij zal je opnieuw gedichten voorlezen, het is niet waar zoals je beweert dat je 'je buik meer dan vol hebt van serieuze en pathetische liefdesverhoudingen', en als het wel - een beetje - waar is, welk een genoegen, welk een eer, welk een voldoening, Mijn Vrouwe, voor Dagobert Prévallon als hij wist dat hij iemands nagedachtenis kon bezoedelen...? nou ja ik weet het op het ogenblik niet meer, maar ik zie daarin iets van de Feniks en Elie Faure. En dus zal er, onvermijdelijk (met een ander woord zou ik geen genoegen nemen) een brief komen: 'Gemene vent, ik heb je gezegd dat Pensierosa trouw is, maar jij bent die trouw niet waard'. Die avond - want het zal op een avond zijn - zal Pensierosa blij en bedroefd zijn; Dagobert zal blij en bedroefd zijn, Duco Perkens zal denken: Ik lijk nog steeds te veel op 'die stommeling van een Barnabousse'.

Maar laten we het daar niet over hebben want die tijd ligt misschien nog ver voor ons. Praktisch gesproken hebben we allereerst te maken met een scheiding, en een examen. Je vertelt me niets over Claude; waarom niet? Heb je hem soms niet meer gezien? - Een scheiding in mei, een examen in oktober. Morgen begint het nieuwe jaar. Een examen in oktober - een huwelijk in november, als je wilt. Zou het een van de twee zijn, dan toch trouwen: om met mij vreugde te delen, en verdriet? - naar de duivel met de tegenstellingen, nietwaar - laten we zeggen: om oprecht met elkaar om te gaan. Dagobert Prévallon, Dagobert Prévallon, u bent een jonge dichter, maar uw schaduw valt over mij heen als van een grote oude te vraatzuchtige gier. Vooruit, doe niet vervelend, Dagobert, en maak dat je hier wegkomt. Dan toch trouwen, zei ik; we hadden het over trouwen. Dat is een heel lelijk woord, zowel voor Mijn Vrouwe als voor mij. Maar juist door niet serieus te doen (Dagobert!), hoopten we het noodlot dat eruit voortvloeit te bezweren. Ik houd van Mijn Vrouwe (vort! Dagobert!) en zal iedereen voor gemeen en vals uitmaken

die het tegendeel zou durven beweren. U kent me, Dagobert (zoals Tartarin zei); als u niet weggaat zal ik eens flink met mijn ogen rollen. Ik had het over trouwen. We hoopten het noodlot te bezweren, nietwaar, Mijn Vrouwe? We zouden getrouwd zijn zoals Franse aristocraten op weg naar de guillotine gingen:

met kwieke tred
zijn lied zingend!

en ik in ieder geval met een pet op zoals ik aangekondigd heb. Witte dassen en de rest zijn voor Dagobert, of voor een ander:

Gegroet, jonge held van nog geen dertig
jaar,
Die op weg naar de huwelijksplechtigheid
zijn handschoenen dichtknoopte,
ga jij maar zo!
Wij doen het anders!

(Pauze)

Lach je Julia, of kijk je bedroefd? Ik vloek niet; ik houd van je. Ik houd van je, ik houd van je en ik houd van je. Op mijn eigen wijze, op mijn manier

Praat niet over een stervende hier.
Je ziet het, ik kan er niets aan doen, het rijmt weer, of ik wil of niet. Dat is beslist Dagoberts schuld.

Ik ben 25 jaar, net als hij. Eergisteren wilde ik in het Casino aan de Haven de zaal voor baccarat binnenstappen. En, net als in februari '22, kwam er een keurig nette vent naar me toe: -Pardon, meneer, maar hoe oud bent u? - Ik zette mijn bril op: - Vijfentwintig. - Hij, met de meest ongelovige glimlach: - Echt waar? - Ik, ook met een glimlach: - Verbaast u dat? - Hij, zich opeens klein makend, zonder verder naar een identiteitskaart te vragen (die ik trouwens niet bij me had): - U lijkt veel jonger; mijn complimenten.... - Ik ging naar binnen, en verloor twee frank.

Je treft hierbij ingesloten een foto aan: ik voor het park Albert de Eerste (portret met palmboom). Toen ik dat zag begreep ik die vent meteen, en ook Mevr. de S. die beweert dat ik 18 lijk. Vroeger kwetste me dat, nu voel ik me er bijna door geveleid. Waarom? het zou te lang duren om dat uit te leggen!

Wat doe ik hier? denk je echt dat ik op dat avontuur wacht dat een eind zou maken aan mijn verveling? Ik zou

gewoonweg heel blij zijn als jij hier was. Ik zou met jou dineren, in plaats van met Mevr. de Szmrec-enz. die, zo-even, een beetje boos op me was. Ik geef toe dat ik het nogal gemakkelijk zou vinden als ze ten slotte een hekel aan me kreeg na me uitgenodigd te hebben aan haar tafel te komen eten. Ik geloof dat ze nu alleen maar op een andere metgezel wacht om mij niet meer nodig te hebben. Haar innemendheid - natuurlijk gewoon een noodzakelijke pose. Vandaag heb ik haar alleen laten wandelen, terwijl we gisteren - op de Promenade - een portret van ons samen hebben laten maken. Julia, wedden dat als jij hier was de stemming van Mevr. de S. nog slechter zou worden? Ik zou je bewijzen dat ik aan sommige dingen nogal belang hecht - jij, jij bent Mevr. de S. niet die sinds gisteren doet alsof ik haar koud, onverschillig laat, alsof - ze durft niet te zeggen wat ze denkt. Schrijf me spoedig, en beter, Mijn dierbare Vrouwe, en kus me nog eens. Dan kus ik jou, zo spontaan mogelijk. Szeretlek (wat in het Hongaars schijnt te betekenen: Ik houd van je). Je E.

P.S. - Mevr. de S. was tot de slotsom gekomen dat ik me waarschijnlijk tot mannen aangetrokken voelde, ik zei nee. - Dan hebt u gewoon weinig temperament, een flegmatisch temperament? - Ja, ik denk het. - Vertel me eens, wat bent u dan voor iemand? - Een voyeur. - Wat is dat? - (Ik moest het haar uitleggen.)

Aan Julia Duboux: Brussel, 8 november 1924

Bruss. zaterdag ('s ochtends) 8 nov.

Allerliefste vriendin,

Ik ontving je brief donderdagavond, toen ik op het punt stond naar de bioscoop te gaan (om Scaramouche te zien). Ik heb hem twee keer gelezen en maakte eruit op dat je een beetje te beklagen was, omdat jouw ridder een 'rare snuiter' is, of daar graag voor wil doorgaan. Je vindt het bij hem moeilijk om jezelf te zijn. Het knulletje hindert je; en je houdt te veel rekening met zijn meningen. Doe dat niet: zeg alles wat je wilt, wil je? of het nu over je weemoedige gevoelens gaat of over iets anders. Je weemoedige gevoelens zijn jouw weemoedige gevoelens, en vergeet niet dat je ridder - hoe 'hooghartig' hij ook

doet! - van je houdt. Dat verandert alles, geloof me. Je bent nooit erg origineel als je verliefd bent. Wees dus weemoedig, Mijn Vrouwe, en heb vertrouwen!

Dat verhaal over muzikanten te midden van vallende bladeren; dat kan ik vrij goed begrijpen. Ook Duco Perkens is teerhartig waar het gaat om alles wat bedelaar is. Hij heeft een hekel aan mensen die in 'luxueuze hotels' (om met de bekroonde dichter van de Olympische Spelen te spreken, een zekere Géo Charles) hun gekrijs ten beste geven, hij houdt nogal van kerels die op straat hun violen laten janken. Op een dag toen jullie op stap bleken te zijn (als ik me zo mag uitdrukken?), jij en Claude, heb ik op het plein aan het eind van de rue Maupas een tijd lang naar zo'n duo staan luisteren. De herfst? ik word er verkouden van, maar als jij er weemoedig van wordt - wees het dan gerust. Van aangezicht tot aangezicht zou een Pensierosa in Herfststemming met al haar weemoedige gevoelens me heus niet 'bang maken'. Als de woorden het bij mij laten afweten, zal ik Haar met daden tevreden stellen, vele; en zeer liefdevolle. --- (Maar die brieven!)

Het was donderdagavond; ik las dat, ik vond dat aardig, strelend, vooral het eind; maar ik dacht bij mezelf: Er zit iets in deze brief dat te veel is, en er is iets dat ontbreekt. Dat was geen kritiek. Het was een vaag gevoel. Waarom Julia-dear, ben je zo terughoudend jegens je ridder? Jegens jouw ridder, dearie-mine?

Om je de waarheid te zeggen, hebben ze me hier heel erg op mijn zenuwen gewerkt. Op mijn zenuwen gewerkt, vergeef me deze manier van spreken, het is de enige die bij de omstandigheden past. Ik ga naar Parijs, over twee weken (om precies te zijn de 20e) alsof ik naar een herstellingsoord ga. Toch zijn de mensen hier, ondanks alles, heel aardig. Ik weet ze zelfs te waarderen. Ze schreeuwen al minder hard (ik verbeeld me dat het om van mij is). Als ik maar niet meer - nooit meer (o Baudelaire! o Mallarmé!) - mijn leven met hen hoefde te delen. Verdorie, wat zou ik blij zijn.

Donderdagavond, toen ik je brief gelezen had, heb ik een groot deel van de Franse Revolutie mee beleefd. Amerikanen hadden zich als sans-culotten uitgedost, Belgen zetten geestdriftig de Marseillaise in. Het was meeslepend en ook een beetje komisch. Ik onderging het als een verkwikkend bad; ik zou heel graag Moreau-Scaramouche

geweest zijn, ja zelfs Ramón Navarro, 'jeune premier bij uitstek', 'ontdekking van het seizoen', enz. Toch heb ik de menigte op het Beursplein maar niet toegesproken. Ach, roodharige bontjassen en bolhoeden!

Gisteren, vrijdag, was ik in Antwerpen. Werkzaamheden met Peeters, plannen voor de 'Driehoek', die eerder laat dan vroeg uitgevoerd zullen worden, twee keer koffie en broodjes, nogal pittige maar tegelijkertijd nogal beperkte gesprekken, want Peeters is voor mij eerder een uitstekende medewerker dan een vriend. Altijd dat 'autoritaire' waarvoor ik (als reactie?) hooguit toegeeflijkheid kan opbrengen. Kortom, een nogal lange, maar noodzakelijke, en als 'afwisseling' eigenlijk heel genoeglijke dag. Ik vertel je dit slechts om me te rechtvaardigen: ik ben gisteren niet aan schrijven toegekomen. Ik had Brussel 's morgens om 10 u. verlaten, ik was pas om half een 's nachts terug. Vandaag, zaterdag, probeer ik de achterstand in te lopen. Maar het schrijven lukt niet best, ik weet het, en ik vraag je het me niet kwalijk te nemen.

Wat ik je te vertellen heb.... Niets. Wat ik je te zeggen heb? Heel veel. Dat ik van je houd, dicht bij je zou willen zijn, om je te strelen, om mijn liefde in talloze daden om te zetten, die je me zult toestaan altijd minder 'leugenachtig' te vinden dan woorden. Als ik wilde zou ik gemakkelijk liefdevolle zinnen kunnen neerschrijven, zonder me om originaliteit te bekommeren, omdat gevoelens worden geacht eeuwig te zijn (nietwaar?) en omdat de liefde altijd elke onvolkomenheid vergeeft als er maar een vleugje genegenheid achter schuilt. Maar ik zeg je liever ronduit dat ik van je houd. Dat is in al zijn alledaagsheid nog het eenvoudigst. Je weet dat ik van je houd: al is het, op het ogenblik, op een nuchtere manier. Getuigt dat van een 'hooghartige' houding? Denk je? If you like. Ik kom tot de slotsom dat ik ernaar verlang je terug te zien, je terug te zien, om iets anders te doen dan op je te rekenen. Begrijp je me ook, jij, my very dear?

Deze briefwisseling komt me onecht voor, of lijkt me steeds onechter te worden: terwijl onze gevoelens - daarvan ben ik in ieder geval overtuigd - dat beslist niet zijn. Hoe lang moet ik nog wachten? Je komen opzoeken? graag; maar waar? En je lessen - hoe kunnen die nu echt een belemmering zijn? Toe, Julia-dear, dat wil je me toch

niet laten geloven. Kortom, denk na over alles wat misschien wel.... mogelijk is. Ik reken op je. En ondanks de vorm van mijn brieven houd ik van je.

E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 13-14 november 1924

Bruss. 13 nov. 's avonds.

Plaatjes kijken; - uit het Verleden, waar jij een zwak voor hebt. Wat deed ik eigenlijk op de dag van de wapenstilstand? zes jaar geleden - ik ben blij dat jij het rekensommetje hebt willen maken - 11 november 1918 dus; hoe oud was ik? ik geloof dat ik net 19 was geworden: een heel jonge man dus, ja; maar die, ik verzoek je me te geloven, al zijn kleine liefdesavonturen en zijn Grote Verdrietigheden had, Mijn Vrouwe; die geen idee had van jouw bestaan, maar die al gedroomd had van een toekomstige minnares (in Europa!), een Vrouw met een Dikke Haardos! Toch bewaar ik geen enkele leuke herinnering aan het feest zelf ter gelegenheid van de wapenstilstand. Er was gemaskerd bal op straat en in de 'clubs', een echt carnaval, het eerste in Bandoeng, een stadje in wording dat, in 1915, nog maar een gat was. Ik had me uitgedost als bohémien: ik had Murger gelezen; ik had een ruitjesbroek, een gebloemd vest voor me laten maken, ik had een zwart fluwelen jasje gevonden, meneer Van Lennep had me een hoed geleend. Ik droeg een valse baard en snor. Ik was woedend, om 10 uur, te midden van de menigte: een soldaat had me voor Rembrandt uitgemaakt. Ik was kwaad over zoveel onwetendheid; hoe kon het dat die boerenkinkel in mij niet Rodolphe - of Marcel herkende? Om middernacht wandelde ik naast een creools meisje met rode lippen, verkleed als Servische: zij kreeg een prijs; ik niet. Ik was niet nationaal genoeg: de jury gaf de voorkeur aan nationale klederdrachten. Om 1 uur raakte ik baard en snor kwijt, die twee vieze vlekken achterlieten. Om 4 of 5 uur, zo weet ik nog, maakte ik deel uit van een van de laatste groepen die voor de grote 'club', de Concordia, een kring vormde en luidkeels zong:

Marie, o Marie!

Ik ben zo blij dat ik jou zie!
Dat is het laatste beeld dat ik me van die dag herinner. Je merkt het: het ging niet erg diep, noch onze vreugde, noch onze smart, die gedenkwaardige dag, in Oost-Indië, in Bandoeng, hoofdstad van de 'provincie' Priangan (op het eiland Java). Ik was negentien jaar, ik had net een geestelijke liefdesgeschiedenis achter de rug, in lichamelijk opzicht was ik nauwelijks meer onbevlekt te noemen.

Jij, daarentegen, jij was nog maagd; en een vurige maagd; en een met rede begaafde vrouw, dromerig, vol verlangen, die diep over de dingen nadacht. Jij had een held die je serieus nam (wat hij ook van je verlangde); van 'glimlachende ridders' moest je maar heel weinig hebben. Je was een groot meisje van 21 jaar; je zou me vast niet aardig gevonden hebben. Ik jou wel? Dat zou best eens zo kunnen zijn. In die tijd had ik heel veel waardering voor elk menselijk wezen dat in staat was tot filosoferen, d.w.z. zichzelf, in de hoogste mate, serieus te nemen. Meisjes niet uitgezonderd. Ik zou je gezelschap, je vriendschap dus op prijs gesteld hebben; van daar naar de liefde is als je 19 bent minder dan een stap. Julia-dear, ik zou je dus aardig gevonden hebben. Maar jij, jij zou mij niet serieus genomen hebben! Denk je eens in! met een meneer van 25 jaar als rivaal, en die onder de wapenen was, en gedichten schreef: ik zou geen schijn van kans gehad hebben. Je zou me hooguit, als hoogste gunst, 'voorgelezen' hebben. Je zou me misschien de sonnetten of het koningsdrama van Rossetti voorgelezen hebben; ik zou je van repliek gediend hebben met Hernani of Cyrano. Je zou me aangeraden hebben van het Leven te houden! en ik zou je niet hebben durven bekennen dat ik liever van jou had gehouden.

14 november ('s ochtends)

Ik heb nog maar weinig toe te voegen. Je over mij vertellen? nee, nietwaar? genoeg geklaagd, ook al was het op spottende (jij noemde het hooghartige) toon. Ik ben heel blij dat ik over een week wegga. Zal ik dan naar jou toe komen? Daar heb ik het nog wel met je over.

Schrijf me aanstaande dinsdag - de 18e - of liever woensdag misschien - naar het adres van Dhr. P. Creixams,

57 rue du Chevalier de la Barre, Parijs (XVIII). Ik vertrek hier de 20e, dat staat vast. Ik schrijf je vrijdag, zoals gewoonlijk; vanuit Parijs.

En ik stuur je hierbij een herdruk (zinloos, natuurlijk, maar herzien) van 'Het roerend bezit', - in een oplage van 25 ex., in een bescheidener uitvoering. Ik heb 2 illustraties van Jacques laten vallen; het zal je geen moeite kosten te zien welke. Dit boek is eigenlijk een model voor me: voor toekomstige romans-van-een-paar-bladzijden. Een gelijkvormige reeks, uit te geven door de Driehoek, en waarvan nummer 2 zal bestaan uit Claudia. Opgedragen, dit deel (of dit meisje?) aan Julia-Eugénie-Eucharis-Pensierosa. Ik vertelde je, geloof ik, al dat Creixams de illustraties zal verzorgen. Het krijgt een blauwe omslag; vrij zacht blauw.

Dit deel van mijn brief lijkt wel een 'verkooppraatje'. Neem me niet kwalijk. Bedenk dat daden het belangrijkste zijn. Ik voel altijd de neiging om, 4 bladzijden achter elkaar, te schrijven: Ik houd van je. Ik houd alleen maar van jou. Maar je bent zo ver weg, allerliefste vriendin, en ik heb genoeg van papieren omhelzingen. Ik kom dus terug op mijn gevoelens van gisteravond: Ik zou je graag heroveren. En het liefst heel gauw, my very dearie, o dearie-mine!

Tot aanstaande vrijdag - je weet wel waar vandaan. (Hoera!)

Sta me toe dat ik je kus *

Je

E.

* (op papier helaas)

,, ,, alleen maar weer

Aan Julia Duboux: Pallanza, 16 december 1924

Pallanza, Hotel de Belle-Vue

16 december

Mijn Vrouwe,

Dat we een huwelijk uit liefde voortaan laten doorgaan voor een verstandshuwelijk, verandert dat voor ons iets aan de aard ervan? Het zet me aan het denken, hier, in de maneschijn. Het liefst zou ik je vertrouwelijker aanspreken, en noemde ik je: mijn verloofde. Vanochtend heb ik, na een ander hotel genomen te hebben, met zorg je portret op mijn tafel gezet; op dit moment, terwijl ik schrijf, is het maar zeven centimeter van mijn haar verwijderd, dat nog steeds borstelig is. Geen twijfel mogelijk dat ik van je houd, Mijn Vrouwe.

Toch had je gelijk: als je met me mee was gegaan naar Pallanza, zou je het risico hebben gelopen het einde van een droom mee te maken. Wat een idiote tijd heb ik gekozen om hier te gaan wandelen? Niemand op straat; toch staan er bij de aanlegsteiger droefgeestig drie - open! - rijtuigen te wachten - maar waarop? Niemand in de huizen, zo lijkt het wel; de paar hotels die niet gesloten zijn, herbergen slechts zo'n 3, 4 'forestieri', - vanavond ga ik kijken wat er te doen is in het kleine 'casino' aan het eind van de stad, waarop men mij attent heeft gemaakt - wat de cafés hier - het centrum! - betreft, niet alleen geen dansers of een orkest, maar zelfs niet de meest gammele pianola. Tel uit je winst!

Twee banketbakkers, de ene naast de andere, beconcurreren elkaar. Ze schenken er geen slechte thee. Als je in de etalage kijkt, zie je tot je - stomme - verbazing drie reusachtige taarten staan, tulbanden gehuld in zijdezachte chocoladecrème versierd met edelstenen van suiker. Wie zal ze ooit opeten? Want ik ben de enige mogelijke koper en ik loop voorbij.... Ik vroeg er de oberkelner naar. Ze maken er later kleine gebakjes van, vertelde hij me. Maar is dat waar?

Mijn Vrouwe, geen twijfel mogelijk dat ik van je houd. Het is niet zo dat ik niemand nodig heb; geen twijfel mogelijk dat ik Jou nodig heb. Het is misschien even onbegrijpelijk als het moet zijn. Maar wat dan nog? des te beter.

Mijn Vrouwe, ik vraag me af hoe ik aan de stijl kom die ik vanavond hanteer. Ik schrijf alsof ik gedicteerd word, zonder enig probleem, zonder mijn zinnen te hoeven overdenken; - toch is het niet in de trant van Corbière. Ik merk dat het nogal aangenaam is een vreemdeling te zijn die van zijn Vrouwe houdt en die haar schrijft in een taal

die hij niet beheerst, terwijl buiten alles rustig is -
(alleen als er een boot voorbijvaart trillen mijn ruiten.)

Mijn Vrouwe, ik kijk naar je portret dat mij aankijkt. Ik ben er zeker van dat ik literatuur voortbreng, maar ik ben er net zo zeker van dat ik van jou houd. Je ogen kijken even vragend als op je foto van een jaar geleden, maar hun uitdrukking is minder naïef, sceptischer. Ook zie ik weer voor me hoe je glimlachte, bij de deur, toen je me uitliet. Je keek alsof je me iets vergaf. Ik vroeg je toen 'het me niet kwalijk te nemen'. Maar ik zou het zelf werkelijk niet geweten hebben als ik gezegd had: wat.

Mijn Vrouwe, ik ben vier keer een alinea begonnen met: Mijn Vrouwe. Jij houdt niet van vaste regels. Dus: Mijn Verloofde, het ga je goed, en maak je geen zorgen, en geloof in mij - ook al ben je 'niet gelovig', en sta toe dat ik je heel liefdevol kus.

Je Eddy.

Aan Julia Duboux: Pallanza, 18 december 1924

Ik vertrek misschien morgen, of overmorgen, zodra het geld hier is aangekomen. (Naar San Remo.)

Pallanza, 18 december.

My Lady Sweet,

Je hebt er geen idee van hoe je je hier verveelt; het is erger dan 's winters in de voorsteden. Het schrijven ging moeizaam, ik heb me letterlijk van Een tussen vijf moeten ontlasten. Kaartspel en brief; brief aan Willink, die er illustraties bij zal maken. In de brief - aanvankelijk bedoeld als een soort inleiding, voorwoord - vertelde ik bijzonderheden over mezelf, zette ik denkbeelden over kunst, het leven, de rest uiteen, die me al enige tijd door het hoofd spelen. In het verhaal een gevoelloze en mathematische strengheid - (maar alles slechts zo om en nabij.) Alleen, aangezien het verhaal me

maar heel weinig interesseerde, wordt het geleidelijk minder, je voelt dat het er voor de schrijver niet meer toe doet, terwijl de brief toeneemt en de man die daarin zijn leven beschouwt interessanter wordt. Als men intelligent was, zou men dat eruit moeten opmaken. Nou ja, met de hand op mijn hart: het is heel slecht. Er is meer dan onverschilligheid voor nodig, een zekere minachting voor het publiek - en misschien voor jezelf - om dat te publiceren. Toch zal het gepubliceerd worden en zoals het er nu uitziet, als Willink er tenminste geen bezwaar tegen heeft dat zijn naam afgedrukt wordt. Dat is toch (in ieder geval) goede reclame voor hem. Ik weet bijna zeker dat hij toe zal stemmen.

Ik ben van plan binnenkort iets veel veel beters te schrijven. Iets heel sentimenteels misschien wel. Waarom niet? (maar dat kun je je bij alles afvragen.)

Ik heb, vanavond, langdurig en heel sentimenteel naar het portret van mijn verloofde gekeken. Mijn verloofde die af en toe denkt dat ik maar een beetje van haar houd? Over enige tijd zal ik weer inzicht hebben in mijn situatie, maar ik ben zo vrij me alvast in een paar woorden nader te verklaren - het zit zo: Geestelijk maak ik een moeilijke periode door, zonder dat ik weet waar ik naar op weg ben - of is het een terugkeer? - het heeft niets met jou te maken eenvoudig omdat je niet hier bent, maar wat ik voor je voel is onaantastbaar. Misschien omdat dat zo diep in me zit, wat jij belachelijk scheen te vinden. Het zij zo; blijf van me houden, als je wilt. Misschien ben ik je liefde toch niet helemaal onwaardig. Maak je vooral geen zorgen; alles zal prima in orde komen, je zult het zien, zodra we echt bij elkaar zijn. ('Echt', - alsof dat nog nooit het geval was geweest.)

Als we eenmaal getrouwd zijn, schrijf ik een roman. Dat heb ik vanavond besloten. Je zult het waarschijnlijk niet leuk vinden, maar dat doet er niet toe, ik zal hem toch een beetje voor jou schrijven. En proberen er iets van mezelf in te leggen, meer dan ik misschien tot nu toe gedaan heb (getuige mijn laatste product dat de sporen van Aragon-Cocteau-Larbaud draagt.)

Als we eenmaal getrouwd zijn zal ik alle boeken die je bibliotheek zullen vormen van een opdracht voorzien - natuurlijk alleen als ze van mij afkomstig zijn - : Voor Julia omdat ze mooi is. Voor Julia omdat ze de kunst verstaat blijmoedig te zijn. Omdat ze ongerust is. Omdat

ze intelligent is. Omdat ze goed thee kan zetten; - dat alles afhankelijk van de aard van het boek.

Als we eenmaal getrouwd zijn zullen we dikwijls samen zijn. Als we eenmaal getrouwd zijn zullen we veel van elkaar houden. Als we eenmaal getrouwd zijn zal mijn moeder tevreden zijn. Als we eenmaal getrouwd zijn zullen we misschien veel kinderen krijgen. Als we eenmaal getrouwd zijn....

Het is komisch en sentimenteel, prettig en aangenaam. Maak je geen zorgen. Houd gewoon van me. Zoals ik van jou houd, Mijn dierbare Vrouwe. En ik ben jouw

Eddy

Aan Julia Duboux: Nice, 30 december 1924

Nice, 30 dec. '24.

Ik geloof dat je boos op me bent, Julialieveling, of dat je afspraken die niet echt bedoeld waren om je eraan te houden te letterlijk neemt. Je kunt daar natuurlijk mee doorgaan, maar ik waarschuw je dat de gevolgen wel eens heel ernstig zouden kunnen zijn. Ik zou schrijver kunnen worden!

Wat wil je dat ik anders doe als iedereen me met een volmaakt stilzwijgen bejegt? Lezen, wandelen; en daarna? Na Een tussen vijf, een drama waar ik in San Remo een tweede einde aan heb toegevoegd, ben ik nu gedwongen het geval van de Zwijgzame te bestuderen. De man die zwijgt; of die zweeg, dat is voor mij hetzelfde. Een vreselijk en teleurstellend verhaal. Het geheim van de man blijft onopgehelderd. Wat oneerlijk! maar wat wil je? gedwongen schrijver te zijn, wring ik me in bochten.

Ik wring me trouwens heel erg, vaak in bochten - dat wilde je me toch zeggen, nietwaar. Me toch een beetje verwijten, misschien? sst, geen verwijten. Een opzienbarende onthulling (want ik ben niet iemand die zich in stilzwijgen hult): sinds ik hier ben, wring ik me in bochten, om niet de minnaar, ach nee, laten we zeggen: de

bedgenoot van Mevrouw Ninon de Smrecsányi te worden. Wat? wie zei daar iets?!

Ik onthul je haar hele naam, och, wat riskeer ik daarmee? jij bent trouw - my trustee - my friend and trustee - en het is toch volstrekt onmogelijk haar naam uit te spreken!...

Ze is Hongaarse, ik maakte kennis met haar in de trein, tussen Menton en Monte-Carlo. Ze rookte een sigaret in het gangpad, ik vroeg haar om een vuurtje; ze vroeg mij inlichtingen over de nabije omgeving, daar begon het mee, daarna, in Nice, mijn mannelijke hulp voor haar koffers; omdat een ontspoorde goederenwagon twee spoorbanen versperde, stopt onze trein vervolgens in Beaulieu, verder gaat hij niet, de mensen stappen uit, zo ook wij. De volgende dag vervolg en einde van de reis, in een open rijtuig, als oude vrienden. Op dit moment vraagt ze zich af welke seksuele afwijking de oorzaak van mijn preutsheid is. (Al eerder vroeg ze me of ik meer van mannen hield.)

Het is een vrouw die in staat is - ze heeft het me intussen bewezen - de zaken eenvoudig voor te stellen, en dat wil ze ook. Ze voelde zich heel ziek, de dokter kwam: het was heimwee, bovendien vertrouwde ze na heel veel zichtbare aarzeling aan mij als enige toe, dat ze daarginds, in Hongarije, waar heel veel mensen haar aardig vinden, de gewoonte had aangenomen nooit in haar eentje te slapen. Ach, zo zit het dus. Ik begrijp het! (maar dat zei ik niet).

Niet dat ik te trots ben om een aardige vrouw dit soort kleine dienst te bewijzen, maar heus, Mevr. de S. - haar opperhuid, zou Jacques zeggen - boezemt me nogal wat afkeer in. En wat doe je daaraan? Ik probeer het voor me te houden.

Zo heb ik deze onverwachte vriendin dus in de steek gelaten, en bijna zelf in de steek gelaten door de toekomstige vriendin die ik zeer weloverwogen had gekozen, heb ik me weer op de schone letteren gestort! De man die zwijgt. De Zwijgzame. Ik ben van plan er zelf plaatjes bij te maken!

Ik doe dit onsamenhangende velletje op de bus. Schrijf me, ALSJEBLIEFT. Lieve On-Beminder. Om jezelf op weg te helpen mag je alles zeggen wat je wilt, maar bedenk dat er niemand is van wie ik zoveel houd als van jou. Van Toulouse tot Guadalété! - of van hier tot hier als je dat liever hebt.

Il Tuo, als hij niet in ongenade is
gevallen

P.S. Ik heb Alice geschreven of ze een paar van de boeken
waar wij over gesproken hebben naar het adres van Dhr. O.
Duboux wil sturen. Ik hoop dat ze het gauw doet.

Aan Julia Duboux: Nice, 31 december 1924

Nice 31 dec. '24

Julia-dearest,

Ik was juist de drukproeven van Agath aan het
corrigeren, toen jouw brief kwam: wat een contrast!
Trouwens, je hebt nu mijn brief van gisteravond, je weet
dat ik 'jou' verwachtte. Je kwam, als een kwelling
weliswaar, maar je was er dan toch. Je vertelde me over
kerstmis, over nieuwjaar, over mensen die jou heel aardig
vinden en over iemand die jij misschien heel aardig vond.
Een jonge vriend - mijn jonge vriend, schreef je misschien
zonder het in de gaten te hebben - 25 jaar, net zo oud als
ik, 'opmerkelijk', meer dan ik voor mijn part, maar
please, Julia -dear, please, niet 'net zoals ik', en die
ook schrijft - beter, voor mijn part, veel beter, dearie-
mine, maar nogmaals, alsjeblieft, niet 'net zoals ik'. En
al is ook hij 25 jaar, het enige punt van vergelijking dat
overeind blijft, hij zal er toch anders uitzien dan ik. Ik
stel me hem zo voor: een knappe jongen, recht van lijf en
leden, lang, met golvend haar, een kalme blik (de kalmte
van een man die zichzelf kent) en helemaal in vervoering
(de vervoering van een dichter). En ik verzoek je, spreek
me niet tegen. Zo is hij, zo wil ik dat hij is, zo ziet
hij er voor mij uit, en zijn naam - ik noem hem Dagobert.
Dagobert - vooruit; is het een Zwitser? uit het kanton
Vaud? - dus: Dagobert... Prévallon. Ja, dat is het; dat
kan ermee door. Dagobert Prévallon, zonder de r te laten
rollen, 25 jaar, een knappe jongen, dichter. Hij bewondert
Elie Faure - ach, wat een pientere knaap is het toch! -
hij is naar Jacques Rivière wezen luisteren. O, Julia! Hij
was daar - in dezelfde zaal, heel dicht bij jou misschien
op het moment waarop Jacques Rivière, met alle goedheid
van zijn oprecht menslievende hart, als geletterde en

hoofdredacteur van een tijdschrift, voor zijn bewonderaars in het buitenland zijn rijke kennis tentoonspredde. Jullie waren allebei daar; misschien kenden jullie elkaar al, hadden jullie elkaar al eerder ontmoet, gesproken, aardig gevonden. Misschien zijn jullie elkaar intussen nog aardiger gaan vinden. Fire in stubble noemen Engelsen zulke liefdes. Trouwens, misschien is het alleen maar uitstel van executie, zoals Hollanders het noemen. Commissaris, laat ze maar begaan. We wachten nog even: en ik heb al niet meer in te brengen dan de stomme glimlach van een werkster die zojuist haar ontslag heeft gekregen. Ik weet, Mijn Vrouwe, hoe jonge knappe dichters van 25 jaar zich tot gescheiden - of bijna gescheiden - vrouwen aangetrokken voelen. Ik maak me geen enkele illusie en geef toe dat ik jaloers ben, groen van nijd zie, stikjaloers ben op Men. Dagobert Prévallon. Je zult hem opnieuw ontmoeten, hij zal je opnieuw gedichten voorlezen, het is niet waar zoals je beweert dat je 'je buik meer dan vol hebt van serieuze en pathetische liefdesverhoudingen', en als het wel - een beetje - waar is, welk een genoegen, welk een eer, welk een voldoening, Mijn Vrouwe, voor Dagobert Prévallon als hij wist dat hij iemands nagedachtenis kon bezoedelen...? nou ja ik weet het op het ogenblik niet meer, maar ik zie daarin iets van de Feniks en Elie Faure. En dus zal er, onvermijdelijk (met een ander woord zou ik geen genoegen nemen) een brief komen: 'Gemene vent, ik heb je gezegd dat Pensierosa trouw is, maar jij bent die trouw niet waard'. Die avond - want het zal op een avond zijn - zal Pensierosa blij en bedroefd zijn; Dagobert zal blij en bedroefd zijn, Duco Perkens zal denken: Ik lijk nog steeds te veel op 'die stommeling van een Barnabousse'.

Maar laten we het daar niet over hebben want die tijd ligt misschien nog ver voor ons. Praktisch gesproken hebben we allereerst te maken met een scheiding, en een examen. Je vertelt me niets over Claude; waarom niet? Heb je hem soms niet meer gezien? - Een scheiding in mei, een examen in oktober. Morgen begint het nieuwe jaar. Een examen in oktober - een huwelijk in november, als je wilt. Zou het een van de twee zijn, dan toch trouwen: om met mij vreugde te delen, en verdriet? - naar de duivel met de tegenstellingen, nietwaar - laten we zeggen: om oprecht met elkaar om te gaan. Dagobert Prévallon, Dagobert Prévallon, u bent een jonge dichter, maar uw schaduw valt

over mij heen als van een grote oude te vraatzuchtige
gier. Vooruit, doe niet vervelend, Dagobert, en maak dat
je hier wekomt. Dan toch trouwen, zei ik; we hadden het
over trouwen. Dat is een heel lelijk woord, zowel voor
Mijn Vrouwe als voor mij. Maar juist door niet serieus te
doen (Dagobert!), hoopten we het noodlot dat eruit
voortvloeit te bezweren. Ik houd van Mijn Vrouwe (vort!
Dagobert!) en zal iedereen voor gemeen en vals uitmaken
die het tegendeel zou durven beweren. U kent me, Dagobert
(zoals Tartarin zei); als u niet weggaat zal ik eens flink
met mijn ogen rollen. Ik had het over trouwen. We hoopten
het noodlot te bezweren, nietwaar, Mijn Vrouwe? We zouden
getrouwd zijn zoals Franse aristocraten op weg naar de
guillotine gingen:

met kwieke tred
zijn lied zingend!

en ik in ieder geval met een pet op zoals ik aangekondigd
heb. Witte dassen en de rest zijn voor Dagobert, of voor
een ander:

Gegroet, jonge held van nog geen dertig
jaar,
Die op weg naar de huwelijksplechtigheid
zijn handschoenen dichtknoopte,
ga jij maar zo!
Wij doen het anders!

(Pauze)

Lach je Julia, of kijk je bedroefd? Ik vloek niet; ik
houd van je. Ik houd van je, ik houd van je en ik houd van
je. Op mijn eigen wijze, op mijn manier

Praat niet over een stervende hier.
Je ziet het, ik kan er niets aan doen, het rijmt weer, of
ik wil of niet. Dat is beslist Dagoberts schuld.

Ik ben 25 jaar, net als hij. Eergisteren wilde ik in
het Casino aan de Haven de zaal voor baccarat
binnenstappen. En, net als in februari '22, kwam er een
keurig nette vent naar me toe: -Pardon, meneer, maar hoe
oud bent u? - Ik zette mijn bril op: - Vijfentwintig. -
Hij, met de meest ongelovige glimlach: - Echt waar? - Ik,
ook met een glimlach: - Verbaast u dat? - Hij, zich opeens
klein makend, zonder verder naar een identiteitskaart te
vragen (die ik trouwens niet bij me had): - U lijkt veel
jonger; mijn complimenten.... - Ik ging naar binnen, en
verloor twee frank.

Je treft hierbij ingesloten een foto aan: ik voor het park Albert de Eerste (portret met palmboom). Toen ik dat zag begreep ik die vent meteen, en ook Mevr. de S. die beweert dat ik 18 lijk. Vroeger kwetste me dat, nu voel ik me er bijna door geveleid. Waarom? het zou te lang duren om dat uit te leggen!

Wat doe ik hier? denk je echt dat ik op dat avontuur wacht dat een eind zou maken aan mijn verveling? Ik zou gewoonweg heel blij zijn als jij hier was. Ik zou met jou dineren, in plaats van met Mevr. de Szmrec-enz. die, zo-even, een beetje boos op me was. Ik geef toe dat ik het nogal gemakkelijk zou vinden als ze ten slotte een hekel aan me kreeg na me uitgenodigd te hebben aan haar tafel te komen eten. Ik geloof dat ze nu alleen maar op een andere metgezel wacht om mij niet meer nodig te hebben. Haar innemendheid - natuurlijk gewoon een noodzakelijke pose. Vandaag heb ik haar alleen laten wandelen, terwijl we gisteren - op de Promenade - een portret van ons samen hebben laten maken. Julia, wedden dat als jij hier was de stemming van Mevr. de S. nog slechter zou worden? Ik zou je bewijzen dat ik aan sommige dingen nogal belang hecht - jij, jij bent Mevr. de S. niet die sinds gisteren doet alsof ik haar koud, onverschillig laat, alsof - ze durft niet te zeggen wat ze denkt. Schrijf me spoedig, en beter, Mijn dierbare Vrouwe, en kus me nog eens. Dan kus ik jou, zo spontaan mogelijk. Szeretlek (wat in het Hongaars schijnt te betekenen: Ik houd van je). Je E.

P.S. - Mevr. de S. was tot de slotsom gekomen dat ik me waarschijnlijk tot mannen aangetrokken voelde, ik zei nee. - Dan hebt u gewoon weinig temperament, een flegmatisch temperament? - Ja, ik denk het. - Vertel me eens, wat bent u dan voor iemand? - Een voyeur. - Wat is dat? - (Ik moest het haar uitleggen.)

Aan Julia Duboux: Nice, 1 januari 1925

Nice, 1-I-'25

Mijn Vrouwe,

Het vervelende als je bij een vakman foto's laat maken, is dat je altijd meerdere moet bestellen. Heb je die zes eenmaal ontvangen, dan weet je nooit zo goed hoe

je eraf moet komen. Ik veroorloof mij je ook nog deze aan te bieden.

De ene, bij wijze van grap, en zoals het bijschrift aangeeft: Ninon (Hongaars: Anna, vertaal in het Frans: Ninon) en haar Heilige. Sinds gisteravond doet Mevr. de S. bijna agressief tegen me. Ze begon zo:

- Mag ik u eens grof de waarheid zeggen?

En aangezien ik daar geen bezwaar tegen had:

- U zou u heilig moeten laten verklaren. Ik begrijp niet hoe iemand zo flegmatisch kan zijn. Bent u dan al een oude man? Arme oude man!

Op dat moment (we zaten aan tafel) zette een dienstertje taartjes voor me neer, terwijl ze Mevr. de S. helemaal vergat.

- Ziet u nou wel, ze trekt u voor, maar alleen omdat u mannenkleren draagt. Ze weet het nog niet. Echt, ik vraag niet veel van een man, maar mannen zonder temperament, die werken op mijn zenuwen.

Als je dit aan Jacques laat lezen, zal hij niet anders kunnen dan in hard lachen uitbarsten en uitroepen:

- Arme Eddy, waar is die tegenaan gelopen!

Ik verzeker je dat ik me volstrekt niet door de opmerkingen van Mevr. de S. gekwetst voelde. Het kon me zelfs niet schelen dat ik haar liet 'wachten'. Geen enkele heimelijke vreugde; het enige dat ik besepte was dat ze me steeds meer verveelde. Ze wilde dronken worden; ik schonk haar veel wijn in. Ze wilde zien hoe oudejaarsavond in Nice gevierd werd; we liepen samen naar buiten. Op straat noemde ze me Heilige Edgar. Voor hotel Négresco kwamen de tranen weer. Ze wilde er naar binnen, zich in de drukte storten, 'oudejaarsavond' vieren, te midden van de beau monde - zonder een cent op zak. Ze voelde zich tot al die luxe aangetrokken als een dom gansje uit de provincie dat zoiets nog nooit van dichtbij gezien heeft. - Zodra mijn geld hier aangekomen is, neem ik mijn intrek in het Négresco. En zit ik daar eenmaal, dan wil ik alleen nog maar heel deftige en heel rijke mensen leren kennen.

Haar kapitein, de man die haar, naar zij dacht, in de hoogste kringen van Nice zou introduceren, was eigenlijk niet meer dan een oud officier, op het ogenblik zeepverkoper of iets dergelijks. En daar had je het! Haar oudejaarsavond verknoeid! dan maar kwaad spreken over de kapitein. - Ik die gedacht had dat een man die me door commandant Huard was aanbevolen.... - Ja, kortom, uw

kapitein is een idioot. Kom er maar rond voor uit. Een idioot.

- Inderdaad! - En dat was het begin van een hele reeks klachten. Daarna wilde ze sigaretten; dan tenminste sigaretten! En ze was zo moe dat ze niet meer kon lopen. - Vooruit, geef me raad, E-dy, geef me goede raad, alstublieft. Ga ik naar het Négresco? Of ga ik naar Parijs? Ik ben zo ongelukkig!.....

Mijn Vrouwe, ik ben heel blij, ik, je hebt er geen idee van, dat ik binnenkort van die stomvervelende vrouw af ben! Als ik haar door een - heilige - misdaad (op wonderbaarlijke wijze) door Jou had kunnen vervangen, zou ik haar in zee gegooid hebben: wij samen, wij zouden wel wat anders van een oudejaarsavond in mondain Nice hebben weten te maken, denk ik zo. Wat een vreselijke wandeling, met die vrouw die me door te dreinen als een verwend kind lieve woordjes probeerde te ontlokken.

- Luister, E-dy, deze keer zou ik eens heel ernstig met u willen praten. - Heel ernstig. - Nee, houd me niet voor de gek: volkomen ernstig. - Ik luister, Mevrouw. - Nee, u luistert niet, je kunt niet ernstig met u praten, u bent alleen maar een grappenmaker (nu ben ik echt grof, nietwaar?) - Valt wel mee; wat wilde u zeggen? - O, E-dy, geef me een goede raad!..... - Goed dan, ga naar Parijs, Mevrouw.

Ik reken er niet op dat ze het zal doen. Een hele tijd geleden heb ik haar helaas! beloofd haar naar Cannes te vergezellen; we vertrekken morgen. Bovendien komt ze me van pas bij het maken van foto's. Overmorgen avond, vaarwel mooie Ninon! Als ik nog zin had gehad hier te blijven, zou deze vrouw me op de vlucht gejaagd hebben; maar je weet, ik houd het nergens lang uit, en vandaag komen er, als 'nieuwjaarsgeschenk', - 1000 fr. van mijn moeder voor me aan. Een bedankbrief (ik schrijf hem meteen na deze), en zaterdag, dat is overmorgen avond, zit ik op de boot die een keer per week naar Corsica vertrekt. Ik verwacht de volgende dag, om ongeveer 7 uur 's ochtends, in Bastia aan te komen. Volg me in gedachten als je wilt, my only dear. In Bastia neem ik waarschijnlijk de trein naar Ajaccio; en daar....? Als ik me verveel ga ik naar Sardinië, en van daar waarschijnlijk naar Napels. Of rechtstreeks naar Napels.

Je bent weer op de hoogte; ik zal je zeker van daarginds schrijven. Je weet niet hoe graag ik, aan boord,

jouw hoofd met de dikke haardos naast het mijne had gezien. En op Corsica dat, voor een heer alleen, ondanks alles, waarschijnlijk een vervelend oord is. Nou ja, het zal beslist minder doods zijn dan Pallanza. Ik kus je hartstochtelijk, als een zeeman die van zijn verloofde afscheid neemt. Wil je niet, in ieder geval een beetje, mijn verloofde zijn? Anders - een kus zonder meer, zonder omhaal.

E.

P.S. - Je hebt liever geen foto's van mij in je bezit, zei je, maar dan kan Jacques ze toch voor je bewaren.

Aan Julia Duboux: Ajaccio, 6 januari 1925

Ajaccio, 6 januari

Vijf uur, bijna. Tijd om naar het hotel terug te gaan. Het is donker buiten, ah nou en of het donker is. Laat ik maar teruggaan, de zon is al verdwenen, het licht nog niet ontstoken. Behalve in het 'Grand Hôtel', het befaamde, het luisterrijke, het unieke. Het volstrekt Unieke. - Zo; ik ben terug; ik zit; onder een elektrische lamp, niets op aan te merken; en ik zal mijn telegram toelichten.

Wat een vreselijke pen. Ik vraag me af of het een Corsicaanse is. Dat moet haast wel. Nou ja, je kunt niet alles hebben, je mag al blij zijn dat er elektriciteit is.

- Ik ben dus gisteravond aangekomen; gisteravond; 6 u. 30; op het station heb ik een kruier genomen. Hij raadde me het Hôtel de France aan want het andere, het Grote, het Unieke, (het Unieke waar ik nu zit) was heel duur. En we begonnen te lopen. Eerst door een lange laan met platanen, - heel lang, heel donker, volstrekt verlaten. Je zou je heel ver van de stad gewaand hebben. We waren in het centrum.

Aan het eind zagen we huizen; grote, langgerekte en strakke, fantasieloze gebouwen; ziekenhuizen of kazernes. Daarna, opeens, een geheel verlicht huis: een café. Uitgestorven maar verlicht! Dat was hartje centrum: het Bull's Eye; het Wit!

En meteen daarna: een heel vieze trap, maar slecht verlicht - zoals alles, behalve dat café, en een oude dame... een Duitse, dat hoorde je al van verre; - toen een kamer: groot, met heel veel meubels; en een kaars.

Dat was mijn eerste kennismaking met Ajaccio.

En ik die Bastia had verlaten in de hoop hier wat meer comfort te vinden - omdat ik het, onder andere, een vervelend idee vond dat er in heel Bastia nergens centrale verwarming is - ik voelde opeens de onbedwingbare behoefte 'm te smeren, meteen, zonder ook maar een minuut te verliezen, en ik begon te informeren naar de mogelijkheden die er waren om van het eiland weg te komen.

Boten? Jazeker - in Bastia. Veerdiensten naar de kustplaatsen? - O ja, vroeger. Jazeker, dat staat in de Guide Pol. Maar die is oud. Nu bestaat dat niet meer. Weer de trein nemen - de trein van 6 uur, de meest rechtstreekse verbinding op Corsica - of anders, blijven! Naar Sardinië? als u wilt; maar dan zou u een bootje moeten nemen in Bonifacio, een vissersbootje, - als hij u mee wil nemen (en als hij niet te veel vraagt). - Vanuit Bonifacio? en hoe laat vertrekt de trein naar Bonifacio? -Maar, er gaat geen trein! er is hooguit een autodienst; dat kost u 50 frank; en het vertrek is om 7 uur 's morgens. En hoe laat kom ik dan aan? - Tegen 6 uur 's avonds.

En dat is de enige mogelijkheid? geen boten - tussen Ajaccio en Bonifacio? - Jawel, er gaat een keer per week een boot: op zaterdag. (Het is dinsdag.)

Nou goed. Om te beginnen heb ik een ander hotel genomen. Dat, meteen; ik wilde, hoe dan ook, tenminste elektriciteit hebben. En een bad. Ik heb gevonden wat ik zocht. O, hier is het tamelijk goed - zoals ik al zei: uniek; voor Ajaccio: uniek! De kamers kosten dan ook 20 frank, alleen maar de kamers, en dan nog de kleinste. Maar ondanks dat alles - ach, ik vergeet de tuin nog, die is schitterend - hoe kom ik hier zo snel mogelijk weg?

Naar Napels gaan; onmogelijk. Dus terug naar Bastia, force majeure, met het leuke treintje dat 6 uur voortraast en ten slotte aankomt. Trouwens, het landschap is de moeite waard. Je ziet er beige tinten die heel bijzonder schijnen zijn. En bergkammen - met sneeuw. En welvingen... fraaier dan enig vrouwenlichaam ooit te zien heeft gegeven. - Goed, laten we terugkeren naar Bastia, - waar ze elektriciteit hebben.

En dan? Naar Nice gaan? O nee! Naar Livorno dus. Zes uur slechts. Al was het alleen maar daarvoor: 6 uur zeeziek in plaats van 12, laten we naar Livorno gaan. Er gaan boten naar Livorno, dat is zeker, - ja heus, daar heeft de Guide Pol tenminste niet over gelogen. Boten die vertrekken uit Bastia, om twaalf uur 's middags, elke dinsdag. - (Het is dinsdag, een paar minuten over tien.) - Indachtig de woorden van Cendrars en Cambronne.

Op dat moment wierp ik een blik op een kaartje dat ik van de portiersbalie gepakt had en dat ik verfrommeld had - omdat ik zo slecht gehumeurd was. Het was een reclamekaartje voor de nieuwe verbinding met watervliegtuigen Ajaccio-Antibes.

Ik liet onmiddellijk bellen. Maar daar had je het; ik had werkelijk geen geluk, deze keer; ze wisten daarginds niet echt zeker of ik donderdag meekon. Het vliegtuig kan twee passagiers tegelijk vervoeren. Een hadden ze er al. Ze verwachtten een tweede, die morgen zou komen. Mocht die, toevallig, niet komen opdagen - dan, met alle plezier van de wereld. En zo wacht ik dus, Mijn On-Bemide Vrouwe. Morgen krijg ik zekerheid. Het vliegtuig - en Antibes (en daarna?...) - of het treintje; en een ballingschap - van een week - in Bastia; gevolgd door Livorno (en daarna?...) Ik kan hier in ieder geval niet blijven tot het volgende vliegtuig vertrekt. Het is heel duur, dat befaamde hotel. Het is heel duur, het vliegtuig. Het ene slokt evenveel geld op als het andere.

Corsica? ga er maar beter nooit naartoe. Of misschien over 50 jaar. Als alle elektrische apparatuur is aangekomen, en de boottendiensten zijn hervat. Als die waardeloze Guide Pol niet langer een boekje vol leugens is. - Corsica? ik heb zin er die halve dichtregel van Verlaine op toe te passen:

'Netjes, belachelijk, en aardig.'

Netjes, - desnoods: je wordt er niet onherroepelijk slachtoffer van de vendetta. *) Belachelijk, - alles wat je wilt, van de afwezigheid van centrale verwarming en elektriciteit tot de talloze familieleden van Napoleon; en zijn vele woonplaatsen, de vele spullen die hij zo'n beetje overal heeft laten liggen (mijn hotelhouder in Bastia wilde me een paar sporen verkopen die van hem geweest waren - o, ik moet zeggen, voor niet meer dan 2000 frank) - aardig? - voor mijn part.

Ik heb er geen bezwaar tegen. Het andere licht: dat van de zon, is er prachtig. De wandelingen die je er kunt maken: misschien heel aantrekkelijk; voor verliefden. Voor Jacques en zijn blonde vriendin; voor mij misschien; als jij hier was. Voor jou; met mij; - of met een ander. En waarom ook niet? - De charme. En het andere. Op het ogenblik wil ik zo gauw mogelijk ergens anders naartoe.

Je zult spoedig merken waarheen. Antibes of Livorno.

Ik kus je.

Je

E.

*) Trouwens, met alle respect voor Colomba, de Corsicaanse vrouwen zijn niet echt 'om over naar huis te schrijven'.

Aan Julia Duboux: Cap-Martin, 17 januari 1925

Cap-Martin R. (Menton)

zaterdag 17(?) - I - '25.

Goedendag, allerliefste vriendin, ik leef - al voel ik me even nutteloos als gewoonlijk. Heb je mijn brief uit Ajaccio ontvangen? ik heb toch nog geluk gehad, want de passagier werd wel degelijk verwacht en had Antibes zelfs verlaten, met een kaartje voor heen en terug. Maar het vliegtuig kreeg pech en keerde terug naar Antibes, zodat de passagier niet kwam en ik de plaats 'voor donderdag' heb gekregen. Vliegtuig: bulderend lawaai en keldertemperatuur; mijn voeten waren ijskoud. Ik ben een beetje ziek geweest, drie, vier dagen koorts; een Hollandse dame - mijn medepassagier - heeft me verzorgd. Sinds een paar dagen (drie, vier) verblijf ik in dit hotel: het adres staat op de envelop. Wil je me hierheen schrijven? alsjeblieft.

Ik weet nog niet wat ik ga doen. Ik verwacht een brief van mijn ouders, ik wandel, het weer is prachtig, alleen maar zon en alleen maar Engelsen in de zon! Hoe

gaat het daar in Vaud toch met Dagobert Prévallon? Houdt hij al van je? houd jij van hem? (houd van hem - houd niet van hem) of houd je van die zeer onwaardige gemene vent van je? Schrijf me, zorg ervoor dat ik me weer voor iets, - voor jou! - ga interesseren en sta me toe dat ik je niets over mijn leven vertel dat me volstrekt niet interesseert.

Tout homme digne de ce nom
a dans le coeur un Serpent jaune
installé comme sur un trône,
qui, s'il dit: 'Je veux!' répond: 'Non!'

Plonge tes yeux dans les yeux fixes
des Satyresses ou des Nixes,
La Dent dit: 'Pense à ton devoir!'

Fais des enfants, plante des arbres,
polis des vers, sculpte des marbres,
la Dent dit: 'Vivras-tu ce soir?'

kortom, ik veronderstel dat Baudelaire bedoeld heeft dat er altijd wel een reden is om ontevreden te zijn. Vooral over jezelf. En dat ben ik; en daarmee basta. Ik houd van je, Mijn Vrouwe.

E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 6 maart 1925

Bruss. 6-3-25

Lieve Julia,

Je hebt gelijk: wij weten het niet, we zullen het ook nooit weten, nooit, nooit: misschien sterf ik wel jong. Waarom niet, zij die door de Goden bemind worden - zeiden de ouden (de Grieken, meen ik); en volgens sommigen word ik door de Goden bemind. Mij is in ieder geval hetzelfde overkomen als jou, ik heb een flinke griep gehad, wat voor mij is wat voor gepijnigden gewetenswroeging is. Tien

dagen (en nog langer) in bed, net als jij, en als het me door de koorts niet belet werd verslond ik boeken, net als jij. Ik beklaag je dus, carissime; omdat ik zeker weet dat ik door jou beklaagd word. Dat is het; laten we elkaar beklagen; ook dat doet de tijd voorbijgaan. Arme Eddy! Arme Julia! Wij zijn ziek; wij lezen. Pas sinds drie dagen mag ik weer even door de kamer lopen, maar ik mag er nog niet uit. Jij ook? Ach, mijn hemel, waarom kunnen we toch niet dezelfde kerker delen? Een verzuchting van geliefden. En een droeve.

Ik ben trouwens zieker dan de dokter vermoedt; ik weet het zeker. Misschien niet lichamelijk, maar daarom niet minder ziek. Het is opmerkelijk hoe ontziend ik me voel, en anima betekent, als ik me niet vergis: ziel. Ik ben verstoken van een ziel, van echte vreugde, van geestdrift, kortom van alles wat gewoonlijk uit de ziel voortkomt. Het is betreurenswaardig; ik stel het vast en buig het hoofd. Wat doe ik eraan? Ik heb zelfs geen zin meer om te reizen. Ik maak de regels tot de mijne (en dat is opnieuw een banaliteit) die Corbière onder zijn portret schreef:

Petit philosophe en dérive,
Revenu sans avoir été,
Coeur de poète mal planté,
Pourquoi voulez-vous que je vive?

Ik begrijp dus dat jij het al niet meer wilt.

Aanvankelijk, toen Willink nog hier was, deden we of we werkten. Dat stemde jou tevreden, zei je; mij ook. Laten we eens kijken wat we gedaan hebben. We zijn naar Antwerpen gegaan om er een nieuw tijdschrift op te richten - al van tevoren ten dode opgeschreven, natuurlijk; niemand van ons geloofde er ook echt in. Toch hebben we het opgericht, dankzij de onvermoeibare Peeters die zonder aarzelen bereid was het uit te geven. De grote man van 'modern Vlaanderen', Dhr. Paul van Ostayen, de eerste, dat wil zeggen de oudste strijder van de avant-garde was er ook bij, en beloofde ons steun en medewerking. Jonge schrijvers uit Nederland stuurden gedichten. Alles zeer veelbelovend. De eer het grote eerste artikel te schrijven - het eerste artikel in het eerste nummer! - viel ons toe: Willink en mij. Ik was zo beleefd meteen te weigeren; Willink wilde echter wel, en vroeg mijn hulp. Ik heb hem

zo goed geholpen dat er na een werkelijk hectische week niets meer overeind was gebleven, alles wat hij aan aardigs bedacht meende te hebben, had ik onderuit gehaald; wat mij betreft, ik had zelfs de moeite niet genomen iets te bedenken. Dus schreef die dappere Willink Peeters een excuusbrief, waarin hij onder het mom van gebrek aan belangstelling zijn onmacht toegaf. Ik voegde er mijn verontschuldigen en rouwbeklag aan toe. Gelukkig nam Peeters ons deze 'grap' niet al te zeer kwalijk. Het was voor hem ondanks alles een gelegenheid om zijn macht te tonen. Hij zal dat grote donders belangrijke eerste artikel nu helemaal in z'n eentje schrijven. Ik ben met Italiaanse les begonnen. Ongeveer in diezelfde periode kreeg ik jouw brief; een paar dagen later lag ik in mijn bed.

Eigenlijk het enige dat ik na mijn terugkeer gedaan heb, is het samenstellen van een boekje met kwatrijnen - 49 in getal - en het schrijven van een stukje over het werk van een tijdgenoot, een Mechelaar, omdat Peeters me daar dringend om vroeg. Toen ik dat eenmaal ingeleverd had, beviel het hem niet. Toch heeft hij het afgedrukt. Mij beviel het trouwens ook niet. Wil je nu een paar kwatrijnen lezen? laten we zeggen drie, om niet te overdrijven; drie, willekeurig gekozen.

12

Waar is de tennis-girl gebleven
met elpen lach in baksteenwang
God heeft de wet dat iedre slang
Zou kruipen nòg niet opgeheven

39

Ik heb met eerbied het portret
van vader uit de lijst genomen
waar zoveel stof was ingekomen
en toen weer in de lijst gezet

46

Achter het fronsen der gordijnen
moet vast een dikke waarheid staan
Pierrot is eindelijk naar de maan
en dies kan ook de maan verdwijnen

Je ziet, het zal de bewonderaars van Dhr. Elie Faure geenszins in verrukking brengen.

Het werk heeft me dus in de steek gelaten (ik weiger toe te geven dat ik het werk in de steek heb gelaten), dat staat vast: zonder avonturen, zonder rare gewoontes, zonder gesprekken - zo moet je je mijn leven een beetje voorstellen. Wat kan ik je schrijven, nu mijn geest, mijn ziel zo dor is? Je zou hier moeten zijn. Ik ben vergeten je te vertellen dat Willink vertrok toen mijn griep begon. Eigenlijk heeft die ziekte me behoorlijk uit mijn doen gebracht. Ik aanvaard van ganser harte alles wat de tijd verdrijft. Sinds drie dagen gaat dat minder goed. Ik heb ook de Contes drolatiques uitgelezen, dat 'zeer smakelijke boek' dat werkelijk onnavolgbaar is. Waarschijnlijk sterf ik jong.

Hier houd ik op met klagen. Heel erg bedankt, Julia-dear, voor je foto's. Die waarop we achteloos een driehoek vormen bevalt me, de andere, waarop je het hoofd buigt, veel minder. Dat had je niet moeten doen! Le Toutinet met zijn boertige - of Vlaamse - Rabelaisiaanse, of Breugheliaanse lach is prachtig. Maak je niet bezorgd, maar ze hebben ons laten vallen. Ik stuur je het laatste boek van Seuphor (Berckelaers), zijn Muze drukt zich alleen nog maar in het Frans uit. Verder De twaalf van Blok, waarvan de interessante verwoording voor mij werd bedorven door de alledaagse ideeën - of de - socialistische - geest. Alles wel beschouwd is het beter een oliedomme aristocraat te zijn dan een door alledaagsheid afgestompte intellectueel. Omdat ze ruiken wat Vadertje Ubu zo graag bij de naam noemde denken ze dat ze allemaal met Jezus Christus verkeerd hebben. Ook Rictus is volstrekt onuitstaanbaar; om echt van Rictus te houden moet je een romantische vlegel, een 'bohémien' zijn. Wat een afkeer boezemen die oude liefdes me in!

Hoe gaat het met Jacques? Ik hoop dat hij hard werkt; als hij braaf zijn foto's maakt en als hij liefdevol van Violette houdt, doe hem dan de hartelijke groeten. Zonder hem echter over mijn huidige toestand te vertellen: afwezigheid van Verheven Gevoelens zonder de Gelukzaligheid bereikt te hebben die, volgens sommigen, in ieder geval Hoorndragers ten deel valt. - Ik verheug me er bij voorbaat op zijn kinderen te zien.

Tot ziens, Julia-dear. Je hebt niet tegen me gezegd: Ik houd van je; dat zeg ik dus ook niet tegen jou. Ik voel

dat ik heel kleingeestig ben de laatste tijd. Ik heb niets te zeggen, niets te vertellen; misschien komt het daardoor. 'Wanneer is de week toch afgelopen'.

Ik bedank je nogmaals voor de foto's, en omdat je even erg de griep hebt als ik mag ik je misschien best kussen. Blijf, als je dat kunt, denken dat ik aardig ben, hoewel het niet zo lijkt. En geloof me als steeds je

Eddy

Aan Julia Duboux: Brussel, 1 april 1925

Brussel, 1-4-25.

Lieve Julia,

Ik wens ook jou van harte geluk. Ik heb twee dingen onthouden: je bewondering voor Mejuffrouw de Verloofde van je broer, en je ongerustheid omtrent Jacques zelf. Zal het huwelijk dat hen beiden aaneen zal smeden ook een harmonieus geheel maken van jouw gevoelens? Vergeef me deze bloemrijke stijl, ik heb zojuist een briefje met gelukwensen aan je ouders geschreven.

Dit huwelijk - dit huwelijk (dat beiden tot een - enig en ondeelbaar? - geheel aaneen zal smeden, eigenlijk heeft dit huwelijk me heel erg getroffen. De bijzonderheden die mijn vriend me gaf waren echter raadselachtig onvolledig. 'De omstandigheden op z'n zachtst gezegd uitzonderlijk' zei hij; daarna niets meer. Geef toe dat dit een beetje op het einde van een hoofdstuk van een feuilletonroman lijkt.

Geprikkeld door een sterke nieuwsgierigheid - die van een lezer van sleutelromans - wend ik me tot jou, na je volgens de regels gelukgewenst te hebben. Heb ik het niet volgens de regels gedaan, dan ben ik bereid het opnieuw te doen. Bedenk op het stukje wit dat volgt - en dat zo mooi past bij elk huwelijk - dus maar een nieuwe formule om een gelukwens uit te spreken, en deze keer zul je er tevreden over zijn, ik zweer het, want in gedachten weet je zelf het best, nietwaar, wat je zou willen zeggen.

Zou je me niet ook een gastenlijst kunnen sturen?

Mocht je me, lieve Julia, op dit moment enkele woorden waardig achten, schrijf me dan - over Jacques of over iets anders. Onder ons gezegd: ik hoop dat Jacques en zijn Verloofde de vreselijkste moeilijkheden hebben doorgemaakt alvorens dit mooie einde te bereiken. Ik hoop dat jouw ouders en Mevrouw F. op duivelse - of engelachtige wijze - gedwongen zijn te zwichten en hun zegen te geven (of die juist niet te geven). Ik hoop dat Jacques, als een ware woesteling deuren heeft opengebroken, door ramen is geklommen, en zich met een ijzeren wil als minnaar heeft doen gelden alvorens - en teneinde - echtgenoot te worden. Als zijn Verloofde, om de man van wie ze houdt háár trouw te bewijzen, zich niet voor de wijd opengesperde ogen van de hele familie aan hem heeft gegeven! helaas Mijn Vrouwe, ik zou eerlijk gezegd teleurgesteld zijn.

Schrijf me, I beseech you. Je hebt al heel lang helemaal niets van je laten horen; terwijl ik jou als laatste geschreven heb (en vrij uitvoerig al was het onzin).

Hoe gaat het met je?

Wat doe je?

Wat maak je mee?

Van wie houd je?

Wat denk je?

Wat lees je?

.....En tenslotte: houd je van mij? Ik houd van jou. Dit klinkt bijna als een leugen, nietwaar? dat maakt het misschien zo aangenaam om het te zeggen. Maar geloof het; blijf het geloven; waarheden die op leugens lijken zijn de diepste waarheden. Krab de leugen weg, en je vindt de waarheid. Aan de oppervlakte: 'Ik houd van je' - daaronder, 'Ik houd zo en zo en zo veel van je; ik houd alleen maar van jou'. Lijkt dat nog steeds een leugen? Krab dan verder. Graaf. Mijn liefde voor jou is een grondgevoel.

Ik kus

je hand.

Je

E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 5 april 1925

Brussel, 5-4-25

1u. 15 's ochtends

Lieve Julia,

Ik heb er behoefte aan je te schrijven, om daarna te kunnen slapen. Ik wil je ook schrijven voor ik je brief ontvang, het antwoord dat ik verwacht. Ik heb net een soort koorts achter de rug (met veel gepiep, gereutel, gekrab op mijn hoofd - waar bij mij toch al niet veel haar op zit, en andere genoegens), ik heb een zeer bewogen dag meegemaakt, met ruzie in het openbaar - wat volstrekt niet mijn gewoonte is, eigenlijk ben ik heel gevoelig - en een hoop gedoe daarna. Een meneer maakte me duidelijk dat men 'hier in België' heel erg aan beleefdheid hecht en een andere meneer - meneer Max Jacob - raadt me in een brief aan tot God te bidden: omdat 'dat geluk brengt'. Dat is veel, wanneer je jezelf door steeds maar te lezen, weinig de deur uit te gaan, niettemin de liefde te bedrijven, al bijna vermoord hebt.

Op dit moment voel ik me heel ver bij je vandaan. Dat stelt me dus in staat je serieus te schrijven. Ik moet je een paar dingen zeggen. Dat ik nooit tegen je gelogen heb als ik tegen je zei 'Ik houd van je'. Dat er toch, en jij voelde dat beter aan dan ik, een verwijdering tussen ons is ontstaan. Ik beschouw dat als heel heilzaam, en, op z'n minst, als heel normaal. God (om Men. Jacob een genoeg te doen?) verhindert ons een romantische verbintenis aan te gaan. Wil je trouwen dan moet je, op z'n minst, niet ziek zijn. Dat brengt het nageslacht ongeluk. Op z'n minst - als ik het nog eens zo mag zeggen.

Welnu, nuchter redenerend: ik vind het logisch, normaal, gezond, wenselijk, lofwaardig, verstandig, aardig, goed en om kort te gaan heel goed, dat ik van je houd en dat ik alleen maar van jou houd. Trouwen is veel minder belachelijk dan het lijkt, vooral als je het huwelijk met z'n tweeën inhoud geeft. Ik zie echter maar één vrouw met wie ik me in staat acht te trouwen: jou.

(Jij Mijn Vrouwe.)

Denk niet dat dit een zinloze herhaling is. Op sommige momenten die je niet kunt kiezen, wordt iets dat je nog eens zegt een gloednieuwe waarheid. Als ik binnen niet al te lange tijd trouw, zal dat ongetwijfeld met jou zijn. Jij hebt doodeenvoudig kwaliteiten die andere vrouwen bij lange na niet bezitten.

Maar willen we trouwen dan moeten we elkaar hoe dan ook terugzien, zo mogelijk zonder op elkaar verliefd te zijn. Laten we, zo mogelijk, zelfs een beetje verliefd zijn op een ander. Daarna bekijken we de zaak eens. Zo bekijk je de zaak beter; zegt men.

Ik zei onlangs tegen je dat ik je graag wilde heroveren. Dat verlangen heeft me niet meer verlaten, het heeft juist steeds duidelijker vorm aangenomen. Zonder platvloers te willen zijn - laat me proberen je te heroveren. Neem het risico dat ik het misschien niet probeer: het risico, in het geval dat je van me houdt, en het risico, in het geval dat je niet van me houdt. Ik zou graag geloven, dat durf ik best toe te geven, dat Dagobert je niet onverschillig is gebleven. Dat hij je bewondering heeft afgedwongen, al of niet gewapend met Dhr. Faure (Elie). Dat laat alle mogelijkheden open - En de rest doet er vrij weinig toe.

Als ik je terugzie (wanneer?) zal ik dus slechts de man zijn die terugkeert en weer vertrekt - zullen we samen vertrekken? Zo niet, dan zal ik me beslist heel erg beklagen, want als ik niet met jou trouw, zal ik in weerwil van mezelf of uit eigen wil vast en zeker met een of ander heel stom vrouwmens trouwen.

Schrijf me, Julia-dearie. Ik zal nu zeker kunnen slapen. Vergeet vooral niet, daar kan niemand iets aan veranderen, dat

I only love you, ik van je houd.

E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 10 april 1925

Bruss. 10-4-25.

Lieve Julia,

Ik heb zojuist je antwoord gelezen; ik haast me er op mijn beurt op te antwoorden - moge er geen enkele ironie (ik noem het liever: opgewektheid) in mijn antwoord doorklinken. Zeg eens, het is toch niet waar dat je me voor 'een leuk monstertje' houdt? Dat is maar bij wijze van spreken, nietwaar? Als je eens wist, Julia-mine, wat voor een treurige kleine idioot ik steeds meer aan het worden ben: terwijl ik zielsgelukkig zou moeten zijn. Zelfs kleine literaire speldenprikken willen me op het ogenblik niet invallen. Ik word al geprezen, moge God me vergeven! Ik ben de onschuldigste, en wat erger is, de onnozelste (je hebt het zelf gezegd) van alle jonge knapen. Ik een sadist? denk je dat heus! dat zou trouwens te vleierend zijn. Verstoppem sadisten zich in de schoot van hun familie? In dat geval, ja, zou ik inderdaad een monstertje zijn. Een monster juist door mijn laaghartigheid. Maar dat klopt niet, heus. Ik ben noch een sadist, noch een monster, Julia-mia. Ik heb je slechts een spelletje voorgesteld.

Waarom? Om iets speels - iets kinderlijks, iets vermakelijks, iets verstrooiends, iets ontspannens (ik wist niet dat dit woord zo treffend kon zijn) - in onze liefde te brengen.

Want wat onveranderlijk vaststaat, of je het gelooft of niet, is:

Dat ik van je houd.

Dat ik alleen maar van jou houd.

Dat ik je, afgezien van mijn liefde, waardeer.

Dat ik niet één vrouw zo zeer waardeer als jou. (En dat is nog maar zacht uitgedrukt.)

Dat ik je dit alles vertel, zonder enige ironie, zonder me wat de liefde betreft iets = iets verkeerd in het hoofd te halen, maar bijna nuchter, en na het nuchter bekeken, vergeleken, overdacht te hebben.

Maar dat bevalt je niet? Toch heb je zelf tegen me gezegd: 'Zonder Duco Perkens zou je minder oprecht zijn'. Zonder die kant van mij die we Duco Perkens noemen, zou ik inderdaad niet meer in staat zijn 'nuchter' van je te houden - zou ik misschien hartstochtelijk - en heel onoprecht - van je houden. Zo-even zou ik misschien tegen je gezegd hebben: 'Lieve schat, ik houd niet meer van je'. Nu zou het me onmogelijk zijn dat te zeggen.

Toch, als je het tegen me zei, zou ik het uiteengaan zonder tegenstribbelen aanvaarden. Maar dat is niet mijn fout, noch de jouwe, noch die van mijn liefde en van de onze, dat is gewoon het gevolg van de manier waarop ik tegen het leven aankijk. (Boe, wat een grote woorden.) Ben ik gevoelloos, zoals Jacques beweerde? Ik geloof het niet. Ik geloof alleen, eenvoudigweg, dat ik in staat ben alles op een afstand te houden wat me zou kunnen beroeren: of laten we zeggen, mijn eigen overgevoeligheden op een afstand te houden. Of laten we het noemen zoals jij het wilt - je weet wat ik bedoel. Is dat laf? stom? verstandig?

Ik heb je een spelletje voorgesteld. Je wilt het niet meespelen? Nou, dan spelen we het niet. Dan zoeken we iets anders. Iets rustigers misschien, iets dat aangenamer, gezonder, eenvoudiger is! Een huwelijk in de trant van Jacques-Violette - heus, dat moet zijn mooie kant hebben.

Neem van me aan dat ik nog steeds zonder ironie spreek. Dat kun je je misschien moeilijk voorstellen, gezien de reputatie die ik me op de hals heb gehaald. Toch is het zo.

Mocht je in mij, in plaats van een ongebonden vriend, die toch van je houdt, en meer dan van ieder ander, liever een soort verloofde, aanstaande echtgenoot zien, met alle rust die een dergelijke situatie inhoudt, laten we dan dat spel spelen, Mijn Vrouwe. Het lijkt me, ik geef het toe, minstens even miezerig als het andere. Misschien is het daarentegen iets minder gecompliceerd.

Er is één ding dat ik bij dit alles diep betreur. Dat is dat je verdriet hebt. Dat hoef je niet te hebben, lieveling - zoals je wel eens tegen Poesjkin zei. Verliefden hebben alleen verdriet als ze niet meer bemind worden. Maar ik, IK HOUD VAN JE. Zeg nu: 'dat is heel fijn.' Kortom, wat kun je er op tegen hebben dat zo iets 'fijn' is?

Schrijf me in rust, wees niet verdrietig. Wees niet bitter gestemd als het gaat om mijn 'onnozelheid'. Ook niet als het gaat om jezelf. Dat zou geen zin hebben, erger nog, dat zou onbillijk zijn. Want: You are my only dear.

Je

E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 25 juni 1925

Brussel, 25-6-25

Lieve Julia,

Ik heb je brief gelezen; je blijft duidelijk het hoofd stijf houden! Wat kan iemand tegen zoveel stijfhoofdigheid beginnen? Berusten, en aanvaarden; natuurlijk. Je veroordeelt me door mijn zelf-beschuldiging te aanvaarden; je maakt de beschuldiging zelfs nog ernstiger; je citeert; je vonnist: 'de enige schuldige'; overtuigender kan het niet, al zijn er geen getuigen.

En je eindigt, als ik je woorden niet al te slecht samenvat: 'Jij hebt me gemaakt tot wat ik ben, jij hebt me zo gemaakt, en ik blijf waar ik ben (of wat ik ben).'

Berusten en aanvaarden; jazeker. Dat moet wel.

Ik herinner me dat ik, toen ik een jaar of zestien, zeventien was, en ik na een tijdje weg te zijn geweest mijn vrienden terugzag, trots dacht: 'Ik ben veranderd, het is maar dat jullie het weten'. En je speelde je rol tot je merkte hoe onverschillig het de ander liet of hoe moe je er zelf van werd. Veel later leerde ik een vrouw kennen die op een avond tegen me zei: 'Wanneer je een rusteloze aard hebt kun je daar niets aan doen; ook al laat je je nog zo door rede leiden, het is vergeefse moeite'. (Ik citeer ook, maar uit mijn hoofd.) *)

Dus wat doe je? - Je legt je erbij neer.

Ik leg me erbij neer, allerliefste Julia, van ganser harte, als je er zo sterk aan hecht 'modern te blijven'. Deze houding of een andere, dat is om het even, zoals Wie-ook-weer zei. Het belangrijkste is dat je geen hekel aan me hebt. Voor mij die je niet eindeloos 'Ik houd van je' kan blijven toeroepen - is het allemaal duidelijk. Duco Perkens heeft Pensierosa vermoord, zal hij haar weer tot leven weten te wekken? Ooit! Je kunt niets uitsluiten.

Laten we het over iets anders hebben (want de kracht ontbreekt me, en de scherpzinnigheid, om je 'oplossingen' aan de hand te doen, zelfs onjuiste.)

Weet je dat ik nog steeds graag wil weten hoe je over het plan, of althans, het voorstel een reis te maken denkt? Want luister naar wat ik je over mijn leven vertel.

De situatie met mijn ouders levert steeds meer spanningen op. Al doen we op het ogenblik poeslief tegen elkaar, er moeten binnenkort beslissingen genomen worden! Mijn vader schijnt echter verkeerde speculaties te hebben verricht en blijkt ernstig ziek te zijn. Hij heeft er zelfs zijn testament bij gepakt en gezegd dat hij geloofde 'er nooit meer vanaf te zullen komen' (van zijn ziekte). Het is mogelijk dat hij sterft; het is mogelijk dat hij geruïneerd is - of zo goed als -, dat zou een verandering in mijn leven teweegbrengen. Er moet in ieder geval iets aan onze slechte betrekkingen veranderen. Ikzelf heb andere 'avonturen' beleefd, die hun gevolgen zouden kunnen hebben. Maar op het ogenblik beheerst de ziekte van mijn vader - wezenlijk - alles.

Morgen vertrekken we naar Assche (een kasteel bij Bergen, waar Mevr. Henny woont, weet je nog); mijn ouders zijn van plan er anderhalve maand te blijven (als de Goede God het wil natuurlijk). Ik weet nog niet wat ik doe. Waarschijnlijk afwisselend Assche, Brussel, Antwerpen.

Ik stuur je de Calligrammes van Apollinaire (waarvan zojuist een heruitgave verscheen), en de helft van de laatste Paul Morand. De andere helft volgt spoedig; ik heb het geleend van een vrouw die relaties heeft gehad met verscheidene Duitsers.

Tot ziens Julia-dear, blijf me - op een moderne manier, natuurlijk - welgezind en je zult zien dat het leven eenvoudiger is, altijd eenvoudiger is, dan je soms denkt. Ik ben ook jou welgezind. Veramente. In ieder geval (zelfs veroordeeld)

je toegenegen

Eddy

*) Ze zei ook nog: 'Zo word je geboren'.

Aan Julia Duboux: Brussel, 4 september 1925

Brussel, 4-9-25.

Lieve Julia,

Ik heb op je terugkeer naar Les Mousquines gewacht alvorens je te schrijven; er waren trouwens dingen die me verhinderden het te doen - d.w.z. het - op een eerder tijdstip - met zorg te doen! Maar nu ben ik er bij lange na niet zeker van of wat ik ga schrijven - Oh la la! zo had Jean de Tinan niet de gewoonte zich er vanaf te maken. (Ken je hem? Het is een beminnelijk schrijver, trouwens gestorven toen hij 24 was, wat altijd sympathiek is.)*))

Nee, ik zal je toch maar niet schrijven over de avonturen die ik je beloofde te vertellen. Achteraf zijn ze de moeite niet waard. We hebben een hoop kleine en vervelende problemen achter de rug. Mijn vader, voornaamste oorzaak - en evenzeer slachtoffer - van dat alles bevindt zich nog steeds in dat sanatorium in Breda (heb ik je daar eigenlijk al over verteld?) Mijn moeder is bij hem. Ze geven hem veel te eten, ondanks al zijn protesten, zodat hij de 6 1/2 pond die hij door zijn ziekte was afgevallen weer is aangekomen. Hij krijgt zijn buikje terug.

Afgezien daarvan blijft hij onuitstaanbaar; zo knorrig als maar kan. Dat brengt de ziekte nog steeds met zich mee, zeggen ze.

Ik doe niets: nog steeds mijn ziekte. Toch heb ook ik persoonlijke problemen, mijn problemen. Ach, laat ik het daar maar niet eens over hebben! Later, als je wilt, met een glimlach om de mond.

Wat zeker is, is dat ik je in deze periode het liefst bij me zou hebben; jou liever dan wie ook; jou, met je gevoelige verstand. Jij bent een beetje als het licht in Italië (als in Toscane in het bijzonder, als we Barnabooth moeten geloven.)

Wat heb je die zes weken vlakbij de bergen uitgevoerd? Dromen-dromen-dromen.... Dat kun je niet ernstig menen.

Heus Julia-dear, dat kun je niet ernstig menen!

Je wenst me niet jouw geheugen toe; je zou echter het mijne willen hebben - als ik het goedvond! Maar ik ben wat je noemt: een 'geheide optimist'. Oscar en Violette zijn bij je langs geweest, ze kusten elkaar en deden verder, een beetje, belachelijk, vertelde je me; mijn hemel, dat geloof ik graag! Maar zeg het ze maar liever niet; ze zouden zich wel eens kwaad kunnen maken over mijn arrogantie, waarvan zij trouwens vinden dat die nergens op berust.

Pia is me hier een week gezelschap komen houden. Brussel - of ik? - werkten op zijn zenuwen. Vóór hem was er de Hollandse dame die ik in Menton had ontmoet. Ik heb haar 'eruit gegooid', waar echter nogal wat schijnheiligheid aan te pas kwam (ze had me 3000 frank geleend). Vóór haar was Willink er, overgekomen uit Etretat, in het lieflijke Frankrijk, met zijn meisje. Ik heb met deze laatst genoemde ruzie gemaakt. Ze werkte een beetje op mijn zenuwen: ze was stug, dom, bekrompen, verwaand, betweterig, en probeerde tevergeefs al die eigenschappen te verbergen; ook had ze te veel lippenstift op.

Ik heb een verslag in de vorm van een 'verhaal' voltooid dat ik Zittingen voor een damesportret heb genoemd. Ik zal het bij gelegenheid voor je vertalen. Het is, bij gebrek aan literaire kwaliteiten, misschien tamelijk typerend voor mijn huidige geestesgesteldheid. Ben ik misschien een beetje te beklagen?

Werkelijk, Julia, ik zou je heel graag terugzien. Ik zou je veel te vertellen hebben, waarschijnlijk meer dan je lief is. Denk niet dat ik niet aan je denk (duid me deze onhandige zin niet euvel); maar het schrijven staat me steeds meer tegen.

Wanneer zien we elkaar weer, Julia-dear?

Als steeds geheel de jouwe.

E.

*) En voor een schrijver zelfs nogal uitgekookt.

Aan Julia Duboux: Brussel, 30 november 1925

Brussel, 30 nov. '25.

Lieve Julia,

Ik heb zojuist een smerig zaakje achter de rug. Niet erg belangrijk overigens, niet de moeite van het vertellen waard. Wat voor mij telt, is dat ik, meteen na zo'n 'ervaring' (je kunt het ook: 'een leerschool', of 'een desillusie' noemen, het is maar hoe de held tegen de zaak

aan wil kijken), de behoefte voelde jou te schrijven. Om je te zeggen dat ik je werkelijk heel erg mis, dat ik graag zou willen dat je steeds bij me - of in ieder geval in mijn buurt - was. Jij bent de ideale vriendin, de Vriendin. Toch dacht je misschien dat ik je vergeten was, nietwaar, Julia, of zo goed als? Laat je niet bedriegen door de schijn, zoals de detectiveromans van Gaboriau ons aanraden. - Ik heb een uitweg gevonden uit de impasse waarover ik je vertelde, ik zit, om eerlijk te zijn, een beetje in de rottigheid. Neem het me niet kwalijk, denk vooral niet dat je me kwijt bent. Binnenkort zien we elkaar trouwens terug, we raken elkaar nooit helemaal kwijt. Je zult het zien, als we weer bij elkaar zijn, zal het lijken alsof we nooit uit elkaar waren gegaan. Ik moet je een paar 'avonturen' vertellen - daar vroeg je me een paar keer om -; en jij? nog enige 'pijntjes'? ik gebruik het verkeerde woord: nog enige troebelen?

Vertel me, in grote lijnen, wat je doet, wat je gedaan hebt. Het examen, de rest. Alles interesseert me; schrijf me uitvoerig. Of wat je nog beter kunt doen, als je vrij bent, als je examen helemaal achter de rug is, kom bij ons je vakantie doorbrengen. Mijn ouders nodigen je uit; ik voeg er mijn smeebeden aan toe. We zouden vaak samen op stap gaan, we zouden praten, we zouden het uitstekend met elkaar kunnen vinden - in weerwil van onszelf, als het moest. Nee, in ernst, wanneer kom je je vakantie bij ons doorbrengen? Ik zou zo graag willen dat ik erop kon rekenen (zonder aardse bijgedachten). Als je tenminste zin hebt!

Om verschillende redenen ben ik niet op reis gegaan. Ik ben een beetje gedwongen hier te blijven deze winter. Toch ondervind ik nu al de nadelige gevolgen van de kou, ik hoest, ik heb binnen moeten blijven, ik ga alleen de deur uit als het heel mooi weer is (d.w.z. de dagen dat er een wonder geschiedt), enz. - Maar ik ben verhuisd, ik heb een eigen 'thuis'; ook om een bepaalde 'heldere kijk' op mijn ouders te houden - (ik ben een beetje hun hoogste rechter geworden.) De ziekte, of laten we nu zeggen: de monomanie van mijn vader heeft ons in een werkelijk nogal lachwekkende situatie gebracht. En mijn 'ervaringen' - die ik heb opgedaan en nog zal opdoen; en opnieuw zal opdoen; want ik ben een stommeling, Julia-dear, zeg nooit meer dat het niet zo is; ik heb er behoefte aan sommige dingen nog

eens te overdenken, ook al laten ze een nogal vieze smaak na. Je hebt het zelf niet voor het zeggen.

Spreek ik in raadselen? Een (schrijvers)truc om de aandacht te trekken. Luister, als je werkelijk belang in me stelt, telegrafeer me dan wanneer je aankomt. Ik moet je heel veel vertellen, allerdierbaarste vriendin; dierbaar of je wilt of niet. Zo niet, vertel dan heel veel over jezelf; ik zal zeker geïnteresseerd zijn. Dat ben ik altijd al geweest, dat heb ik je ook gezegd, zoals ik me herinner, op een avond, vanuit Antwerpen: dat ik verre de voorkeur gaf aan brieven waarin je jezelf durft te zijn boven die waarin je de idruk wekt heel erg terughoudend te zijn. Vertel me over jezelf om me te troosten. Ik heb er behoefte aan een beetje getroost te worden, Eucharys, wees niet boos op me.

Mijn adres: Ruysbroeckstraat 68 - of hier, bij mijn ouders, als je dat liever hebt.

Mag ik je kussen? Waag ik het erop?

Je E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 6 januari 1926

Brussel, 6-1-26.

Lieve Julia,

Je brief is gekomen en heeft me 'verootmoedigd': abashed is het woord. Ik heb er lang op moeten wachten, wat dat betreft zou het misschien wel gerechtvaardigd zijn dat je schuldgevoelens had. Maar nou ja, en of het je nu verbaast of niet, ik heb ook schuldgevoelens, redenen om schuldgevoelens te hebben, en ik heb je niet opnieuw gevraagd om die brief die maar niet wilde komen. - Nu is hij er. Ik heb hem een keer gelezen, dat is voldoende. Ik weet nu alles wat erin staat, zelfs wat je tussen de regels door kunt lezen. Je bent verbluffend, Julia, bewonderenswaardig. Ik herinner me je dat al, in alle oprechtheid, vanuit Lugano geschreven te hebben; maar hierbij zeg ik het je dus nog eens, zonder te glimlachen, en zonder enige huichelarij.

Je bent dus... het is je dus... gelukt (wat een grappig woord), je hebt je 'erdoor geslagen'; maar wat

veel verheugender is, je bent gescheiden. Je bent niet langer het bezit van iemand; voel je je vrij? Leg je niet te gauw opnieuw vast, als je dat al niet gedaan hebt: je bedoeling was, meen ik, bij je familie weg te gaan, alleen te leven, of anders met z'n tweeën. Ik hoop niet dat je aan het wankelen wordt gebracht. Want nu, na alles wat je verdragen, meegemaakt hebt, vrijheid (vandaar dat ik het niet prettig zou vinden als je je zou binden aan enige overheid, enige school, enige plicht op het 'menslievende' vlak of ten behoeve van het 'openbaar onderwijs'!) - vrijheid en rust (laten we zeggen 'geestelijke rust', bij gebrek aan minder hoogdravende woorden) die je waarschijnlijk uitstekend zullen bevallen - op zullen fleuren, als een rode bloem in het haar (Jouw haar).

Je bent vrij, ik druk je heel hartelijk de hand en wens je geluk, Julia-dear, ik ben - nog steeds zonder te glimlachen, oprecht - even blij als jij. Ik ben er niet helemaal zeker van of je er geen spijt van hebt - o rusteloze, Dierbare Rusteloze! - dat de banden verbroken zijn, enz. Maar je zou ongelijk hebben. Om te beginnen zou het ongezond zijn welk verleden ook te betreuren, en vervolgens, wat het jouwe betreft: ik heb je toen gekend, heb vertrouwen in mijn succes, en deel erin: steeds zonder je vrijheid uit het oog te verliezen. Met alle stomheid, alledaagsheid die ik om me heen zie, die mij overweldigen - een beetje zoals slecht vet je tegen kan staan - ben ik op het ogenblik heel blij voor jou. Je hebt er verkeerd aan gedaan het me niet eerder te laten weten, je hebt - ik had bijna gezegd te tactvol willen zijn, - ware het niet dat ik je, juist vanwege die tact, zo bewonderenswaardig vond.

(Probeer niet me op een glimlach te betrappen; wat ik schrijf meen ik oprecht.)

Julia-dear, je bent vrij. We hebben vaak over die - ooit 'toekomstige' - vrijheid gesproken - je zult het je nog wel herinneren, jij die zo'n feilloos geheugen hebt. Nou goed, wees nu je vrij bent op jouw beurt oprecht, zonder enige glimlach bij mij te veronderstellen - als ik je vroeg mijn vrouw te worden, Julia - zou je dan nog steeds zeggen: ja?

Ik betwijfel het. Eucharys is trouw tot in de dood, zei je ooit tegen me. Zelfs als ik mijn leven met Claude bleef delen, zou ik er niet buiten kunnen je toch minstens een keer per jaar te ontmoeten. - Dat was op een donker

weggetje, zonder lantaarns in de buurt. - Denk je er, nu je vrij bent, nog steeds zo over? Ik weet hoe tactvol je bent, die tact die Claude zozeer waardeert en die jij hem waarschijnlijk geleerd hebt te waarderen, - maar ondanks dat denk ik dat je nee zult antwoorden. Toen kende je me nog niet zo goed. Nu ken je me misschien wel goed. Ik ben dol op spelletjes die in staat zijn harten te breken. Maar nee, dat is het niet. Is het, nog steeds oprecht gesproken, niet een reden te meer om van me te houden? Er is iets ergers aan de hand. Ik ben bang dat je ontdekt hebt wat er achter mijn glimlach en mijn oogjes schuilgaat. Waarschijnlijk heb je dingen aangevoeld die voldoende reden waren om niet langer van me te houden. Een zekere onwaardigheid - alweer zo'n hoogdravend woord, maar nou ja. Het is, ondanks alles, een vrij juist woord, dat hier misschien minder verkeerd gebruikt wordt dan in talloze andere gevallen. Wanneer je, in de liefde, van een vrouw af wilt, zeg je ook: Ik ben je niet waardig. Een beproefd middel. Toch, als ik aan een huwelijk tussen ons beiden denk, geloof ik dat ik er met deze zin niet ver naast zit. (Zonder te glimlachen, nog steeds zonder te glimlachen, zal ik dat als het echt niet anders kan blijven herhalen.) Niet ver ernaast. Trouwens, Julia, geef toe, diep in jezelf, heel diep in jezelf misschien, zul je toch - op z'n minst - iets van... dat gevoel herkennen.

Zoniet, luister dan. Ik zal mijn zonden nauwkeurig opbiechten.

Dit is wat ik gedaan heb. Ik heb verscheidene 'vriendinnen' gehad, meestal niet (ik moet zelfs zeggen: nooit) echt zorgvuldig gekozen. Met een daarvan heb ik, uit gemakzucht, of omdat ze aardiger was dan de andere, wat langer samengewoond. Ik heb me een beetje aan deze relatie vastgeklampt. Met soevereine minachting ging ik (glimlachend) voorbij aan de eenvoudige gedachte dat ik vader zou kunnen worden. Op een mooie dag bleek ik toch door dat gevaar bedreigd te worden. Het was een belachelijke, maar pijnlijke, situatie. Ik heb 'maatregelen' genomen. Maar ondanks dat, Julia, en ondanks de hulp van verscheidene van mijn 'vrienden', begon het kind op een andere mooie dag te leven. Zo zitten er meer smakelijke details aan deze zaak. Ik was woedend - de onmacht maakte me razend - ik voelde me verslagen door mijn eigen kind. Ten slotte bedacht ik dat mijn moeder waarschijnlijk altijd heel erg naar nageslacht van mij

verlangd had. Het was net het moment waarop mijn vader zo ziek was; dat is trouwens ook een beetje de reden, denk ik, waarom ik me er niet serieuzer mee heb beziggehouden, ik had het te druk met andere dingen - kortom, ik maakte kennis met wat men noemt: de angst voor het ongewenste moederschap (ik, meer dan zij). Mijn moeder was ten slotte blij dat ze het kind mocht adopteren. Het is nu iets langer dan zeven maanden onderweg. Deze zaak - die een heleboel onaangename gevolgen heeft - houdt me hier op het ogenblik vast. Ik voel me een beetje in het nauw gedreven, het zou een beetje laf zijn me aan mijn verantwoordelijkheden te onttrekken. Het is vervelend dat een zwangere vrouw zo in het oog loopt, dat de betreffende 'vrouw' pas achttien jaar is, dat ze een familie heeft, tot een oom toe die commissaris van politie is! Je lacht niet? toch is het nogal stom. Nou ja, hoe dan ook, ik wacht eind februari af, om mijn kind te erkennen, om de vaderrol te spelen, al was het maar voor de grap. Vergeet niet, a.u.b., mijn vader is nog steeds ziek, mijn moeder dreigt het te worden. In maart vestigen wij ons in Gistoux. In april, in mei, hoop ik vrij te zijn. Dan, als ik de winter overleef, als het me niet aan geld ontbreekt, als alles zonder moeilijkheden verloopt - ga ik weer op reis. En kom ik, als je dat nog steeds wilt, jou opzoeken.

We zullen elkaar heel wat te vertellen hebben. Er is ook nog 'dat smerige zaakje', - dat gelukkig beperkter is gebleven dan ik had durven hopen. Maar straks is het zover...

Schrijf me intussen en mogelijk gauw, of je me nu 'onwaardig' vindt of niet, belachelijk vindt of niet. Blijf me vooral over jezelf vertellen, zowel over je alledaagse leven als over je gevoelens. Vergeet dat leven niet, houd er rekening mee, ook al is het treurig; het is de enige manier om ermee vertrouwd te raken. - Mijn huidige situatie, ik verzeker het je, is niet bijzonder opwekkend, toch prijs ik me er gelukkig mee zoals met 'die vruchten' zou Gide zeggen, 'vol bittere as'. - Ik heb heel vaak aan je gedacht; ik zal opnieuw aan je denken, of je het nu gelooft, of je het nu goedvindt, of niet. Ik bewonder je in heel veel opzichten, of je het nu gelooft of enz. Bovenal houd ik heel veel van je. Hetzelfde liedje.

Ik ken geen vrouw die ik, zelfs al zou ik het willen, hoger acht, of als je dat nietszeggend vindt, laat ik dan

zeggen: die mij meer ter harte gaat (in de oorspronkelijke betekenis van het woord) dan jou.

Bijna had ik er nog aan toegevoegd: Mijn Vrouwe.

Schrijf me, doe dat voor je vriend als het met de liefde uit mocht zijn. Maar doe het oprecht. (Toch sta ik je toe de draak met me te steken.)

Toen ik aan deze brief begon was ik blij, nu ik aan het eind kom ben ik bijna vrolijk. Ik geef toe dat het me tevreden stemt je die stommiteit van a tot z opgebiecht te hebben; het leek alsof je veel dichters bij me was. Or are you shrinking back in horror? Ach, ik vergeet dat ik het tegen jou heb.

Tot gauw, Julia? Probeer het. Probeer ook meteen te antwoorden. Ik ben HEEL ERG op je gesteld. (Of je het nu enz.)

E.

Aan Julia Duboux: Brussel, 29 januari 1926

Brussel, 29 januari '26.

Lieve Julia,

Ik krijg geen antwoord van je - waarom niet?

Heb je misschien geen tijd? vergeef me dat ik dat denk maar nou ja, je weet nooit; of heb je wel tijd, maar gebruik je die liever om een behoedzaam antwoord te formuleren? Vergeef me nogmaals, maar nou ja, ik vond je laatste brieven uiterst behoedzaam; onder 'behoedzaam' versta ik: afgewogen, waardig, een juist samengaan van ironie en terughoudendheid, enz.

Je weet of zou moeten weten dat niemand je minder zou willen kwetsen dan ik, maar als ik het toevallig goed geraden heb - dat kan alleen jij bevestigen of niet, maar 'alleen jij tegenover jezelf en in alle oprechtheid' (!) - stuur me, Julia dear, de brief die je bezig bent me te schrijven dan niet. Zelfs als er alleen nog maar vriendschap tussen ons was, behoedzaamheid, in onze omgang, zou afschuwelijk zijn.

Trouwens, ik zei het al eerder: ik houd van de vrouw die je bent; de vrouw die je soms graag wilt zijn interesseert me maar heel weinig.

Vat dit niet op als een hatelijkheid - je gaat zo gauw uit van hatelijkheden van mijn kant - maar als een oprechte opmerking; van een vriend voor mijn part.

Ik houd van je, Julia, ik bewonder je, je interesseert me en ik kan er niets aan doen, ik vind je bijna 'superieur', als je me dat woord toestaat; je bent waarschijnlijk de enige vrouw die, als mens, voor mij telt. Maar dit alles betreft slechts de Julia die je bent. Wees dus die Julia voor mij, hoe onwaardig ik ook ben. Wat de vrouw betreft die jij me 'toedenkt', die ik 'voor mezelf bedacht heb', zoals jij het noemt, zwijg daar alsjeblieft over. Of sta me tenminste toe haar af te wijzen, als vriendin, als vertrouweling (zelfs als tegenspeelster in een treurspel), kortom geheel en al. Ze lijkt te veel op mezelf, en ik weet al niet eens wat ik met mezelf aan moet, laten we dat als reden aannemen. Ik groet je hartelijk en vraag je nogmaals om een brief.

Je

Eddy.

Aan Julia Duboux: Brussel, 4 april 1926

Brussel, 4 april.

Bedankt voor je brief, Julia, omdat hij aardig was; omdat jij dat bent. Maar hoe staat het met onze vriendschap? Je blijft zo behoedzaam - om met mijn woorden te spreken, - zo wantrouwend, om met jouw woorden te spreken.

Ik zou je heel veel te vertellen hebben, maar het lijkt alsof je me het recht ertoe ontzegt. Hoe kom ik erachter waar je belang aan hecht, als je je zo zorgvuldig voor mij verborgen houdt? Ik vroeg je me uitvoerig over jezelf te vertellen; ik had zo graag gewild dat je me opheldering verschafte over je huidige situatie: feitelijk en op het geestelijke vlak, als het is toegestaan dergelijke woorden te gebruiken. Blijkbaar wil je dat niet.

Mag ik je dan een vragenlijst toesturen?

Ik zou je liever terugzien. Persoonlijk ontmoeten, om te horen waar ik me aan te houden heb. Liefde, genegenheid, vriendschap, belangstelling? Ik weet gewoon niet meer precies waartoe ik nog waardig geacht word.

Misschien wel tot niets meer. Misschien vind je me wel zeer verachtelijk. Dat zou me verbazen van de vrouw die je bent. Maar nou ja, wat weet een mens ooit zeker? In wezen zijn we geheel onderworpen aan de macht van ons primitieve ik, - de verrader! Mijn primitieve ik houdt van jou. Jouw primitieve ik heeft, zeer waarschijnlijk, een hekel aan mij. Ik blijf jou, tot ik meer informatie heb, beschouwen als mijn enige grote vriendin (dat is grappig nietwaar? nee dat is niet eens grappig) ik zou graag horen waar ik me aan te houden heb, (Mijn Vrouwe).

Ik zou dus morgen naar je toe komen, als ik kon. Maar er zijn kluisters die me daarvan weerhouden. Altijd weer die kluisters! Ik zal dat verduidelijken, lieve vriendin; kluisters: zieke ouders, weinig verheffende geldproblemen, schulden zelfs, en bovendien - zoals Gide ergens zegt; in een boek dat ik je graag zou laten lezen - : 'je scheept een vrouw niet met een kind op zonder je enigszins tegenover haar verplicht te voelen'. vooral als die vrouw niemand heeft om zich aan vast te klampen. De 'mijne' is 19 jaar, komt uit het volk, en is, misschien vanwege mij, door haar familie in de steek gelaten. Mijn ouders vertrekken, binnenkort, naar Gistoux en nemen het kind mee daar naartoe; en die vrouw is hoe je het ook bekijkt moeder. Ik ben haar dus ' vertroostingen ' verschuldigd - hoe wil je dat de woorden minder stom klinken als het leven je af en toe zulke stomme streken levert? - Ik moet sinds kort opboksen tegen een omgeving die me nogal benauwt. Maar daar wilde ik je niet over schrijven.

Luister naar dit plan de campagne. (Weet je nog dat we elkaar vanuit Kandersteg en vanuit Monte Brè vaker zulke 'plans de campagne' stuurden?)

Het is nu april, laat me nog tot mei, tot juni worstelen. In juli zou ik weg kunnen: al was het maar voor een heel kort reisje, al was het maar om jou te ontmoeten. Laat me weten of je daarvoor voelt: want ik moet dat - vrij lang van tevoren - voorbereiden - ach, alle mensen waar je rekening mee moet houden! En als we elkaar dan ontmoeten, alsjeblieft geen familie erbij; jij en ik, als je wilt, doodeenvoudig. Geef me een hotel op waar ze jou niet kennen, vlakbij het meer. Kom me daar halen, of spreek ergens met me af, op een tijdstip dat jou uitkomt (ik geef de voorkeur aan de genadige duisternis). Laten we, na elkaar begroet te hebben, een bootje huren. Heus, het beste zou 's avonds zijn. Dan gaan we ver het meer op,

ver genoeg om geen mens (dit zeer minachtend bedoeld) meer tegen te komen. En laten we dan praten. Ik beloof dat ik mijn 'glimlach' in mijn koffer zal laten. Mocht je dat willen dan vertrek ik de volgende dag weer.

Wil je? Antwoord gauw.

Als

steeds je

Eddy